

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ART DECO AKIMININ SEÇİLMİŞ YAPI CEPHELERİ
ÜZERİNDEN İNCELENMESİ: İSTANBUL KADIKÖY
YERLEŞİMİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yonca VARLI

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı

NİSAN 2025
İSTANBUL

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ART DECO AKIMININ SEÇİLMİŞ YAPI CEPHELERİ
ÜZERİNDEN İNCELENMESİ: İSTANBUL KADIKÖY
YERLEŞİMİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Yonca VARLI
(210016001)**

Mimarlık Tezli Yüksek Lisans

Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Pınar ERKAN BURSA

İstanbul 2025

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

28.04.2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 28.04.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Doç. Dr. Pınar ERKAN BURSA

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Fırat DİKER

Üye (İmza)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Doç. Dr. Özlem BELİR

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Art Deco Akımının Seçilmiş Yapı Cepheleri Üzerinden İncelenmesi: İstanbul Kadıköy Yerleşimi Örneği” adlı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun biçimde tarafımda yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve ahlaki kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla tasdiklerim. (28/04/2025)

Yonca VARLI

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans eğitimim ve tez sürecim boyunca tez konumun belirlenmesinden bitimine kadar geçen zamanda ilgisi, tecrübesi, yol göstericiliği ve sabrı için başta danışman hocam Doç. Dr. Pınar ERKAN BURSA'ya,

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgisi ve ilgisiyle desteğini hissettiğim hocam Doç. Dr. Özlem BELİR'e, korumaya karşı var olan ilgime yeni bakış açıları kazandıran hocalarım Dr. Arsal ARISAL ile rahmet ve saygıyla andığım Prof. Dr. Ali Işık AYDEMİR'e,

Tez çalışmam sürecinde tanışma fırsatı bulduğum ve tüm samimiyetiyle tezime katkı sağlayan Zafer AKAY'a,

Eğitim hayatımın temellerini atmamda ve kendimi keşfetme yolculuğunda rehber olan ilkokul öğretmenim Nihan TÜRK'e, üzerimde emeği geçmiş ve geçecek tüm hocalarıma,

Her anımda beni yalnızlığımla baş başa bırakmayan canım arkadaşlarım Nursen HALİTOĞULLARI'na, Fatma KURUM'a, Selve GÜNEŞ'e ve Rojda YALÇIN'a,

Güzelliklerle hayatımda yer almış, almaya devam eden ve edecek herkese,

Ve maddi manevi her zorlukta yanımda olan yolumun mimarları annem Suna VARLI'ye, babam Osman VARLI'ye, en güzel mirasım olan kardeşlerim Uzm. Fzt. Fatma VARLI ile Kadir Faik VARLI'ye ve her daim elini üzerimde hissettiğim amcam Lütfi VARLI'ye sonsuz teşekkürler...

Nisan 2025

Yonca VARLI

Mimar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No:
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
ÖZET	xvi
ABSTRACT	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	4
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	4
2. ART DECO AKIMI	6
2.1 Art Deco Öncesi Sanat Ortamı.....	6
2.2 Art Deco Akımı.....	8
2.3 Art Deco Akımının Etkilediği Tasarım Alanları.....	11
2.3.1 Performans Sanatları	11
2.3.2 Mobilya ve İç Dekorasyon	13
2.3.3 Sinema.....	14
2.4 Avrupa ve Amerika’da Art Deco Mimarlığı	16
2.5 Art Deco Akımının Türkiye’deki Etkileri.....	22
3. KADIKÖY YERLEŞİMİNİN TARİHSEL OLUŞUMU	31
3.1 Moda’nın Tarihi Yerleşimi	34
3.2 Geçmişten Günümüze Moda’nın Mimarisi.....	38
4. KADIKÖY’DEKİ ART DECO YAPILAR	46
4.1 Haldun Taner Tiyatro Binası.....	48
4.1.1 Yapının Plan İncelenmesi	52
4.1.2 Yapının Cephe İncelenmesi	53
4.2 Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları.....	57
4.2.1 Yapının Plan İncelenmesi	59

4.2.2 Yapının Cephe İncelenmesi	60
4.3 Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı.....	63
4.3.1 Yapının Plan İncelenmesi	64
4.3.2 Yapının Cephe İncelenmesi	67
4.4 Moda Caddesi 30 No'lu Yapı	70
4.4.1 Yapının Plan İncelenmesi	71
4.4.2 Yapının Cephe İncelenmesi	74
4.5 Sefa Apartmanı.....	78
4.5.1 Yapının Plan İncelenmesi	79
4.5.2 Yapının Cephe İncelenmesi	80
4.6 Moda Caddesi 126 No'lu Yapı	83
4.6.1 Yapının Plan İncelenmesi	84
4.6.2 Yapının Cephe İncelenmesi	85
4.7 Emel Apartmanı	89
4.7.1 Yapının Plan İncelenmesi	91
4.7.2 Yapının Cephe İncelenmesi	94
4.8 Doktor Mahmut Ata Köşkü.....	98
4.8.1 Yapının Plan İncelenmesi	101
4.8.2 Yapının Cephe İncelenmesi	102
4.9 Muvakkithane Caddesi 9/A No'lu Yapı.....	109
4.9.1 Yapının Plan İncelenmesi	111
4.9.2 Yapının Cephe İncelenmesi	111
4.10 Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları	115
4.10.1 Yapının Plan İncelenmesi	116
4.10.2 Yapının Cephe İncelenmesi	116
4.11 Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı	120
4.11.1 Yapının Plan İncelenmesi	121
4.11.2 Yapının Cephe İncelenmesi	122
4.12 Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı	125
4.12.1 Yapının Plan İncelenmesi	126
4.12.2 Yapının Cephe İncelenmesi	127
5. DEĞERLENDİRME	129
6. SONUÇ.....	138
KAYNAK.....	141

EKLER	152
ÖZGEÇMİŞ	165

KISALTMALAR

KVKBK : Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
İBB : İstanbul Büyükşehir Belediyesi

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa No:
Çizelge 4.1: Haldun Taner Tiyatro Binası'nın Kadastro Durumu	48
Çizelge 4.2: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumlarının Kadastro Durumu ..	57
Çizelge 4.3: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu	63
Çizelge 4.4: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu	70
Çizelge 4.5: Sefa Apartmanı'nın Kadastro Durumu	78
Çizelge 4.6: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu	83
Çizelge 4.7: Emel Apartmanı'nın Kadastro Durumu	89
Çizelge 4.8: Doktor Mahmut Ata Bey Köşkü'nün Kadastro Durumu	98
Çizelge 4.9: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu	109
Çizelge 4.10: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları'nın Kadastro Durumu .	115
Çizelge 4.11: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu	120
Çizelge 4.12: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapının Kadastro Durumu	125
Çizelge 5.1: Art Deco Yapılar	131
Çizelge 5.2: Art Deco Yapıların Fiziksel Özellikleri	135
Çizelge 5.3: Art Deco Yapıların Motiflere Göre Değerlendirilmesi	137

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 2.1: Uluslararası Çağdaş Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi'nin Planı ...	9
Şekil 2.2: Uluslararası Çağdaş Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi'nden Görüntüler	9
Şekil 2.3: Uluslararası Çağdaş Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi'nden Görüntüler	9
Şekil 2.4: 1933'teki Chicago Sergisi Tanıtım Posterleri.....	9
Şekil 2.5: Ziggurat Tapınak Yapısı	10
Şekil 2.6: Mezar Odasının İçi.....	10
Şekil 2.7: Şehrazat Balesi Kostümleri.....	12
Şekil 2.8: Tamara Karsavina Kostümü	12
Şekil 2.9: Hotel du Collectionneur Pavyonu, İç Mekân Detayları.....	13
Şekil 2.10: Hotel du Collectionneur Pavyonu, İç Mekân Detayları.....	13
Şekil 2.11: Hotel du Collectionneur Pavyonu, İç Mekân Detayları.....	13
Şekil 2.12: Our Dancing Daughters Film Seti	15
Şekil 2.13: Our Dancing Daughters Film Seti	15
Şekil 2.14: Muhteşem Gatsby Film Seti	16
Şekil 2.15: Muhteşem Gatsby Film Seti	16
Şekil 2.16: Muhteşem Gatsby Filminin Tanıtım Afişi.....	16
Şekil 2.17: Stoclet Sarayı	17
Şekil 2.18: Glasgow Sanat Okulu	17
Şekil 2.19: Bassett Lowke Evi	17
Şekil 2.20: Joseph Maria Olbrich'in Düğün Kulesi	18
Şekil 2.21: Chrysler Binası	19
Şekil 2.22: Burlington Treni (1934), Dymaxion, (1933) ve Chrysler Airflow (1934).....	20
Şekil 2.23: Streamline Etkisindeki Yapılardan Bazıları	21
Şekil 2.24: Streamline Moderne Örnekleri	21
Şekil 2.25: Streamline Moderne Örnekleri	21

Şekil 2.26: Streamline Moderne Örnekleri	21
Şekil 2.27: İç Mekân Planlama Tasviri	23
Şekil 2.28: Bekir Bey Evi'nin Ön ve Arka Cepheleri	25
Şekil 2.29: Cihangir'deki Art Deco Apartmanlardan Bazıları	26
Şekil 2.30: Bomonti, Feriköy, Kurtuluş'taki Art Deco Yapılardan Bazıları	27
Şekil 2.31: Bosfor Apartmanı	27
Şekil 2.32: Melek Apartmanı	27
Şekil 2.33: Pertev Apartmanı	27
Şekil 2.34: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları	28
Şekil 2.35: Markiz Patanesi Vitray Çalışması	28
Şekil 2.36: Taşçı Salih Evi, Ön Görünüş	28
Şekil 2.37: Taşçı Salih Evi, İç Mekân Görüntüleri	28
Şekil 2.38: Mimar Semih Rüstem Evi (Adana)	29
Şekil 2.39: Çelik Palas Oteli (Bursa)	29
Şekil 2.40: Üçler Apartmanı, Cephe ve İç Mekân Görüntüleri	29
Şekil 2.41: İstanbul Sokakları (1933) Seti ve Tanıtım Afişi	30
Şekil 3.1: Haritalarda Kadıköy ve Mahalleleri	31
Şekil 3.2: İbrahimağa ve Haydarpaşa Peronlar Bölgesinden Görüntüler	32
Şekil 3.3: Çalışma Alanı	35
Şekil 3.4: Kauffer Haritası'nda Moda Burnu	35
Şekil 3.5: Stolpe Haritası'nda Moda Burnu	35
Şekil 3.6: 1900'lerde Mühürdar ve Moda	36
Şekil 3.7: Pervititch Haritası'nda Whitall Ailesinin Yaşadığı Ada	37
Şekil 3.8: Google Haritası'nda Whitall Ailesinin Yaşadığı Ada	37
Şekil 3.9: 1906 Goad Haritası'nda Tübini Caddesi	37
Şekil 3.10: Google Earth'te Tübini Caddesi	37
Şekil 3.11: Tübini Rıhtımı	38
Şekil 3.12: Albay Faik Özdener Caddesi	38
Şekil 3.13: Google Earth'de Lorando Caddesi	38
Şekil 3.14: 1906 Goad Harita'sında Lorando Caddesi	38
Şekil 3.15: Kadıköy Çarşı Bölgesinin Zaman İçerisindeki Doku Değişimi	39
Şekil 3.16: 20. Yüzyıl Öncesindeki Kâgir Yapılar	40
Şekil 3.17: Az Katlı Kâgir ve Ahşap Yapılar	40
Şekil 3.18: Max Wohl Villası	41

Şekil 3.19: Frederici Köşkü.....	41
Şekil 3.20: Barış Manço Müzesi, Antipa Köşkü ve Arif Sarıca Köşkü.....	42
Şekil 3.21: Şehremaneti Binası	43
Şekil 3.22: Şehremaneti Binası	43
Şekil 3.23: Mühendis İzzet Bey Apartmanı ve Batum Apartmanı.....	44
Şekil 3.24: Mehtap Apartmanı, Atıfet Apartmanı, Marmara Apartmanı ve Subaşı Apartmanı.....	45
Şekil 3.25: Moda Caddesi'ndeki Portikler	45
Şekil 4.1: Çalışma Sınırı ve Yapılar.....	47
Şekil 4.2: Haldun Taner Tiyatro Binası, Vaziyet Durumu.....	48
Şekil 4.3: Goad ve Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu.....	49
Şekil 4.4: Hal Binası	49
Şekil 4.5: 1937'de Hal Binası'nın Vaziyet Durumu	50
Şekil 4.6: İstimlaklarla Önü Açılan Hal Binası ve Çevresi.....	50
Şekil 4.7: Haldun Taner Tiyatro Binası	51
Şekil 4.8: Yapının Mimarı ve Yapım Yılı'nın Yazıldığı Kitabe.....	51
Şekil 4.9: Haldun Taner Tiyatro Binası	52
Şekil 4.10: Haldun Taner Tiyatro Binası, Cephe Çizimi	53
Şekil 4.11: Haldun Taner Tiyatro Binası, Batı ve Kuzey Cepheleri.....	54
Şekil 4.12: Haldun Taner Tiyatro Binası, Kademelenme Biçimi	55
Şekil 4.13: Haldun Taner Tiyatro Binası, Doğu Cephesi.....	55
Şekil 4.14: Haldun Taner Tiyatro Binası, Cephe Detayı	55
Şekil 4.15: Haldun Taner Tiyatro Binası, Cephe Detayı	56
Şekil 4.16: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Vaziyet Durumu.....	57
Şekil 4.17: Pervititch Haritası'nda Yapıların Konumu	58
Şekil 4.18: Eminönü ve Kadıköy'deki Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumlarının Şubeleri	59
Şekil 4.19: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, 7 Numaralı Parseldeki Binanın (Parselin Solundaki) İç Mekân Detayları	59
Şekil 4.20: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Dört Katlı Yapının Cephe Detayları.....	60
Şekil 4.21: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Cephe Çizimi	61
Şekil 4.22: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Üç Katlı Yapının Cephe Detayları.....	62

Şekil 4.23: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Üç Katlı Yapının Cephe Detayları.....	62
Şekil 4.24: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Vaziyet Durumu.....	63
Şekil 4.25: Pervitich Haritası'nda Yapının Konumu	64
Şekil 4.26: Giriş Holü, Merdiven Holü, Bahçe	65
Şekil 4.27: Odalardan Biri ve Döşeme Kaplamaları	65
Şekil 4.28: 1. Katın İç Mekânından Görüntüler	66
Şekil 4.29: Teras Katan Görüntüler	66
Şekil 4.30: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Cephe Çizimi	67
Şekil 4.31: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Güneydoğu Cephesi.....	68
Şekil 4.32: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı	68
Şekil 4.33: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Cephe Detayları	69
Şekil 4.34: Yıllar içinde Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı'nın Değişimi	69
Şekil 4.35: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Vaziyet Durumu	70
Şekil 4.36: Pervitich Haritası'nda Yapının Konumu	71
Şekil 4.37: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Merdiven Holü Detayları.....	71
Şekil 4.38: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Merdiven Holü Detayları.....	72
Şekil 4.39: Doğu ve Batı Kanadındaki Odalar ile Kapı Kasaları.....	73
Şekil 4.40: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Mevcut Bodrum Kat Girişi.....	73
Şekil 4.41: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Cephe Çizimi	74
Şekil 4.42: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Doğu Cephesi	75
Şekil 4.43: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Apartman ve Kafe Girişleri	76
Şekil 4.44: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı'nın Yıllar İçindeki Değişimi	77
Şekil 4.45: Sefa Apartmanı, Vaziyet Durumu	79
Şekil 4.46: Pervitich Haritası'nda Yapının Konumu	79
Şekil 4.47: Sefa Apartmanı, Cephe Çizimi	80
Şekil 4.48: Sefa Apartmanı, Güney Cephesi.....	81
Şekil 4.49: Sefa Apartmanı, Cephe Detayları	81
Şekil 4.50: Sefa Apartmanı, Cephe Detayları	82
Şekil 4.51: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Vaziyet Durumu	83
Şekil 4.52: Pervitich Haritası'nda Yapının Konumu	84
Şekil 4.53: Moda Caddesi 126 Numara, Cephe Çizimi	85
Şekil 4.54: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Doğu Cephesi	86
Şekil 4.55: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Cephe Detayları	87

Şekil 4.56: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Cephe Detayları	88
Şekil 4.57: Emel Apartmanı, Vaziyet Durumu	89
Şekil 4.58: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu	90
Şekil 4.59: Gönyedeki Mimar İsmi ve İnşa Yılı	90
Şekil 4.60: Emel Apartmanı, İç Mekân Detayları.....	91
Şekil 4.61: Emel Apartmanı, Döşeme Kaplamaları	91
Şekil 4.62: Emel Apartmanı, İç Mekân Detayları.....	92
Şekil 4.63: Emel Apartmanı, İç Mekân Detayları.....	93
Şekil 4.64: Emel Apartmanı, Cephe Çizimi.....	94
Şekil 4.65: Emel Apartmanı, Doğu Cephesi	95
Şekil 4.66: Emel Apartmanı, Cephe Detayları.....	95
Şekil 4.67: Emel Apartmanı, Çatı Saçağı ve Cephe Detayları.....	96
Şekil 4.68: Emel Apartmanı, Bodrum ve Apartman Girişi.....	96
Şekil 4.69: Emel Apartmanı, Zemin ve Bodrum Kat Pencereleeri, Yatay Bordürler..	97
Şekil 4.70: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü'nün Vaziyet Durumu.....	98
Şekil 4.71: Yapının 1939 Yılındaki ve Günümüzdeki Konumu.....	99
Şekil 4.72: Köşke Ait Kayıkhane.....	99
Şekil 4.73: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü.....	100
Şekil 4.74: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü'nün Uydu Görüntüsü.....	100
Şekil 4.75: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü'nün 1930 ve 2024 Yıllarındaki Hâli.....	100
Şekil 4.76: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Kafe ve Ofis Girişi	101
Şekil 4.77: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, İç Mekân Detayları.....	101
Şekil 4.78: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Korkuluk.....	102
Şekil 4.79: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, İç Mekân Detayları.....	102
Şekil 4.80: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Taşıyıcı Sistemi	103
Şekil 4.81: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Güney Cephesi Detayları.....	103
Şekil 4.82: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Güney Cephesi Detayları.....	104
Şekil 4.83: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Batı Cephesi Detayları.....	104
Şekil 4.84: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Batı Cephesi Detayları.....	105
Şekil 4.85: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Batı Cephesi Detayları.....	105
Şekil 4.86: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Cephe Çizimi.....	106
Şekil 4.87: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Kuzey Cephesi Detayları.....	107
Şekil 4.88: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Kuzey Cephesi Detayları.....	107
Şekil 4.89: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Kuzey Cephesi Detayları.....	107

Şekil 4.90: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Bahçe Duvarı Detayları	108
Şekil 4.91: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı Vaziyet Durumu	109
Şekil 4.92: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu	110
Şekil 4.93: Baylan Pastanesi, İç Mekân Detayları	111
Şekil 4.94: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı, Cephe Çizimi	112
Şekil 4.95: Baylan Pastanesi, Giriş Kapısı.....	113
Şekil 4.96: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı, Güney Cephesi.....	114
Şekil 4.97: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı, Apartman Girişi	114
Şekil 4.98: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları, Vaziyet Durumu	115
Şekil 4.99: Yapının Pervititch Haritası'nda Konumu	116
Şekil 4.100: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları, Cephe Çizimi.....	117
Şekil 4.101: Metin Oktay Ve Büyük Fikret Apartmanları, Cephe Detayları.....	118
Şekil 4.102: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları, Güney Cephesi	118
Şekil 4.103: Metin Oktay Apartmanı, Cephe Değişimleri.....	119
Şekil 4.104: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Vaziyet Durumu	120
Şekil 4.105: Pervittich Haritası'nda Yapının Konumu	121
Şekil 4.106: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı'nın Görüntüleri.....	122
Şekil 4.107: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Cephe Çizimi.....	122
Şekil 4.108: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Batı Cephesi	123
Şekil 4.109: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Batı Cephesi Detayları	123
Şekil 4.110: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Batı Cephesi Detayları	124
Şekil 4.111: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Kuzey ve Güney Cepheleri	124
Şekil 4.112: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, Vaziyet Durumu	125
Şekil 4.113: Pervivtitch Haritası'nda Yapının Konumu	126
Şekil 4.114: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, İç Mekân Detayları	126
Şekil 4.115: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, Cephe Çizimi.....	127
Şekil 4.116: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, Cephe Detayları.....	128

ART DECO AKIMININ SEÇİLMİŞ YAPI CEPHELERİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ: İSTANBUL KADIKÖY YERLEŞİMİ ÖRNEĞİ

ÖZET

1925 yılındaki Paris Sergisi ile tanınmaya başlanan Art Deco akımı, kendisinden önceki dönemlerin kültürel, sanat ve mimari ortamından ilham almıştır. Avrupa ve Amerika'da etkili olduğu dönem, Türkiye'nin Erken Cumhuriyet Dönemi'ne denk gelmektedir. Dünyanın birçok yerine yayılan akımın izleri, İstanbul ve Ankara başta olmak üzere modernleşme eğiliminde bulunan Türkiye Cumhuriyeti'nde de görülmeye başlanmıştır. Mimari, iç mimari, sinema ve performans sanatları gibi pek çok alanda örnekleri verilen Art Deco, 1930'lu yıllarda İstanbul'un ticari, otel, sinema, konut ve kamu yapılarında belirmiştir.

Tez kapsamında Kadıköy ilçesindeki yapı cepheleri üzerinden bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Çalışma, çoğunlukla Moda semtindeki yapıları kapsamakla birlikte yalnızca bu bölgeyle sınırlı kalmamış; Kadıköy Çarşısı ve çevresindeki Art Deco akımının izlerini taşıyan yapılar da değerlendirmeye alınmıştır. Yüzyıllarca bağlık ve mesire yeri olan Moda, Tanzimat Fermanı'nın ilanı sonrasında 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan siyasi, ekonomik ve toplumsal değişimlerle kentsel bakımdan gelişmeye başlamıştır. Genel olarak Türk, Rum, Ermeni ve Yahudilerin yaşadığı bölgede Levanten nüfusun artması mimari çevreyi etkilemiştir.

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında İstanbul'da hâkim olan mimari üsluplar, Kadıköy'de de görülmüştür. Kadıköy'de son yüzyılda meydana gelen kentsel değişim ve yıkımlar nedeniyle geçmiş dönemlerin üslubunu taşıyan yapıların tamamı günümüze ulaşamamıştır. Bu bağlamda bölgede ayakta kalabilen Art Deco yapılarının incelenmesi önemli bir araştırma konusu olarak değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında Art Deco akımının etkili olduğu 12 yapı tespit edilmiştir. Bunlardan biri Kadıköy İskelesi'nde, üçü Kadıköy Çarşısı'nda, geri kalanlar ise Moda ve çevresinde bulunmaktadır. Çalışmadaki söz konusu yapılardan bazıları tescilsizdir ve kentsel hafızadan silinmeyecek şekilde belgelenecek korunmaya ihtiyaçları olduğu aşikârdır. Bu nedenle yapıların belgelenmesi ve kayıt altına alınması tezin amaçları arasında yer almaktadır.

Bitişik nizamlı yapılarda Art Deco etkisi özellikle ana cephede yoğunlaştığından yalnızca giriş cepheleri değerlendirmeye alınmıştır. Yapıların cephe çizimleri, Autocad programında ölçeklendirilen fotoğraflar üzerinden yapılmıştır. Arşiv ve kütüphanelerden temin edilen görsel ve yazılı kaynaklar, yerinde mevcut durum analizi ve fotoğraflama yöntemleri kullanılarak yapı cephelerindeki Art Deco etkileri incelenmiştir. Yapıların giriş kapısından çatı detayına, korkuluğundan parapet detayına kadar tüm cephe elemanları analiz edilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen yapılar Art Deco etkisinin izlerini taşımaktadır. Sade, düz cepheler yerine kademeli biçimlenmiş, geometrik motif ve geometrik formlar ön plana çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadıköy/ Moda, Art Deco, Modernleşme

EXAMINATION OF THE ART DECO MOVEMENT THROUGH SELECTED BUILDING FACADES: ISTANBUL KADIKOY SETTLEMENT EXAMPLE

ABSTRACT

The Art Deco movement, which began to gain recognition at the 1925 Paris Exposition, was inspired by the cultural, artistic, and architectural contexts of preceding periods. Its influence in Europe and the United States coincides with the Early Republican Era in Turkey. As the movement spread across many parts of the world, traces of Art Deco began to emerge in Turkey, particularly in Istanbul and Ankara, as part of the modernization efforts of the Turkish Republic. Art Deco manifested in various fields, including architecture, interior design, cinema, and performing arts. In the 1930s, its influence became evident in Istanbul's commercial, hotel, cinema, residential, and public buildings.

This study examines the façades of buildings in the Kadıköy district. While the research predominantly focuses on the buildings in the Moda neighborhood, it is not limited to this area; buildings bearing traces of the Art Deco movement in Kadıköy Çarşısı and its surroundings have also been included in the evaluation. Historically, Moda, which had been a vineyard and recreational area for centuries, began to develop urbanistically with the political, economic, and social changes that emerged after the promulgation of the Tanzimat Edict in the second half of the 19th century. The increase in the Levantine population in the area, which was predominantly home to Turks, Greeks, Armenians, and Jews, had a notable impact on the architectural environment.

Architectural styles prevalent in Istanbul in the late 19th and early 20th centuries can also be observed in Kadıköy. However, due to the urban changes and demolitions that occurred in Kadıköy over the past century, most buildings representing earlier architectural styles have not survived to the present day. Therefore, the examination of the Art Deco buildings that have remained in the region has been considered an important research subject.

A total of 12 buildings influenced by the Art Deco movement were identified for this study. One of these buildings is located at Kadıköy Pier, three are in Kadıköy Çarşısı, and the rest are located in the Moda area and its surroundings. Some of these buildings are not registered as protected monuments, and it is clear that they need to be documented and preserved to prevent their erasure from the urban memory. Consequently, documenting and registering these buildings is among the primary goals of this thesis.

In the case of attached buildings, Art Deco influence is particularly concentrated on the main façades, which is why only the entrance façades have been considered in the analysis. The façade drawings of the buildings were created based on scaled photographs processed using AutoCAD. The Art Deco influences on the building façades were examined through visual and written sources obtained from archives and libraries, on-site condition analysis, and photographic methods. All façade elements, from the entrance door to the roof details, including railings and

parapet details, were analyzed. The buildings included in the study exhibit traces of the Art Deco style, characterized by stepped formations, geometric motifs, and forms, as opposed to simple, flat façades.

Keywords: Kadıköy/ Moda, Art Deco, Modernization

1. GİRİŞ

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettiği dönemde Kadıköy'ün merkezi, günümüz çarşı içinden ibaret küçük bir kasaba görünümünde olmuştur. Sınırlı sayıda haneye sahip bölgede çoğunlukla balıkçılık ve tarımsal üretim yapılmıştır. 16. yüzyılda nüfusunun artmasıyla birlikte Kadıköy, 18. yüzyılda yalnızca Türkler ve Rumlar için değil aynı zamanda farklı etnik grupların da yerleşim yeri haline gelmiştir. Kıyı boyunca Osmanlı yönetici sınıfına ve padişaha ait saraylar, köşkler ve bahçeler bulunurken iç kesimlere doğru ilerledikçe daha fazla köy yerleşimine rastlanmıştır (Giz, 1988).

19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde Kadıköy, bir gelişim içerisine girmiştir. Şehir içi vapur işletmeciliğinin başlaması ve İzmit Demiryolu'nun açılması bu durumu olumlu yönde hızlandırmıştır (Kavukçuoğlu, 2015). Kadıköy'ün İstanbul ile olan bağlantısının artması, bölgenin konut yerleşimi açısından tercih edilen bir alan haline gelmesini sağlamıştır. Bu dönemdeki yerleşim düzeninde, geniş meyve ve sebze bahçeleri ile bahçeli müstakil konutlar öne çıkmıştır. Yerleşimin fiziksel yapısını önemli ölçüde şekillendiren 1856 yılındaki büyük yangının ardından gerçekleştirilen inşaat faaliyetleri, bölgenin günümüzdeki kentsel dokusunun oluşumunda belirleyici bir rol oynamıştır. (Firidin ve Aksel Enşici, 2006). 1856 ve 1877 yıllarında yaşanan yangınlar sonucunda semt, yeni imar planına göre biçimlendirilmiştir (Kavukçuoğlu, 2015).

Tanzimat'tan sonra Türkiye'de Batılı yaşamın etkisi hissedilmeye başlanmıştır. Bu durum Beyoğlu'ndan Boğaz kıyılarına; oradan da Adalar, Kadıköy ve Moda'ya yayılmıştır. 1900'lerde Moda Burnu ve çevresi orman ve çayırliklarla kaplı bir bölge olmuştur. Şifa ile Cevizlik'te ağaçlar ve bakla tarlaları, Mühürdar'da bağlar yer almıştır. 19. yüzyılının ortalarından itibaren Osmanlı ticareti hızla büyümüştür. Ekonomik durumdaki bu gelişim beraberinde sosyal hareketlenmeyi getirmiştir. Farklı etnik gruplardan insanlar Kadıköy yakasına yerleşerek burada yaşamaya başlamıştır. Vapur ulaşımının sağladığı konfor, konut satın alımındaki kolaylık ve çocuklarının eğitim görebileceği okulların açılması, bölgenin talep edilmesinde

önemli rol oynamıştır. Moda 1800'lerin ortalarında İngiliz ailelerinin yaşadığı bir yerken bu yüzyılın sonlarına doğru özellikle Rum ve Ermenilerin oturduğu, yapılarla doldurulan sokak ve mahallelerden oluşan bir bölge hâline gelmiştir (Öndeş, 2021). Daha sonra bölgeye yerleşen Levantenler, ülkelerindeki yaşam biçimini ve mimariyi yaşadıkları yerleşimlere yansıtmıştır.

Yangınlar, vapur seferleri, Haydarpaşa-İzmit Demiryolu'nun hizmet vermesi, Levanten ve gayrimüslimlerin inşaat faaliyetleri, modernleşme, Avrupa temelli mimari akımlar ile bu üsluplara karşı gelen Ulusal Mimari Akımları gibi birçok durum Kadıköy'ün hem mimarisini hem de yerleşimini etkilemiştir. Doğal olarak Kadıköy'ün parçası Moda'da da bu yansımalar görülmüştür.

19. yüzyılda Endüstri Devrimi'nin etkileriyle üretim ve teknoloji alanında birçok yenilik olmuştur. Geçmişin klasik sanat ve mimari üslupları yeniden canlandırılırken bir taraftan da yapı malzemesinden inşa teknolojisine kadar yeni mimari üslupların ortaya çıkmasını sağlayan gelişmeler söz konusudur. Özellikle 19. yüzyılın sonlarından itibaren Art Nouveau, Art Deco, I. Milli Mimari Akımı gibi yeni mimari akımların hepsinin örneklerini Kadıköy ve çevresinde görmek mümkündür. Kadıköy Çarşısı, Yeldeğirmeni ve Moda'da yangınlar sonrasındaki yeni düzenlemelerle ortaya çıkan kentsel gelişmelerde bütün bu üsluplar görülür. Tüm bu süreçte Batı'daki sanatçılar, sanat ve teknoloji arasındaki ortaklıktan ziyade bu birlikteliği reddeden genel bir tavır almıştır. Çünkü sanatçılar, sanayi üretimindeki yeni teknik ve malzemelerin, geleneksel form ve kalıpların bir arada kullanımının tutarsızlık yaratacağını düşünmekteydiler (Batur, 1996).

19. yüzyılın sonlarına doğru seri üretim sonucundaki ürünlerin kalitesi tartışılmış ve bu eleştiriler Avrupa'da geniş bir alana yayılmıştır. El işçiliği, seri üretime karşı savunulmuş ve Arts and Crafts atölyeleri kurulmuştur. Bu atölyeler başta Paris olmak üzere birçok Avrupa şehrini el işçiliği için cesaretlendirmiş ve Art Nouveau (Yeni Sanat) akımına zemin hazırlamıştır (Sağocak, 2003). Doğadan esinlenen bu akım, endüstriyel malzemelere sırt çevirmemiş; ancak geçmiş üslupları reddetmiştir (Dilmaç, 2015).

1. Dünya Savaşı yıllarıyla birlikte Art Nouveau yerini Art Deco'ya bırakmıştır. İki dünya savaşı arasında etkili olan akım, ismini 1925 yılında Paris'te yapılan Uluslararası Çağdaş Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi'ndeki sanat ve

dekoratif sözcüklerin birleşiminden almıştır (Robinson ve Rosalind, 2009). Bu sergide eski üsluplar ve 20. yüzyıl akımları birlikte sunulmuştur. Art Deco da böylece Fransa’da ortaya çıkan bir üslup hâline gelmiştir (Kensinton, 2013).

1930’lu yıllarda uluslararası düzeyde yaygınlık kazanan Art Deco, Türkiye’de de 1930 ve 1940’lı yılların tasarımlarında önemli bir yer edinmiştir. Bu bağlamda Art Deco’nun Erken Cumhuriyet Dönemi’ne eş zaman ya da öncesindeki bir zamanda Türkiye’ye girdiği söylenebilir (Turan, 2009). Akım, hem ekonomik şartlardan hem de sosyokültürel bakımından tüm ülkede etkili olmamıştır. Ancak İstanbul gibi büyük kentlerde modernleşmenin, batılılaşmanın ve değişimin sembolü görülmüştür. Özellikle mimarlık, iç mimarlık, mobilya ve sanat dallarında uygulanmıştır (Erdem, 2019).

Türkiye’de Art Deco’nun ortaya çıkışı, Avrupa’daki durumla benzerlik göstermiştir ve Ankara, İstanbul gibi şehirlerin ticari, otel, sinema, konut ve kamu yapılarında kendisini belli etmeye başlamıştır. Etkileri; giriş kapıları, dekoratif kabartmaları ve balkon korkulukları üzerinde görülmüş ve sonraki zamanlarda ise şehrin farklı semtlerinde uygulanmıştır (Algan, 2023).

Müslüman ve Türk nüfusunun da aralarında olduğu seçkin kesim; Pera çevresi, Ayazpaşa, Talimhane, Teşvikiye, Nişantaşı, Maçka ve Taksim’e yerleşmişlerdir. Talimhane ve Ayazpaşa’da Art Deco üslubu taşıyan apartmanlar inşa edilirken Moda, Suadiye, Erenköy ve Kadıköy’de ise villa tipi konutlar inşa edilmiştir (Aslanoğlu, 1980).

İstanbul’un birçok semtinde görülen Art Deco etkisi, Kadıköy’deki yapılar üzerinde de kendini göstermiştir. Moda başta olmak üzere Hasanpaşa, Yeldeğirmeni, Fenerbahçe gibi semtlerde akımın izleri görülmektedir. Bu yapıların birçoğu sosyal, siyasal ve kültürel nedenlerle günümüze gelememiştir. Hasanpaşa, Yeldeğirmeni, Fenerbahçe gibi semtler çalışma dışında tutulurken Moda, Kadıköy Çarşısı ve çevresi inceleme alanına dâhil edilmiştir. Bu bölgelerdeki binalar, kent kimliği ve mimarlık tarihi açısından önemli yere sahiptir. Ayakta kalabilen yapıların belgelenebilmesi ve kayıt altına alınması için bu tez çalışması yapılmıştır.

Bu bağlamda çalışmanın giriş bölümünden sonraki ikinci bölümünde Art Deco akımının ortaya çıkışı, etkilediği alanlar, Avrupa, Amerika ve Türkiye’deki yansımaları araştırılmış, üçüncü bölümünde Kadıköy’ün tarihsel gelişimi ve

Moda'nın mimarisi irdelenmiş, dördüncü bölümünde ise 20. yüzyıl başlarında tüm dünyada yayılan Art Deco akımı, Moda, Kadıköy Çarşısı ve çevresinde tespit edilen 12 adet yapı cephesi üzerinden incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda araştırma tamamlanmıştır.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Tez kapsamında Söğütlüçeşme Caddesi, Yoğurtçu Parkı ve iskele arasında kalan alan, çalışma sınırını oluşturmuştur. Çalışılan bu çerçevede Art Deco mimarisine sahip yapıların Rıhtım Caddesi, Söğütlüçeşme Caddesi, Mühürdar Caddesi, Moda Caddesi, Mühürdar Karakolu Sokak, Şifa Çıkmazı Sokak, Muvakkıthane Caddesi, Ağabey Sokak ve Şair Nefi Sokak'ta bulunduğu tespit edilmiştir.

Yapıların büyük bir çoğunluğu Moda ve çevresinde bulunduğundan tez çalışması, özellikle Moda yerleşimi ile buradaki yapılar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunun yanı sıra araştırma, sadece Moda ile sınırlı kalmamış; Moda çevresindeki Art Deco etkisi taşıyan yapılar da incelenmiştir. Bunlardan biri Kadıköy İskelesi'nde, üçü Kadıköy Çarşısı'nda, geri kalanlar ise Moda ve çevresinde bulunmaktadır. İncelenen kaynaklar, bu bölgelerdeki yapılarının birçoğunun günümüze ya gelemediği ya da tamamen yok olduğuna kanaat getirir niteliktedir. Ayakta kalabilen yapılara özel herhangi bir çalışmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda varlığını devam ettiren Art Deco yapıların belgelenmesi ve kayıt altına alınması tezin amacını oluşturmuştur.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

Tez çalışmasında öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Bölüm başlıklarıyla ilgili makale ve tezler incelenmiştir.

Cephe tasarımında Art Deco etkileri taşıyan 12 adet yapı yerinde tespit edilmiştir. Kadıköy Belediyesi e-imar hizmetlerinden yapıların parsel, ada ve pafta numaraları öğrenilmiştir. Bu bilgilerle birlikte yapıların ismi, adresi, mimarı, inşaat yılı, mülkiyet durumu, özgün ve mevcut kullanım hâli, yapının konumu ile görselinin yer aldığı kadaströ durum tabloları hazırlanmıştır.

Kişisel Verileri Koruma Kanunu nedeniyle Kadıköy Belediyesi'nden yapıların tüm projeleri eksiksiz elde edilememiştir. Belediye arşiv verileri dışında kitap, gazete, dergi, makale, tez ve internet yazılarından, inşaat firmalarının internet sayfalarından, harita arşivlerinden ve röportajlardan yararlanılmıştır. Ulaşılan bilgiler ve çizimler çalışmaya eklenmiştir. Plan çizimleri olmayan yapılara, sakinler tarafından verilen izinler sonucunda girilmiş ve fotoğraflama işlemi yapılmıştır. İç mekân planları, çalışmaya eklenen iç mekân fotoğrafları ve elde edilen plan çizimleri üzerinden anlatılmıştır. Çalışma kapsamındaki yapıların cephe fotoğrafları çekilmiş ve 12 yapının ana giriş cepheleri Autocad programı aracılığıyla ölçeklendirilerek çizilmiştir.

Elde edilen bulgular değerlendirme bölümünde ele alınmış ve bu veriler, bu başlıkta yer alan tablolara aktarılmıştır. Son olarak çalışma, bu değerlendirmeler ışığında sonuçlandırılmıştır.

2. ART DECO AKIMI

2.1 Art Deco Öncesi Sanat Ortamı

Art Deco, kendisinden önce gelen dönemlerin sanat ve mimari ortamından etkilenmiş, hatta doğmuş bir akımdır. Bu nedenle Art Deco'nun doğuşundan tüm dünyaya yayılmasındaki sürece bakmak gerekir.

18. yüzyılın sonlarında Endüstri Devrimi'nin başlaması, buhar gücü ile makineleşme ve makinelerin günlük hayata girmesi; seri üretimi ön plana çıkartırken zanaatkârların geleneklerini yok etmiş ve el sanatlarını geriletmiştir (Dilmaç, 2015). Bu bağlamda zanaatkâr toplumun yerine geçen toplu üretim, birçok düşünür ve sanatçı tarafından eleştirilmiştir (Bridge, 2019).

Sanat eleştirmeni John Ruskin (MacDonald, 2004), standart biçimde üretilen endüstriyel ürünlerin estetik kaygıdan uzak olduğunu, güzellik ve sanatı ortadan kaldırdığını düşünmüştür. Ona göre bu durum zanaat ve sanat alanlarını düşüğe götürmüş, toplumun beğenisini köreltmıştır (Hauser, 2006). Bundan dolayı makineye karşı el üretimini ve Orta Çağ'ın zanaatına geri dönmeyi savunmuştur (Triggs, 2009). Modernizmin erken döneminde üretilen ürünlerin, üretim biçiminin ve toplumsal yapının değişmesini; makine karşısında sanatçı gücünün zayıflamasını eleştirmiştir (Hauser, 2006).

İlahiyat öğrencisiyken resim ve mimariye yönelen William Morris (Bridge, 2019) de Ruskin'in makineleşme, sanat ve topluma yönelik fikirlerinden etkilenmiş, makine çağının sanatsal zevkini yok ettiğini savunmuştur. Makineleşmeye karşı çıkmış, sanat ve zanaatı bir araya getirmeyi amaçlayan Arts and Crafts hareketinin öncülüğünü yapmıştır. Sanatçının elinin, duygularının ve enerjisinin değmediği fabrikasyon ürünlerini ölü ve ruhsuz olarak tariflemiştir. Ancak Morris, makinedeki üretim gücünü göz ardı etmemiş, makinede gerçekleşen bazı işlerin el sanatlarında, el sanatlarındakilerin bir kısmının ise makinede yapılabileceğini savunarak sanayileşmeye ılımlı yaklaşmıştır (Benevolo, 1981).

Morris'in makineleşmeye karşı el sanatlarını canlandırma çabası, zanaat ile sanat arasındaki ayrımının sonlandırılması (Aynsley, 2001), tasarımın işlevsel ve estetiğe uygunluğunun sağlanması ve malzemeye karşı sadık olunması fikirleri (Mikayilova, 2023), zaman içerisinde teknoloji ile ilişki kurulmasının önünü açmıştır. Bu düşünceler, tasarımcı ve sanatçılar tarafından benimsenmiş ve endüstriyel ürünlere uyarlanmıştır. (Aynsley, 2001).

Arts and Crafts hareketinin prensipleri doğrultusunda üretilen ürünlerin maliyet fazlalığı, toplumun her tabakasını kapsamamış, orta ve yüksek kesime hitap etmiştir. Bu durum artık Arts and Crafts hareketinin, ortaya çıkış felsefesinden kopmaya başladığını göstermektedir (Mikayilova, 2023). Art and Crafts hareketinin tasarımlarındaki el işçiliği, bireysel yaratıcılığı, desen kalitesi ve üretime verdiği özen; Art Nouveau için hazırlıktır (Batur, 1993).

19. yüzyılın sonlarında Avrupa ülkelerinin siyasi istikrar ve refahın sağlandığı yıllarda belirmeye başlanan Art Nouveau, ilk defa yeni üretim biçimlerinin belirmeye başladığı endüstrileşmiş ülkelerin (Batur, 1996) özellikle heykel, resim, afiş, döşeme sanatı, yapı iç dekorasyonu ve cephesinde görülmüştür (Mikayilova, 2023).

Brüksel ve Viyana'dan (Bossaglia, 1973) bütün Avrupa'ya, Amerika Birleşik Devletleri'ne, Japonya'ya ve Türkiye'ye yayılan Art Nouveau (Yeni Sanat), 19. yüzyıldaki tarihsel biçimlere karşı gelen, yenilikçi, özgün ve hatta bir hayat biçimi olmuştur. Akımın temelinde toplumsal yapılaşma ile ortak görülen; büyüyen ekonominin ve sanayileşmenin getirdiği sorunlardır. Art Nouveau akımının meydana gelmesinde özgürlükçü, aydın ve zengin kent soylularının etik normlarının, estetik ihtiyaç ve taleplerinin büyük bir payı vardır (Batur, 1996). Zanaatkârları sahiplenen akım, makineleşmeyi reddetmeyerek uzlaşmaya gitmiştir. Doğadan ilham alan ve özellikle dekoratif süsleme ile dikkat çeken Art Nouveau akımı; İtalya'da Stile Floreale, İspanya'da Modernismo, Avusturya'da Secessionstil, Almanya'da ise Judgenstil olarak isimlendirilmiştir. Sanayi Devrimi'nin yaşandığı yıllarda teknolojik gelişmeleri benimseyemeyen seçmeci ve yeniden ortaya çıkarma yaklaşımları artık doğadaki biçimlenmelerden ilham alarak sadeleşmiştir (Mikayilova, 2023). Ayrıca demirin bükülebilirliğinden yararlanarak malzemelere kısırlı formlar vermişlerdir (Dilmaç, 2015). Bu yaklaşım ile yeni yapıım yöntemleri ve biçimleri özümşenerek modern mimarlığın kapısı aralanmıştır (Mikayilova, 2023).

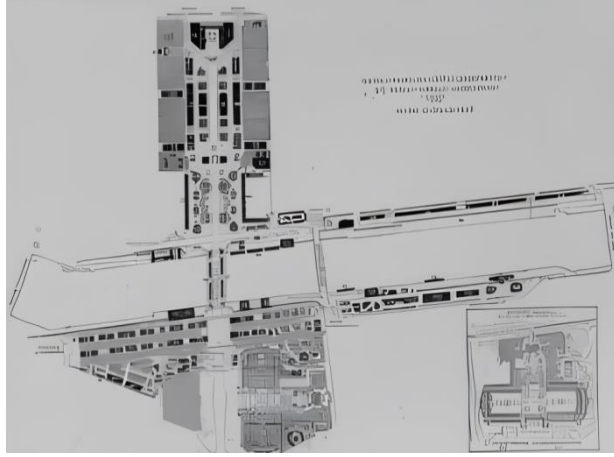
Organik ve doğa formlarını odak noktasına alan Art Nouveau, Japon sanatı başta olmak üzere birçok Avrupa akımından etkilenmiş ve yarattığı Japonizm, Batı ve Avrupa kültüründe büyük bir yankı yaratmıştır. Art Nouveau, I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla önemini kaybetmeye başlamış ve 1920'li yıllarda yerini Art Deco'ya bırakmıştır (Bridge, 2019).

25 sene boyunca süregelen Art Nouveau akımının çalışmaları dönemsel açıdan ikiye ayrılabilir. Brüksel/ Paris/ Barcelona/ Nancy eksenli eğriselliğin ve çiçeksi çalışmaların yapıldığı ilk dönemdir (Batur, 1993). Bu dönemde asimetrik, eğrisel çizgilerin kullanıldığı hayvan ve çiçek motifleri ana temayı meydana getirmektedir (Bossagli, 1973). Doğadan ilham alınmış ancak hayvan ve bitki motifleri gerçekleyle tıpa tıp aynı olmayıp inceltirilip uzatılmıştır (Pehnt, 1963). İkincisi ise Viyana odaklı geometrik ve düz çizgilerin egemen kullanıldığı ikinci dönem çalışmalarıdır (Batur, 1993). İlk dönemdeki uygulamalar, artık yerini geometrik ve sadeliğin görülmeye başlandığı bir düzene bırakmıştır (Bossagli, 1973). İkinci dönemde yaşanan bu değişimler, yeni bir akımın (Art Deco) doğacağına işaret etmekteydi.

2.2 Art Deco Akımı

1. Dünya Savaşı yılları, psikolojik ve fiziksel sorunların yaşandığı bir dönemdir. Bu kötü atmosferin ardından gelen konfor ve eğlenceye yatkınlık yeni tüketim biçimini ortaya çıkarmıştır. (Sönmez ve Sağdıç, 2022). Teknolojinin katkısıyla da üretim hızlanmış, malzemeler değiştirilip geliştirilmiştir. Yaşanılan gelişmeler, ortaya çıkan ürünlerin hem erişilebilirliğini hem de çeşitliliğini olumlu yönde etkilemiştir. Bu durum Art Deco'nun hem ortaya çıkmasını hem de popülerliğini kazanmasını sağlamıştır (Miller, 2005).

Sanat ve dekoratif anlamlarına gelen Art Deco, iki dünya savaşı arasındaki dönem olarak ifade edilir (Robinson ve Rosalind, 2008). İsmi ilk defa 1925'te Paris'te düzenlenen Uluslararası Çağdaş Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi'nden (Exposition Internationale Des Arts Décoratifs at) almıştır (Mülayim, 2017) (Şekil 2.1, 2.2, 2.3). Ancak isim bakımından yaygınlaşması, Bevis Hillier'in 1968 yılında 1925 dönemini anlatmak için yazdığı kitabına Art Deco ismini verdikten sonradır (Capitman, Kinerk ve Wilhelm, 1994).

Şekil 2.1: Uluslararası Çağdaş Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi Planı

Kaynak: URL- 1

Şekil 2.2, 2.3: Uluslararası Çağdaş Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi'nden Görüntüler

Kaynak: URL- 2, 3

1925 yılındaki Paris sergisinden sonra 1933'te gerçekleşen Chicago Sergisi de Art Deco'nun hem tanınırlığını hem de gelişimini arttırmıştır (Miller, 2005) (Şekil 2.4).

Şekil 2.4: 1933'teki Chicago Sergisi Tanıtım Posterleri

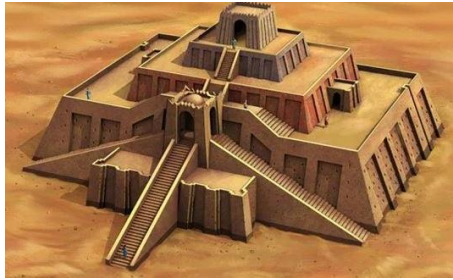
Kaynak: URL- 4

Art Deco, Art Nouveau'dan beslenerek ilham alan bir stil ve beğeni bütünüdür (Batur, 1993). Sosyal derinliği bulunan ancak hayali ve belli kuramı

olmayan, kendisini tamamen ne geçmişe ne de geleceğe döndüren bir akımdır (Polatkan Ve Özer, 2006). El yapımının yanında seri üretimle gelenekselin dışına çıkarak bir estetik yansıtmayı amaçlamıştır (Tong, 2000). Bir taraftan modernizmin temel geometrik formlarının sentezlenmesiyle ortaya konulan asimetrik estetik; diğer taraftan ise neoklasik üsluptaki hantal simetrisini karıştıran, farklı zaman ve bölgelerdeki motif ve geometrik öğelerin işlendiği bir tavır olarak görülür (Sunaalp, 2020). 20. yüzyılın ilk çeyreğinde dekoratif sanatlarıyla ön plana çıkmıştır. Yenilikçi ve geleneksel stillerin her ikisini de kullanmaktadır. Çok sayıda mimari üslubuna ve zengin malzeme çeşitliliğine sahiptir (Bayer, 1992).

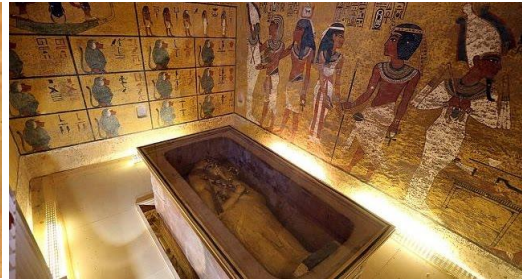
Art Deco, geometrik ve egzotik motifleri, modern malzemelerle kaynaştırarak lüksü ve modernizmi yansıtan bir dil geliştirmiştir. Ancak bu sürece gelene kadar birçok kültür ve sanat akımından etkilenmiştir.

1922’de Tutankhamun’un mezarının ortaya çıkarılmasıyla Antik Mısır Uygarlığı’na ilgi duyulmuş ve uygarlığa ait ikonografik Mısır resimlerinin, stilize edilmiş papirüs dalları ile lotus çiçeği motiflerinin ve hiyeroglif yazıların işlendiği yapılar dikkat çekmiştir. Mezopotamya uygarlarındaki Ziggurat tapınaklarının mimari formu Art Deco’yu etkilemiştir (URL 1) (Şekil 2.5). Ayrıca Firavun Kral Tutankamon’un mezarından çıkarılan canlı renklerdeki parlak kumaşlar, dönemin Avrupa’ında cesur renklere ilham vermiştir (Mackrell, 2005) (Şekil 2.6).

Şekil 2.5: Ziggurat Tapınak Yapısı

Kaynak: URL– 5

Şekil 2.6: Mezar Odasının İçi

Kaynak: URL– 6

Genç kız ve hayvan figürleri, çiçek demetleri, yıldırım okları, zikzak da dâhil geometrik, düz ya da ters V formlu motiflerde Mısır sanatının yanında Yunan ile Afrika kabilelerinin, Amerika yerli sanatının ve Doğu’nun izleri de hissedilmektedir (Duncan, 1988). Afrika yerel sanatının motifleri birçok sanatçıyı etkilemiştir. Afrika sanatının parlak renkleri ile geometrik ve dairesel formları akım için esin kaynağı olmuştur (Bayer, 1992). Ayrıca Afrika kabilelerinin mobilya, törensel eşyalarda ve

masklarda uyguladıkları biçimler, Art Deco tasarımcılarınca içselleştirilmiş ve tasarımcılar tarafından kullanılmıştır (Bayer, 1990). Aztek ve Maya sanatındaki stilize edilmiş güneş ışınları, yılan motifleri ve birçok geometrik form, Art Deco'nun karakteristik özelliklerinden olmuştur (Bayer, 1992).

Art Nouveau dışında Kübizm ve Bauhaus gibi akımlardan da yararlanmış ve endüstriyel tasarımdaki yalınlık, geometri, öğelerin tekrarı, düzlemsellik ve stilizasyon akımının özelliklerinden olmuştur. Estetik bakımından kökeni, Kübizm ve Dışavurumculuk'a dayanır. Mimaride sade ve yalın biçimlenmeler, geometrik bezemeler ve çoğunlukla yüksek kalitede pahalı malzemeler görülmüştür (Batur, 1993).

Fütürizm, Konstrüktivizm, Favoizm gibi modern sanatlar ile toplumun her bir kesiminin hayat biçimi ve gelişmekteki teknoloji, Art Deco stilini etkilemiştir. Teknoloji ile gelişen ulaşım sistemi, insanların dünyayı gezebilmesine imkân vermiştir. Bu durumda insanlar yeni kültürlerin zenginliği ile tanışmış ve bunları kendi değerlerine, tasarım ve sanat anlayışlarına uygulamıştır.

Mimarlıktan uygulamalı sanatlara kadar etkisini sürdüren Art Deco, süs eşyaları, mobilya, heykel, resim, sinema, giysi ve grafik tasarımları gibi yaşamın birçok alanında özelliklerini hissettirmiştir.

2.3 Art Deco Bağlamında Tasarım Alanları

2.3.1 Performans Sanatları

Makineleşme, seri üretim ve kadının günlük hayatta daha özgür olması, modern hayatın algılayışında değişikliklere yol açmıştır. Karmaşık, gereksiz ve detaylı yoğun çizgiler; zamanla yerini net, yalın, modern ve geometrik hatlara; fonksiyonelliğin ve pratikliğin daha ağır bastığı alışkanlıklara bırakmıştır (Mackrell, 2015). Art Deco'ya götüren durumlardan biri de Batı'nın oryantalizm diye tanımladığı oryantalist etkilerdir. 19. yüzyıllara kadar tüccar, elçi ya da maceraperestler Doğu'ya yolculuk ederken Sanayi Devrimi'nden sonra farklı yerlere ulaşım sağlamıştır. Bunun sonucunda gezginler, kültürler arasındaki farkları ve sınırları fark etmiştir. Batı, Doğu'dan getirdiği değerli eşya ve malzemeler ile Doğu'ya özgü giysi, desen ve kumaşları yorumlayarak kullanmıştır. Özetle; Doğu temalı resimler yapılmış, Doğu kostümlü Batılılar resmedilmiş, Batı'da görülmeyen

bitki ve hayvanlar Batı'ya taşınmış, Doğu mutfağının teknik ve lezzetlerinden esinlenmiştir. Bu gelişmeler, akımın modern ve çok yönlülüğüne zenginlik katmıştır. Bu kültürlerin Batı'ya taşınarak halka tanıtılmasında Ballets Russes dans grubu da etkili olmuştur (Günay, 2017).

Ballets Russes topluluğu varlıklı bir aileye mensup Rus Sanat Tarihçisi Sergei Diaghilev tarafından kurulmuştur. Diaghilev'in Fransız modernistlerle yaptığı iş birliği sonucunda grubun sahnesi için tasarladıkları keskin hatlar ve geometrik formlar, Art Deco'yu yansıtmıştır (Uysal ve Sönmez , 2019).

Diaghilev, Art Nouveau ve Arts and Crafts etkilerinin yanında geçmişin folklorik elemanlarından çokça yararlanmış ve yeni bir Rus sanatını yaymayı amaçlamıştır. Bu gaye sonucunda 1899 yılında Sanat Dünyası (Mir İskusstva) adlı dergiyi çıkarmış ve bazı sanatçıları bir araya getirerek bir topluluk kurmuştur (Özakın, 2018). Topluluk, Rus kültürünün ve sanatının hem modern hem de geleneksel yönlerini Avrupa'ya tanıtmıştır (Kayaalp, 2018). Üyelerinden Léon Bakst, Şehrazat Balesi'in başkarakterlerinden Şahzaman için kostüm tasarlamıştır. Kostümün taşıdığı oryantalist etkiler başta Fransa'yı sonra Avrupa'yı tesiri altına almıştır (Uysal ve Sönmez, 2019) (Şekil 2.7). Stravsky'nin tamamladığı başdansçı Tamara Karsavina'nın sahne kostümü, temelini Rus köylü kadınların kıyafetlerinden alınan başlıklı bir elbise olmasına rağmen oryantalist motiflerin işlendiği takı ve mücevherlerle süslenmiştir (Garafala, 1989) (Şekil 2.8). Bu motiflerin bulunduğu dekor ve kostümler, özellikle Fransa'daki moda dergilerindeki Art Deco illüstrasyonlarında görülmektedir (Uysal ve Sönmez, 2019).

Şekil 2.7: Şehrazat Balesi Kostümleri **Şekil 2.8:** Tamara Karsavina Kostümü

Kaynak: URL– 7

Kaynak: URL– 8

2.3.2 Mobilya ve İç Dekorasyon

Art Nouveau'yu terk etmiş yeni sanatçılar mobilya dünyasına hareketlilik katmıştır. 20. yüzyıl başlarında Fransa'da kurulan Dekorasyon Sanatçıları Derneği (La Societe des Artists Décorateurs), mimarlık ve iç mimarlık alanlarında yaşanan değişimi 1915 yılında Paris'te sergilemek için girişimlerde bulunmuştur. Ancak 1. Dünya Savaşı nedeniyle bu istek yerine getirilememiş ve 1925'te gerçekleşecek Uluslararası Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi'ne sarkmıştır (Boyla, 2011). Sergi, Art Deco etkisindeki mobilya ve iç dekorasyonun büyük oranda tanınmasını ve içselleştirilmesini sağlamıştır (Bayer, 1992).

1925'te sergilenen Hotel du Collectionneur Pavyonu'nun sadeliği ve kademeli yükseliş biçimi, Ruhlmann'ı Art Deco temsilcilerinden biri yapmıştır (Mülayim, 2017). Pavyonun giriş kapısı üzerinde bir rölyef dizisi ve önünde de üç tane figürlü heykel bulunmaktadır. Art Deco estetiğinin iç mekân tasarımındaki görselliği Ruhlmann'ın bu yapısında dikkat çekmektedir (Benton ve Wood, 2003).

Art Deco mobilya tasarımcılarından Emile-Jacques Ruhlmann'ın ismi, 1925'teki sergide ön plana çıkmıştır (Duncan, 1988). Mobilyalarda altın, gümüş, fildişi, abanoz, sedef, leopar postları ve renkli parlak kumaşlara yer verilmiştir (Feryal, 2001) (Şekil 2.9, 2.10, 2.11). Ruhlmann, kendisini yalnızca bir mobilya tasarımcısı değil, aynı zamanda iç mekân dekoratörü olarak da görmüştür (Gross, 2014). Ruhlmann'ın başını çektiği birçok Fransız mobilya tasarımcısı, yaklaşımlarıyla iç mekân tasarımları sunmuş ve "Dekorasyon Sanatçısı" pozisyonunu kazanmıştır (Miller, 2005).

Şekil 2.9, 2.10, 2.11: Hotel du Collectionneur Pavyonu, İç Mekân Detayları

Kaynak: URL- 9, 10, 11

Sanatçının tasarım yaklaşımındaki öncelik fonksiyonellik değil, bezemeci tavıra eşlik eden estetik olmuştur. Ruhlmann'ın pahalı malzeme ve gösterişli mobilyalarla donattığı oval biçimindeki büyük oturma odasında farklı sanatçı ve zanaatkarların ürünlerine de yer verilmiştir. Resim ve heykellerin de bulunduğu tüm öğeler birbirini tamamlayan tek bir dekoratif söylem meydana getirmiştir. Hotel du Collectionneur, Art Deco estetiğini maliyetini karşılayabilecek üst sınıfların zevkine hitap etmiştir (Kayaalp, 2018).

Art Deco mobilyalar, dönem bakımından ikiye ayrılabilir. 1929 yılındaki Büyük Buhran'a kadar itinalı işçilik ile değerli malzemelerin kullanıldığı ve dekoratif yönü ağır basan mobilyalar tasarlanılırken; bunalımın 1930'larının ikinci döneminde modernist yaklaşımın hâkim olduğu, malzemenin sıradanlaştığı ve mobilyanın sadeleştiği görülmüştür. Art Deco'nun ilk zamanlarında oval bir form içerisinde meyve ya da Uzak Doğu'ya has stilize çiçekler görülmüştür. Özellikle İngiltere'deki mobilyaların yüzeyinde parlak renklerde hayvan ve çiçek motifleri işlenmiştir. Afrika'nın otantik sanatlarının etkilerini taşıyan ve tropik bitkileri andıran çiçek ve büyük yapraklar, kaplan ve leopar gibi hayvanlar ile deniz altı manzaraları; Fütürizm ve Kübizm'in birbirine harmanlanmış, kare, daire, dikdörtgen gibi formları kullanılmıştır (Boyla, 2011).

Yüksek maliyet gerektiren ve belirli bir zümreye hitap eden Art Deco mobilyalar, 1930'lu yıllarda popülerliğini kaybetmeye başlamıştır. Ekonomik krizin yaşanmasından sonra seri üretim ile birlikte daha ucuz maliyetli malzemeler kullanılmış ve çok sayıda modernist mobilya üretilmiştir. Bu durum da Art Deco mobilyaların yavaş yavaş görünmezliğine sebep vermiştir (Duncan, 1988).

Art Deco objeler yalnızca konut mimarisinde değil genel kullanım alanlarında da bulunmaktadır. Birçok otelin lobi, restoran, bar gibi mekânlarında, rölyef ve resimlerle donatılmış duvarlarında, merdiven korkuluklarında, kapılarında ve halı gibi objelerde, tiyatro ve sinemaların iç dekorasyonlarında, gökdelenlerin genel ve özel bölümlerinde, tren istasyonlarında ve kilise gibi mekânlarda da görülmektedir. (Bayer, 1990).

2.3.3 Sinema

Amerika'daki Hollywood film sanayisi Art Deco'nun öne çıkmasını sağlamıştır. Bu endüstri, Amerika'nın 20. yüzyıl başlarındaki movie theater

mekânlarının gelişimi ile hız kazanmıştır. 1900'lü yılların başında tiyatro, zamanla yerini Hollywood film endüstrisine bırakmıştır. Akımdan sıklıkla yararlanan ve büyük bütçelerin harcandığı film mekânları detaylı bir şekilde kurgulanmıştır (Rishell, 2014).

1920'lerden 1930'lu yıllara kadar Hollywood film sahnelerinde göz alıcı modern mekânlar; geometrik tasarımlarda kullanılan keskin hatlar, ihtişamlı çatı katları ile şık kadın ve erkeklerden oluşmaktaydı. 1925 yılındaki Uluslararası Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi'ne katılan sanat yönetmeni Cedric Gibbons, tasarımlardan etkilenmiş ve oradaki oda tasarımlarını filmlerine yansıtmıştır. Birçok kişiye ilham veren Gibbons'ın bu mekân kurgusu daha çok zenginlere hitap etmiştir. (URL- 2).

Gibbons'ın sessiz filmi *Our Dancing Daughters*'da kullanılan dekorlar, yönetmenin Art Deco'dan etkilendiğini göstermektedir. Gösterişli kostümler, kadın ve erkek oyuncularındaki zarafet, iç mekândaki mobilya tasarımları, merdiven korkulukları, duvardaki dikey hatlar ve kabartmalar, kemerli nişlerdeki hareketlilik, parlak yer döşemesinin geometrik biçimi ile üçgen formulu ışıklandırmalar akımı yansıtmaktadır (Şekil: 2.12, 2.13).

Şekil: 2.12, 2.13: Our Dancing Daughters Film Seti

Kaynak: URL- 12, 13

1925 tarihli romandan uyarlanan 2013 yapımı *Muhteşem Gatsby* filmi, Art Deco'nun ilk yıllarındaki zenginliğini gözler önüne sermektedir. Endüstri çağı malzemeleri ve geometrik şekilleriyle Art Deco estetiğini yansıtmaktadır (Şekil 2.14, 2.15). Mekân içerisindeki bu özellikler, Art Deco'nun seyirciler tarafından tanınırlığını arttırdığı söylenebilir. Yalnızca sinema dünyası değil, yayınlanan dergi ve gazeteler de bu bilinirliği, daha çok insana ulaştırmıştır.

Şekil 2.14, 2.15: Muhteşem Gatsby Film Seti

Kaynak: URL- 14, 15

Muhteşem Gatsby filminin tanıtım afişi geometrik formlarıyla Art Deco'yu yansıtmaktadır (Şekil 2.16).

Şekil 2.16: Muhteşem Gatsby Filminin Tanıtım Afişi

Kaynak: URL- 16

2.4 Avrupa'da ve Amerika'da Art Deco Mimarlığı

19. yüzyılın sonlarında yani Art Nouveau'nun birinci döneminde süs ve floral motifler yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Ancak 20. yüzyıldan itibaren bu durum yerini geometrik ve daha sade formlara bırakmıştır (Bouillion, 1989).

20. yüzyılın özgün tasarımcılarından Mackintosh, Modern Hareket ile Art Deco'nun öncüsü olmuştur (Sullivan, 2016). Mackintosh'un yalın ve geometrik yaklaşımı, Hoffmann ve Viyanalı Scission Topluluğu'nu etkisi altına almıştır. Hoffmann'ın 1915-1917 yıllarında yaptırdığı Stoclet Sarayı, Art Nouveau'nun ikinci döneminde yeni bir akımın geleceğinin işaretlerini vermiştir. Cephedeki kitlesel hareketlilik, demir bezeme ve parapet elemanlarının kullanımı, cephenin; floral motif ile eğrisel çizgilerin hâkimiyetinden kurtulduğunu ve sade anlatıma öncülük ettiğini göstermektedir (Bouillion, 1989) (Şekil 2.17).

Şekil 2.17: Stoclet Sarayı

Kaynak: URL- 17

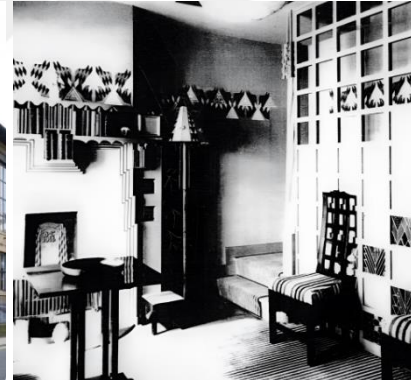
Mackintosh'un Glasgow Sanat Okulu'ndaki mekânı aydınlatan karolajlı pencereler, metal işlerinde ve düz, büyük yüzeylere uygulanan bezemeler ile ince - uzun dikdörtgen çıkıntılarla sağlanan kitlesel hareketlilik, Art Deco'nun özelliklerindedir (Bayer, 1992) (Şekil 2.18).

Mackintosh'un 1916 yılında yaptığı Bassett Lowke evindeki giriş holü dekorasyonunda Art Deco akımının özelliklerinden ok şeklindeki bezemeler, zikzak desenler, geometrik özellikler kullanılmıştır (Duncan, 1988) (Şekil 2.19).

Şekil 2.18: Glasgow Sanat Okulu

Kaynak: URL- 18

Şekil 2.19: Bassett Lowke Evi

Kaynak: URL- 19

Secession topluluğunun üyelerinden Mimar Joseph Maria Olbrich'in Darmstadt'ta 1907 yılında yaptığı düğün kulesi, kapı üstü bezemeleri ve kademelenerek yükselişi Art Deco gökdelenlerinin habercisi gibidir (Bayer, 1992) (Şekil 2.20).

Şekil 2.20: Joseph Maria Olbrich'in Düğün Kulesi

Kaynak: URL– 20

Art Deco'nun iki kökeni bulunmaktadır. Bunların ilkinde, Avrupa'daki yüksek beğenin birçok üslup sentezinde görülmesidir. Burada Art Deco'nun şekillenmesinde Art Nouveau, Sergey Diaghilev'in Rus balesinin egzotik renkleri (Scherchen, 2009)1900 yılındaki Boxer isyanı sonucunda tanınmaya başlanan Çin kültürü, Aztek Meksikası'nın tasarımları, Afrika sanatının egzotizmi ve Bauhaus'un çizgi ve geometrik formları etkilidir (Bayer, 1991).

Eski Mısır sanatına daha önce duyulan ilgi, 1922 yılında Tutankamon'un mezarının keşfedilmesiyle gözleri Mısır'a çevirmiştir. Bu sanattan ilham alınarak Carlton Sineması, İndia Tekerlek Fabrikası gibi yapılar Art Deco üslubunda inşa edilmiştir. Genellikle stilize lotus çiçekleri ve papirüs dalları, bezemelerde kullanılmıştır. Afrika kabilelerinin törensel eşya ve motiflerde kullandıkları formlar, Art Deco üslubundaki dekoratif elemanlarda ve mobilya tasarımlarında uygulanmıştır. Aztek ve Maya sanatının etkilerini taşıyan akımın örnekleri özellikle Meksika, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'nde görülmüştür. Güneş ışınları, geometrik formlar, yılan motifleri, basamaklı piramitlerinin şekilleri Art Deco özelliklerini meydana getirmiştir (Bayer, 1992). Akım, makine çağına; zikzak biçimli formuyla ve zarif, ince hatlarıyla gönderme yapmıştır (Kensington, 2003).

Art Deco'nun ikinci kökeninde 1920 ile 1930'lu yıllardaki Avrupa stilinin Amerikan kültüründe benimsenmesi söz konusudur. Zamanla parlak ve üstü açık arabalar, gösterişli trenler, uçak ve otomobillerin hızları, Amerikan tasarımına dâhil edilmiştir (Bayer, 1992).

1. Dünya Savaşı öncesinde Art Deco akımının izleri hissedilse de asıl gelişmesi 1920'lilerdedir. Art Nouveau akımının dekoratif öğeleriyle endüstri tasarımının aerodinamik geometrik biçimleri birleşmiştir. "Biçim işlevi izler." düşüncesinden

yola çıkan akım, ortaya çıktığı Fransa'da coşkulu, renkli ve duygusaldır (Hasol, 1995).

Fransa'da ortaya çıkan akım, bunalımı atlatan Amerika'nın yeni gökdelenlerinde, New York ve sinema sanayisinin merkezi Los Angeles'te kendisini belli etmiştir (Boyla, 2011).

1923-1925 yıllarında ABD'de gökdelen inşası devam ederken bir yanda da yeni akım arayışları bulunmaktaydı. ABD mimarları o dönemde Paris'te adını duyuran Art Deco'dan faydalanmıştır. Art Nouveau'dan kısa bir zaman sonra Art Deco, ABD'ye yayılmış ve resimde, iç tasarımda, heykelde, uygulamalı ve grafik tasarımlarında yerini almıştır. Avrupa kıtası dışında Amerika'ya da gelen akım, sinema binası, gökdelen gibi yapıların çiçekli, geometrik ve renkli bezemelerinde etkili olmuştur. (Hasol, 1995). Akımın bu özellikleri dışında kaliteli ve pahalı malzemelerin kullanıldığı görülmektedir. Empire ve Chrysler yapıları bu durumun önemli örneklerini vermiştir (Batur, 1993) (Şekil 2.21).

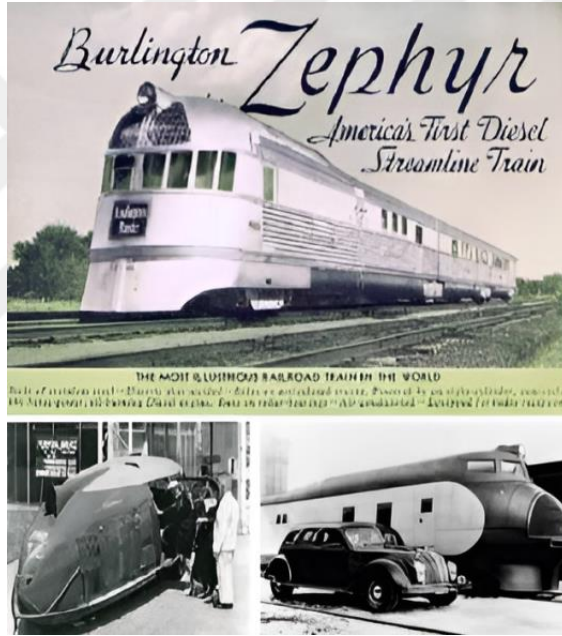
Şekil 2.21: Chrysler Binası

Kaynak: URL- 21

Art Deco, kademeli yükselti ile gökdelenlere görsel katkı sağlamıştır. Sadece cepheyi değil aynı zamanda asansörleri, kapıları, bina girişlerini ve parmaklıkları da süslemiştir. Yapılarda pişmiş toprak, tuğla ve metal kullanılırken iç mekânda bronz, lake, fildişi gibi lüks dekoratif malzemeler kullanılmıştır. Art Deco elemanlarının prefabrikasyonunu başlatan ABD, pencere sövelerini, hatıllarını, duvar panolarını ve kornişlerini seri üretimle elde ederek bu ürünlerde yaygınlık kazanmıştır. Bu durumda dekoratif öğeler yalnızca gökdelenlerle kalmayarak mağaza, banka ve fabrikalarda da görülmeye başlanmıştır (Hasol, 1995).

ABD'deki gökdelenler dışında apartmanların bir kısmı da Art Deco'ya özgü bezeme ve biçimlerini bulundurmaktadır. Paris'teki apartmanlardan farklı olarak tasarlanan New York'taki apartman örneklerinde kademelenerek yükseliş gösteren kütle biçimlenişi ve üst kısımlarda küçük kuleler yer almaktadır (Bayer, 1992).

1930'lu yıllarda dekoratif geometrik elemanların içerdiği tasarım yaklaşımı popülerliğini kaybetmeye başlamıştır. Bu durum yerini artık Art Deco akımının uzantısı Streamline Moderne bırakmıştır. Bu yaklaşım, makine estetiğinden esinlenerek özellikle gemilerin, arabaların, uçakların ve trenlerin aerodinamik tasarımlarının tesirinde kalmıştır. 1930'lılarda ulaşımın gelişimi, mimariyi etkilemiş ve Streamline Moderne stiline katkı sağlamıştır (Yin ve DiStefano, 2009) (Şekil 2.22).

Şekil 2.22: Burlington Treni (1934), Dymaxion, (1933) ve Chrysler Airflow (1934)

Kaynak: URL- 22

Streamline tasarımlarda genellikle düz çatılı yapılar, hızı sembolleyen çizgiler, yatayda giden paralel şeritler, yuvarlatılmış köşeler ve lomboz pencereler kullanılmıştır (Kiessel, 2012).

Streamline genel bir ifade ile zanaat ürünlerinden günlük kullanılan eşyalara, transatlantikten her türlü makine ve endüstri tasarımına kadar paralel çizgilerin, köşelerin, eğrisel yüzeylerin kullanıldığı aerodinamik formlarda kendisini yansıtmaktadır (Polatkan ve Özer, 2006). Etkileri, özellikle tren ve otobüs

istasyonlarında, konaklama yerlerinde ve havaalanlarında görülür biçimde algılanmaktadır (Yesiralioglu, 2021).

Modern toplumda yeni bir özgürlük yaklaşımının araçlarından uçaklar, lüks transatlantik yolcu gemileri ve ekspres otobüsler uzak bölgeleri birbirine yakınlaştırmıştır. Bu modern ulaşım araçları kısa bir zamanda yeni bir mimari dilin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Örneğin; transatlantik gemilerde bulunan pencere yüzeyleri ve parapet duvarları Art Deco yapıların cephelerinde uygulanmıştır. Uçak ve ekspres trenler, cephe tasarımındaki yivli çizgilere ilham vermiştir. (Özgüven, 2009; Bayer, 1992) (Şekil 2.23).

Şekil 2.23: Streamline Etkisindeki Yapılar

Kaynak: URL- 23

Streamline Moderne, özetle; Art Deco'ya göre gösterişliliğin, dekoratif unsurların az olduğu, pastel renklerin, cam blokların, çiçeksi süslemelerin, gemi motiflerinin kullanıldığı, kademelenmiş çatılar ve yuvarlatılmış pencereler genel özelliklerini meydana getirmiştir. Streamline sadece bir mimari üslup değil, aynı zamanda gemi ve otomobil tasarımlarında ve birçok ev gerecinde uygulanmıştır (Bridge, 2019) (Şekil 2.24, 25, 26).

Şekil 2.24, 2.25, 2.26: Streamline Moderne Örnekleri

Kaynak: URL- 24, 25, 26

2.5 Art Deco Akımının Türkiye'deki Etkileri

1. Ulusal Mimarlık Dönemi'nde inşa edilen yapıların biçimlenişinin özünde yerel ile batılı olanın ilişkisi ve çelişkisi bulunmaktadır. İlk örneklerine sıklıkla karşılaşılan İstanbul'daki dönem yapıları, bir yandan bu temelden faydalanırken öte taraftan da Tanzimat'tan itibaren modernleşmeye ağırlık veren yönetimlerle şehrin biçimlenmesini sağlamıştır. 1930'lara kadar varlığını devam ettiren 1. Ulusal Mimarlık, milliyetçilik kültürüyle beslenirken Batılı eğitimle de desteklenmiştir. Özgün bir üslup olmakla birlikte Avrupa ve İstanbul mimarisinin bu zamana kadarki eklektisist-revivalist yönelimli mimari anlayışının etkisinde oluşmuştur. Yeni Klasik Üslup, Milli Mimari Rönesansı, Yeni Osmanlı, 1. Milli Üslup gibi farklı isimlerle anılan 1. Ulusal Mimarlık örnekleri, İstanbul ve Ankara dışındaki birçok kentte görülmüştür (Kızıldere ve Sözen, 2005).

1920'li yılların son zamanlarına doğru Türkiye'de modernist mimari faaliyetleri görülmeye başlanmıştır. Almanya ve Avusturya'dan gelen mimarlar, işlevsel ve modernist estetiğe uygun yapılar inşa etmiştir (Eldem, 1973). Cumhuriyet kuşağının ilk mezunlarından Sedat Hakkı Eldem ve Seyfi Arkan gibi mimarlar devletin yapmak istediği reformlar doğrultusunda tasarımlar meydana getirmiştir. Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki yerel mimarlar ile yabancı mimarların tasarımlarında farklı tutumlar görülmüştür. Yerel mimarların kimisi milli çizgide sıklıkla anıtsal tasarımlar orta koyarken kimisi de Atatürk devrimleri paralelinde ve Batı'dan ilham alınan Uluslararası Üslup çerçevesinde fonksiyonalizm ve rasyonalizmin ön plana çıktığı tasarımları gerçekleştirmiştir. Genç Türkiye Cumhuriyeti'ndeki reformlar, İslami düzenden lâik ve Batılı bir düzene geçişin sinyallerini vermiştir. 1930'lu yıllara kadar hâkimiyet sağlayan Milli Üslup terk edilirken Modern Hareket benimsenmeye başlanmıştır. Bu hareketi yeni mezun mimarlar, Yeni Mimari olarak isimlendirmeyi tercih etmiştir (Bozdoğan, 2002). Modern Mimari'nin sadeliği ve basitliği yapıların ekonomik bir şekilde inşa edilmesini sağlamıştır. Yapılarda betonarme iskelet sistemi hâkim olurken yerel malzemelerin kullanımına sıklıkla rastlanılmıştır (Sözen, 1984). Cumhuriyet Dönemi'nin rasyonalist ve modern hayatın ihtiyaçlarına uygun Bauhaus anlayışındaki modernist dil tercih edilmiştir. Bu dönemin mimari üretimindeki malzemenin yerinde ve doğru kullanımı, ekonomikliği ve işleve uygun formu gibi özellikler ön planda tutulmuştur (Alsaç, 1973).

Avrupa'dan diğer kıtalara ve kültürlere yayılan 20. yüzyıl modernizm etkileri, bu dönemin tarihini, kültürünü ve mimarisini önemli derece biçimlendirmiştir. Cumhuriyet Türkiye'sindeki mimarların planlamaları da yoğun bir şekilde bu tesir altında kalmıştır. Yeni mimari, özellikle Türkiye'ye davetle gelen yabancı uzmanlar, tasarımcı mimarlar ve eğitimciler aracılığıyla ülkeye gelmiştir. Dönem mimarları, Batılı ev kültürünü mekânlara yansıtmak istemiştir. Bu kültür etkisindeki modern evler, dergiler aracılığıyla insanlara ulaşmıştır (Bozdoğan, 2002). Dergiler, bir yandan iç mekânlarda hangi eşyaların kullanılacağı hakkında yol göstericiyken diğer taraftan da bunların üretimi hakkında bilgi vermiştir (Turan, 2009). Mimari akımların, fikirlerin ve uygulamaların insanlara yayılmasında önemli bir araç niteliği taşımıştır (Şekil 2.27).

Şekil 2.27: İç Mekân Planlama Tasviri

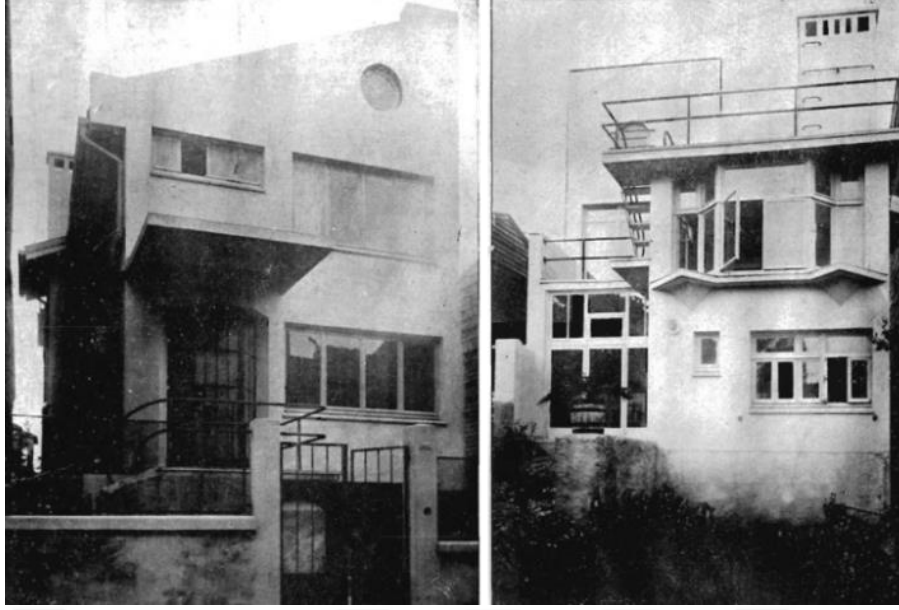
Kaynak: Muhit, Sene: 1, Sayı: 4, 1929, s.302

Cumhuriyet, Türkiye'nin yönetim şekli, hukuk sistemi, ekonomik yapısı ve toplumsal yaşam biçimi üzerinde köklü değişiklikler gerçekleştirdiği için tarihsel açıdan önemli bir dönem olarak kabul edilmektedir. Tüm bu değişimler dönem

mimarlığına yansımış; insanların sosyalleştiği ya da yaşam sürdürdüğü mekânları veya fiziksel çevreyi etkilemiştir. Mimarlık işlevleri, yapı malzemeleri, konstrüksiyon yöntemleri, üretim şartları; dönemin sosyal ve kültürel koşullarına göre farklılaştıkça mimarlık düşünceleri ve mimarlık ürünlerinde değişimler gerçekleşmiştir (Alsaç, 1976). Yaşam kültürünün farklılaşmasıyla ortaya çıkan bu durum, yoğun bir şekilde konutlarda yaşanmıştır. Modern yaşam ile birlikte geleneksel konutlar yerini apartman tipi konutlara bırakmıştır. Konutların iç mekânlarındaki eşya kullanımında hem eski hem de yeni alışkanlıklara bağlı olarak eklektik ve çeşitlilik görülmüştür (Okuyucu, 2019). Bu dönemde iç mekânın sadeleştiği ferah alanlarda az sayıda mobilya kullanılmıştır. Modernizm, Bauhaus ve Art Deco üsluplar doğrultusundaki mekânlarda fonksiyonellik hâkimken kullanılan iç mekân donatıları; yalın, basit ve ekonomik olmuştur (Ertaş Beşir, Bekar ve Durukan, 2020).

Konumundan dolayı önemli bir yere sahip İstanbul'daki Batılı yaşam, Cumhuriyet'in ilk zamanlarında diğer kentlerdeki yapıları da etkilemiştir. Kozmopolitik bir kent kimliğini taşıyan İstanbul'daki konutlar, çeşitlilik göstermiştir. 1930'lu yıllara doğru geleneksel geniş aile yapısındaki mekânsal düzen terk edilmeye başlanmıştır. Çekirdek aileye geçişte ailelerde kopmalar yaşandıkça yeni yapılara karşı ilgi artmıştır. Tanzimat'tan itibaren değişime uğrayan üst sınıf ev kültürü ile aile yaşantısı, çoğunlukla ticaretle uğraşan seçkinler ile bürokrasilerin evlerini değiştirmiştir. Bu durum, diğer şehirlerin önde gelen ailelerin yapılarında da görülmüştür (Bozdoğan, 1996).

1927-1933 yıllarında yabancı ve yerli mimarlar tarafından modern yapılar ortaya konulmuştur. Yerli mimarlar, Batı üsluplarının etkisinde kalarak örnekler vermeye başlamıştır (Batur, 1993). Yabancı mimarların Türkiye'ye yaydığı Uluslararası Mimarlık üsluplarının yerli mimarlar tarafından yapılara uygulanması 1930'lardan önce gerçekleşmiştir (Aslanoğlu, 1980). Bu dönemlerde Türkiye'de Uluslararası Mimarlık dışında Art Deco da Türk mimarlığını şekillendirmiştir. Arkitekt dergisinde yer verilen Bekir Bey Evi'nin 1929'da Art Deco tesirinde inşa edildiği bilinmektedir (Batur, 1993) (Şekil 2.28).

Şekil 2.28: Bekir Bey Evi'nin Ön ve Arka Cepheleri

Kaynak: Mimar, Cilt: 1, Sayı: 1, 1931, s. 5

Köyden kente başlayan göç ve küçülmeye giden aile sayısındaki artış, yapılaşmayı hızlandırmıştır. Giderek artan yeni yerleşimler sanayi şehirlerinin etrafında toplanmıştır. Bu durum az katlı konut ile yüksek katlı apartmanların inşasını hızlandırmıştır. 1920'lerde kamu, eğitim, otel ve banka yapılarında Osmanlı klasik mimarisini yansıtan Milli (Ulusal) Mimari'nin yansımaları göze çarparken 1925-1940 yıllarında yönünü Amerika ve Avrupa gibi endüstrileşmiş ülkelere çeviren ve modernleşme çabaları gösteren Türkiye'de (Mülayim, 2014) Cumhuriyet ile birlikte Art Deco akımı, konutlarda yer almıştır (Batur, 1993).

Art Deco'unun hâkim olduğu 1927-1940 yıllarının konut planlanmasında geleneksel Türk evinden herhangi bir iz kalmamıştır. Dönem yapılarının cepheleri geniş cam yüzeylerle kaplıdır ve eski yapıların planlamalarından farklılaşmaktadır. Geçmişin içe dönük düzeninin aksine dışa yönelen bir tasarım sağlanmıştır (Aslanoğlu, 1980). Bunun yanında yapılar hangi fonksiyonda kullanılacak ise o amaç doğrultusunda planlanıp şekillenmiştir. Yoğun bezemeli cepheler, yerini ya sade ya da tamamen bezemesiz cephelere bırakmıştır. Betonarme iskeletin kullanımı ise giderek yoğunlaşmıştır (Sözen, 1984).

Betonarmenin İstanbul'daki mimari faaliyetlerde yapı malzemesi olarak kullanımı, 20. yüzyılın ilk zamanlarından itibaren özellikle modernizmin etkilerinin yaşandığı Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yaygınlık kazanmıştır. Modernist çizgilerle tasarlanan betonarme yapılar; sade, yalın ve bezemesiz bir yaklaşımla inşa

edilmiştir (Özakbaş, 2015). Art Deco tasarımlardaki bezeme elemanları, özgün olmakla birlikte eski üslupların sadeleşip geometrikleştirilmesiyle meydana getirilmiştir (Sözen ve Tanyeli, 2010). Düz çatısı, beyaz sıvalı duvarları, dairesel dönen balkonları, pencereleri ve köşeleri olan yapılar inşa edilmiştir. Bu dönemdeki prizmatik kütleli apartman yapılarında teras uygulaması, daire biçimli açıklıklar, cephelerdeki yuvarlatılmış hatlar, yatay bant pencereler ile köşe pencereler, katlar arasındaki yatay bant şekiller, kesintisiz denizlikler, beyaz renkli bordürler, taraklı dış sıva kullanımı öne çıkmıştır (Özakbaş, 2015).

Art Deco, daha çok İstanbul ile başkent olduktan sonra hızlı yapılaşmaya giren Ankara'da rastlanmıştır. Art Deco ve Streamline, İstanbul'da statünün temsili görülmüştür. 1930'lu yıllarda yaşanan ekonomik bunalıma rağmen bir grup insan zenginleşmeye başlamıştır. Spekülatif binalar, hem Ankara hem de İstanbul'da önemli gelir kaynağı yaratmıştır. Bu yılların ilk zamanlarında Şişli, Cihangir, Nişantaşı, Ayazpaşa ve Moda yerleşimlerinde inşaat yoğunluğu görülmüştür (Özgüven, 2009).

İstanbul'da apartmanlaşmanın ortaya çıkışı, kentte etkisini gösteren Art Deco mimarlığına göre daha erken zamanda olmuştur. Ancak bu konut tipinin yaygınlaşması, Art Deco uygulamalarıyla eş zamanlı gerçekleşmiştir. Art Deco; hem Galata, Cihangir, Moda, Pera ve Ayazpaşa'da Batılı bir hayat sürdürmek isteyen modern tabakanın apartmanlarında (Şekil 2.29) hem de sanayi bölgelerine yakınlığından dolayı tercih edilen Bomonti, Feriköy, Kurtuluş ile göçmen ve Levantenlerin yaşadığı semtlerdeki müstakil konutlarda uygulanmıştır (Batur, 1993) (Şekil 2.30).

Şekil 2.29: Cihangir'deki Art Deco Apartmanlardan Bazıları

Kaynak: URL- 29

Şekil 30: Bomonti, Feriköy, Kurtuluş'taki Art Deco Yapılardan Bazıları

Kaynak: URL- 30

Afife Batur (1993), İstanbul'daki Art Deco yapılarının karakteristik açıdan Avrupa'da bulunanlar ile paralellik gösterdiğini ve özelliklerini şu şekilde açıklamıştır: “Sıklıkla giriş katlarında köşeleri pahlı pencere uygulaması, geometrik motifli parapet ve balkonlar, cephelerdeki stilize plasterler ve geometrik motif bütünlüğü olan kapılar, tipik İstanbul Art Deco yapılarıdır. Gümüşsuyu'ndaki Bosfor Apartmanı, Nişantaşı'ndaki Melek Apartmanı ile Taksim'deki Pertev Apartmanı (Şekil 2.31, 2.32, 2.33) Art Deco'nun bu karakteristik özelliklerini taşıyan apartmanlara örnek verilebilir.” Art Deco tasarımlarındaki bezeme elemanları özgün olabileceği gibi eski üsluptaki motiflerin sadeleştirilip geometrikleştirilmesiyle de meydana getirilmiştir (Sözen, Tanyeli, 2010).

Şekil 2.31, 2.32, 2.33: Bosfor Apartmanı, Melek Apartmanı, Pertev Apartmanı

Kaynak: URL- 31, 32, 33

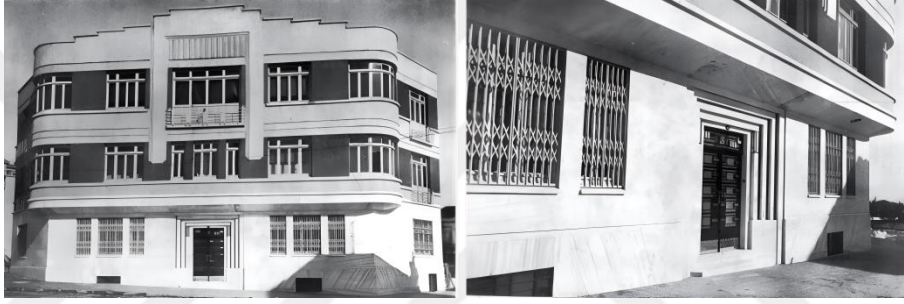
Batur'a göre konut dışındaki Art Deco uygulamalarından Emnönü'ndeki Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Oğulları Mağazası (Şekil 34) ile Mazhar Resmol tarafından bir peyzaj stilizasyonu olan yapılan Markiz Pastanesi'nin vitray çalışması, İstanbul'daki önemli Art Deco örneklerindedir (Şekil 2.35).

Şekil 2.34, 2.35: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları ile Markiz Pastanesi'nin Vitray Çalışması

Kaynak: URL- 34, URL- 35

Anadolu Yaka'sında ve Avrupa Yakası'nın başka semtlerinde de Art Deco örnekleri yapılmıştır. Fatih'teki Taşçı Salih Evi, yatay çizgileri, eğrisel dönüşleri ve cephe detaylarıyla Streamline Modern örneklerinden biridir (Bilen, 1936) (Şekil 2.36) (Şekil 2.37).

Şekil 2.36: Taşçı Salih Evi, Ön Görünüş

Kaynak: Mimar, Cilt: 2, Sayı: 62, 1936, s. 39

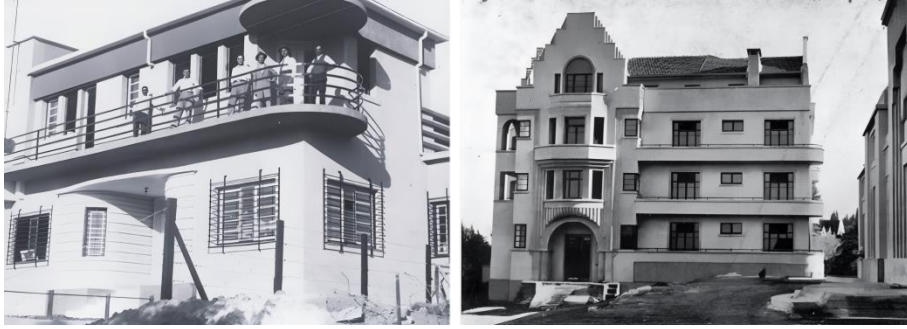
Şekil 2.37: Taşçı Salih Evi, İç Mekân Görüntüleri

Kaynak: Mimar, Cilt: 2, Sayı: 62, 1936, s. 40

Anadolu Yakası'nda bulunan Moda, Kadıköy, Suadiye ve Feneryolu semtlerinde de Art Deco yapıları inşa edilmiştir. Ancak bu semtlerdeki çoğu ayakta kalamamıştır (Batur, 1993).

İstanbul dışında Ankara, Adana, Bursa gibi şehirlerde de akımın özelliklerini taşıyan örnekleri verilmiştir (Şekil 2.38, 2.39).

Adana'daki Mimar Rüstem Evi'ni ile Bursa'daki Çelik Palas Oteli'nin cephe biçimlenmesi, kavisli dönüşleri, pencere ve balkon korkuluklarındaki ferforjeler; Art Deco'yu yansıtmaktadır. Otelin tipik Art Deco çatısı kademeli yükselmiştir.

Şekil 2.38, 2.39: Mimar Semih Rüstem Evi (Adana) ve Çelik Palas Oteli (Bursa)

Kaynak: Mimar, Cilt: 7-8, Sayı: 1932, 1932, s. 205

Bauhaus'un dikdörtgen prizması, küp, çeyrek veya yarım silindir gibi sade ve geometrik formların birlikteliğinden meydana gelen kompozisyonlar; kat silmeleri, sade pencere söveleri, denizlikleri ve parapet harpuşmaları ile desteklenmiştir. Bu durumda sade Art Deco elemanların Bauhaus estetiği ile biçimlendiği bir eğilim görülmektedir (Sunaalp, 2020). İstanbul'daki birçok yapıda Art Deco-Bauhaus sentezine rastlanmaktadır. 1935'te Seyfi Arkan tarafından tasarlanan Üçler Apartmanı (Arkan, 1935) (Şekil 2.40) bunun örneğini taşımaktadır. Yapı, kira evi olmakla birlikte lüks ve konforluluğuyla zenginlere hitap etmiştir (Kayaalp, 2018). 19. yüzyılın son zamanlarına doğru Osmanlı burjuva ailelerinin evlerinde yer almaya başlayan mobilya, 1930'larda statüyü temsil eder duruma gelmiştir (Mülayim, 2017). Bauhaus tasarımlarında yalın aydınlatmalar ile sade mobilyalar hâkim olmuştur (Aslanoğlu, 1980).

Şekil 2.40: Üçler Apartmanı, Cephe ve İç Mekân Görüntüleri

Kaynak: URL- 40

1930'lulardaki Bauhaus ve Art Deco etkileri, konutlar dışında film setlerine de yansımıştır. Art Deco'nun geometrik motifleri, simetrik düzeni, lüks, zarif ve şık detayları dikkat çekmektedir. Duvarlarında ya da tavanlarındaki metalik kaplamalar, kristal avizeler, çizgisel desenler ve renkli camlar, Art Deco'nun izlerini taşımaktadır. Film afişlerinde de akımın yansımaları görülmektedir (Şekil 2.41).

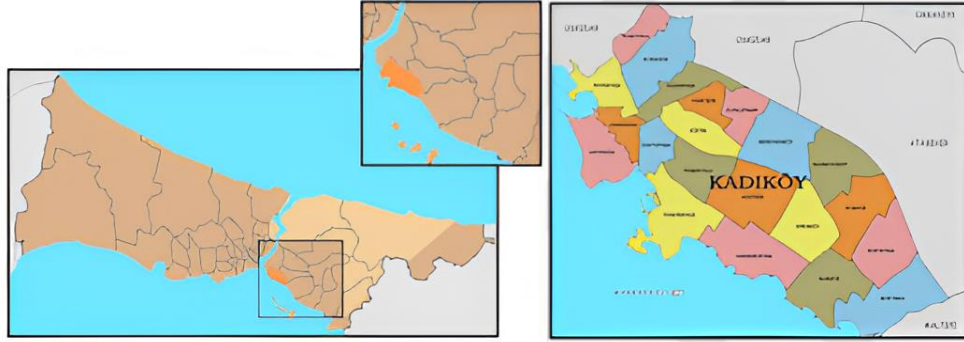
Şekil 2.41: İstanbul Sokakları (1931) Seti ve Tanıtım Afişi

Kaynak: URL- 41

Sahnedeki Art Deco'nun görsel zenginliği, izleyicinin algısında modern bir kimlik oluşturmaktadır. Bu durum kültürel ve sosyal bir değişimin varlığına işaret etmektedir. Film aracılığıyla yansıtılan Art Deco, zarif ve modern hayat biçimleri, sınıf farklılıkları ve toplumsal normları ön plana çıkartarak izleyiciyi yeni yaşam biçimine yönlendirmiştir.

3. KADIKÖY YERLEŞİMİNİN TARİHSEL OLUŞUMU

Kuzeyinde Üsküdar, güneydoğusunda Maltepe, doğusunda Ataşehir, kuzeybatısından güneyine kadar Marmara Denizi'nin çevrelediği Kadıköy, İstanbul'un Anadolu Yakası'ndadır. Caferağa, Osmanağa, Hasanpaşa, Rasimpaşa, Acıbadem, Bostancı, Caddebostan, Göztepe, Fikirtepe, Koşuyolu, Feneryolu, Merdivenköy, Erenköy, Eğitim, Suadiye, Kozyatağı, Fenerbahçe, 19 Mayıs, Zühtüpaşa, Dumlupınar, Sahrayıcedid Kadıköy'ün mahalleleridir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1: Haritalarda Kadıköy ve Mahalleleri

Kaynak: URL- 42, URL- 43

Bizantion şehrinin kurulduğu Sarayburnu'nun karşısında Nikometya (İzmit) ile Kırızopolis (Üsküdar) arasındaki bölge Kalkhedon olarak adlandırılmıştır (Kutluay ve Anakök, 1951). Kadıköy'ün bir diğer ismi anlatılan mitolojik hikâyeye göre Körler Ülkesi' idi. Kral Byzas, İstanbul'un inşası için Sarayburnu'na geldiğinde surlar içindeki karşı kıyıda Kalkhedon ülkesi için "İstanbul gibi güzel bir yer varken buraya ülke kurmak körlerin işi olmalı." diyerek Kalkhedon'a Körler Ülkesi demiştir (Hürel, 2010).

Kalkhedon, Marmara Denizi'nin (Propontis) doğusunda, İstanbul Boğazı'nın güneyinde bulunmaktadır. Megaralı kolonistler tarafından kurulmuştur (Türkoğlu, 2014). Kalkhedon'a ilk yerleşenlerin Fenikeliler olduğu yönünde de kanaatler vardır. Moda Burnu'nda yapılan kazılar, Fenikelilerin burayı bir ticaret merkezi hâline getirmeye çalıştığını göstermektedir (Ekdal, 1996.).

İstanbul Arkeoloji Müzelerinin denetiminde gerçekleşen inşaat kazılarında Kalkhedon ile ilgili buluntular elde edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda Kalkhedon'un sınırları hakkında fikir yürütülebilmektedir. Elde edilen verilerden yola çıkılarak kuzeyinin Ayrılık Suyu, güneydoğusunun Kurbağalıdere ile bugünkü Kadıköy Çarşısı'nı çevreleyerek kurulduğu düşünülmektedir (Lordoğlu, 2019). Kazılar sayesinde Kadıköy'ün tarihi ve yerleşimi hakkında bilgilere ulaşılmıştır (Asal, 2023) (Şekil 3. 2).

Şekil 3.2: İbrahimağa ve Haydarpaşa Peronlar Bölgesinden Görüntüler

Kaynak: Asal, 2023

Kadıköy; Haçlı Seferleri, Osmanlı akınları gibi birçok yıkım ve tahribattan sonra 1350'li yıllarda harap bir kente dönüşmüştür. 1350 yılından 1850 yılına kadar Konstantinopolis'in karşısında gelişen Üsküdar'ın tersine bağ ve bostanlara sahip bir köy olmuştur (Türker, 2008).

Kalkhedon'un Nikometya ve Bizans ile kurduğu sosyal ve ekonomik ilişkiler, kentsel büyüme sürecinde belirleyici bir rol oynamıştır. Özellikle Bizans'ın Doğu uygarlıklarıyla yürüttüğü ticaret faaliyetleri sonucunda elde edilen çeşitli ürünler, Kalkhedon çarşılarında kendine yer bulmuştur. Balıkçılıkla birlikte tarımsal üretimin de gerçekleştirildiği yerleşim, stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca dikkat çekmiş ve sürekli olarak askeri tehditlerle karşı karşıya kalmıştır (Kutluay ve Anakök, 1951) Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u aldıktan sonra Kalkhedon'a Kadı Hızır Çelebi'yi atamıştır. Kadının köyü anlamındaki Kadıköy, ismini Kadı Hızır Çelebi'den aldığı rivayet edilir (Hürel, 2010).

Fatih, İstanbul'u fethettiğinde bugünkü Kadıköy Çarşısı'nın yerleşimi köyden hâllice bir kasabaydı. Hane sayısının az olduğu bu bölgedeki yoksul Rumlar, tarım ve balıkçılıkla geçinmiştir. Fetihden hemen sonra Türk nüfus yoğunluğu burada yaşanmamıştır. İlk Türk mahalleleri Osmanağa Cami'nin etrafında gelişme

göstermiştir (Akbulut, 1994). Rum ve Türklerin dışında Ermeniler de Kadıköy’de yaşam sürdürmeye başlamıştır (Kavukçuoğlu, 2010).

18. yüzyılın ikinci yarısında günümüzdeki Kadıköy Çarşısı’na etrafındaki birkaç yapı adasından meydana gelen Kadıköy sınırları, bu yüzyılın sonlarında Altıyol’a kadar genişlemiştir (Kutluay ve Anakök, 1951). Altıyol’a uzanan bahçeli yerleşim dokusuyla dikkat çeken kent, imarlaşma sürecinde Üsküdar ve İstanbul gibi merkezlere kıyasla daha yavaş bir gelişim içerisine girmiştir (Kuban, 2020). Başlangıçta dönemsel yerleşim olarak kullanılan Kadıköy, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sürekli yerleşim hâline gelmiştir (Tekeli, 2010). Özellikle vapur seferleri ile Haydarpaşa–İzmit Demiryolu’nun etkileri azımsanmayacak derecede fazladır. Şehir hayatından soyutlanmış Kadıköy, Üsküdar, Boğaziçi köyleri ve Adalar’ın; kent çevresiyle ilişkisi, vapur seferleri sayesinde artmıştır. Demiryolu etrafındaki yerleşim, önce hat aksında gelişmiş; akabinde de istasyon civarında noktasal olmuştur. Daha sonraları bu sınırlar büyüyerek semt ve mahallelere dönüşmüştür (Akbulut, 1994). 1860’lı yıllarda Kadıköy’e zamanla ilgi artmış ve bölgeye; İstanbullular, yerli Hristiyanlar ve bazı Frenkler yayılmaya başlamıştır (Alus, 1939). Böylece bağ ve bostanlar iskâna açılarak yerleşim büyümüştür. Kadıköy ile Suadiye arasındaki kıyı hattı, giderek artan bir biçimde sayfiye alanı özelliği kazanmış ve bu bölgeler, devlet erkânı ve saray çevresinin rağbet gösterdiği bir yerleşim hâline gelmiştir. Öte yandan Levantenler ile gayrimüslim toplulukların Moda, Bahariye, Yoğurtçu ve Altıyol gibi semtlerde yaşamlarını sürdürdükleri görülmüştür (Ekdal, 1997).

1856 ve 1878 yangınlarında 1358 yapısı yanan Kadıköy, bu felaketlerden sonra günümüzdeki şeklini almaya başlamıştır. 1869 yılında belediye hizmetleri başlamış ve belediye nizamnamesi çıkarılmıştır. Yollar, 8-10 metre genişlikte ızgara sisteminde modern imar planına göre düzenlenmiştir (Armağan, 2003). Dönemin modern tasarım anlayışına göre bir kent biçimlenmesine gidilmiş; sokaklar açılmış ve Çarşı’daki yapı adalarının köşeleri pahlanarak günümüzde de varlığını devam ettiren meydanıklar oluşturulmuştur (Kuban, 1970).

18. yüzyılın ikinci yarısında Kadıköy’ün merkezi, birkaç yapı adasının ortaya çıkardığı günümüzdeki çarşı çevresidir. 19. yüzyıla gelindiğinde Kadıköy sınırları, Altıyol’a kadar ilerlemiştir (Ekdal,1996). Bu yüzyılın sonlarına doğru Altıyol, Moda, Yoğurtçu ve Bahariye civarlarında Levanten ve gayrimüslimlerin

yerleşim dokusu görülmüştür. II. Abdülhamit dönemindeki Osmanlı devlet görevlileri, Bostancı, Erenköy ve Göztepe çevrelerinden aldıkları geniş arazilerde köşkler yaptırmıştır. Levanten ve gayrimüslimler de Fenerbahçe'ye doğru aldıkları arazilerde sayfiye amaçlı köşkler inşa ettirmiştir. 19. yüzyıl sonlarına doğru Yeldeğirmeni'nde ilk apartman yapılarının ortaya çıkmıştır. Bu binaların birçoğunun Ermeni ve Musevi topluluklarına ait olduğu bilinmektedir (Baysan, 1997).

19. yüzyılın sonlarına doğru Levanten ve gayrimüslimler, Moda'nın çevresine yerleşmiştir. Yabancıların mülk sahibi edinebilmelerine yönelik yasal düzenlemeler, varlıklı Levantenlerin Kadıköy'de daha fazla mülk edinebilmelerine imkan sağlamıştır. Üst düzey yöneticilerin, gayrimüslimlerin ve Levantenlerin mülk alım hızları İstanbul'un erken döneminde spekülatif hareketlerinden birini başlatmıştır (Akbulut, 1994).

Moda başta olmak üzere 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türk nüfusa nazaran Levanten ve gayrimüslimlerin çarşı bölgesine yerleşmeye başlamaları beraberinde farklı bir fiziksel oluşumu da getirmiştir. Orta ve yüksek gelirli kesim, ellerindeki ekonomik güç ve edindikleri sosyal haklarla yaşadıkları çevreyi biçimlendirmiştir. Farklı din ve etnik grupların birlikte yaşadığı Çarşı bölgesinde zemin katı dükkân üstü konut az katlı kâgir yapıların pencere söveleri, saçak kornişleri, kat silmeleri, giriş üstü cumbalarının her biri kendine has bir kimliğe sahiptir. 1930'lardan itibaren apartman yapıların inşa edilmesi, yeni bir mimari anlayışını doğurmuştur. Çarşı bölgesinde Art Deco akımının izlerini taşıyan binalar, süslemeden arınmış sade cepheleriyle önemli bir yapı grubunu oluşturmaktadır (Aksoylu, 1995; Özdeş, 1953).

3.1 Moda'nın Tarihi Yerleşimi

Tarihi yarımada'nın karşısındaki Moda, Kurbağalıdere ile Kadıköy'ün merkezi arasındaki semttir (URL 3). Kurbağalıdere, Söğütlüçeşme Caddesi ve Rıhtım'ın çevrelediği sınır (Şekil 3.3), inceleme konusu seçildiğinden bu alanın yerleşimi üzerinde durulmuştur.

Şekil 3.3: Çalışma Alanı

Kaynak: Google Haritalar

Moda'nın ismi, 'Surlar içinde kalan kara anlamını taşıyan 'motta' kelimesinden gelmektedir. Kadıköy'ün önemli sayfiye yerlerinden biri olan Moda, çayırılık bir bölge olmuştur (Hürel, 2010).

1819 yılındaki Kauffer Haritası'nda Moda, bağ ve bahçelere sahiptir. Moda Burnu'na doğru gidildikçe yerleşimin görülmediği haritadan okunmaktadır (Şekil 3.4).

1882'deki C. Stolpe Haritası'nda Moda Burnu'na yol aldıkça bağlık alanların bir kısmının iskâna açıldığı anlaşılmaktadır. Ancak yine de Moda'nın yeşil alanları, bölgeye hâkim olmaktadır (Şekil 3.5).

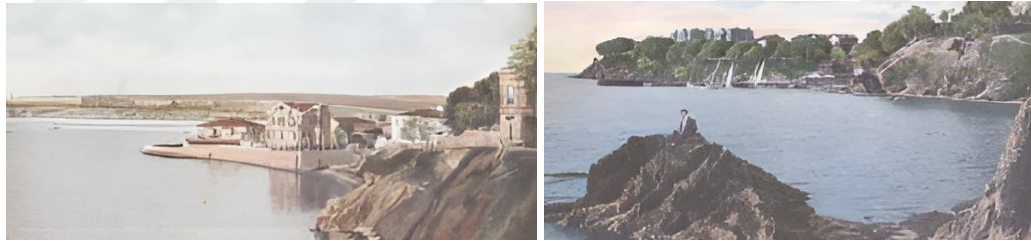

Şekil 3.4, 3.5: Kauffer ile Stolpe Haritası'nda Moda Burnu

Kaynak: Kauffer Haritası, 1786 ile Carl Stolpe haritası, 1882, Salt Araştırma

19. yüzyılın sonlarına doğru Kadıköy sınırları, Altıyol'a kadar genişlemiş ve Moda'nın bahçelerinde yavaş yavaş ahşap evler belirginleşmeye başlamıştır (Kurtbil, 2023).

Kadıköy Çarşısı, Osmanağa Cami'nin çevresinde biçimlenmiştir. Bu bölgede yaşayan nüfusun büyük bir kısmı Müslümanken; Moda ve civarında ise 19. yüzyılın sonlarına doğru yerleşen Levanten, Rum ve Ermenilerin meydana getirdiği Hristiyan nüfus çoğunlukta olmuştur (Michel, 2002). İtalyan, İngiliz, Fransız, Ermeni ve Rumlar (Teoman, 1984); Küçük Moda olarak isimlendirilen Moda'nın doğusu (Hürel, 2010) ile Cevizlik (Günümüzdeki Moda İlkokulu'nun bulunduğu sınırdır.) bölgesinden Moda Burnu'na kadarki sınırdan Mühürdar bağlarından satın almış ve buralara yerleşmişlerdir (Teoman, 1984) (Şekil 3.6). Bölgede yaşam sürdüren Levantenlerin, Aristokrat gayrimüslimlerin ve İngilizlerin inşa ettirdiği deniz manzaralı köşklere Batılı bir yaşam sürülmüştür (Hürel, 2010). Eklektik üslupların yorumlanmasıyla ortaya konulan yapıların tasarımında, Avrupalı konutlardan ilham alınmıştır (Belge, 1993). Bu yapılar ortaya konulmadan önce birçok İstanbullu, Kadıköy'ün düşük gelir grubuna hitap eden bir yer olduğunu düşünmüşlerdir (Kütükçü, 2014).

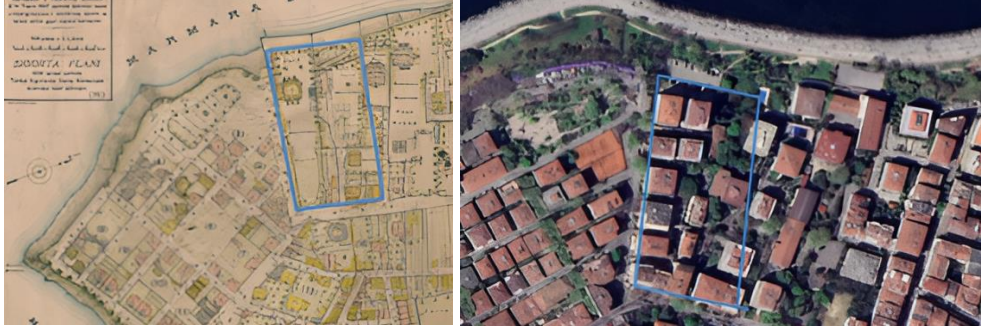
Şekil 3.6: 1900'lerde Mühürdar ve Moda

Kaynak: Giz, 1988

19. yüzyılın ikinci döneminde Tübiniler, Moda Burnu'ndaki bağları imara açarak yapı adalarını meydana getirmiştir (Ekdal, 2014). Moda'daki yerleşim, Tübini ve Lorando ailelerinin inşaat faaliyetleriyle başlayıp Whittaller, Lafonteme gibi yabancılarınki ile devam etmiştir (Teoman, 1984).

Levantenlerden Tübiniler, Moda Burnu'na yerleşirken ilerleyen zamanlarda Fredericiler, Corpi ve Nomiko aileleri de buraya gelmiştir. Lorandolar, Moda Caddesi ile Yoğurtçu Parkı arasındaki Küçük Moda'ya; Whittal Ailesi de Mühürdar ve Moda Parkı arasındaki bölgede yaşamıştır (Atlı, 2019).

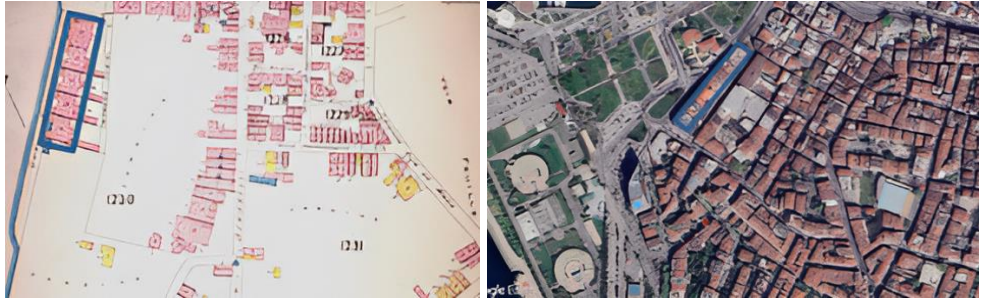
1950’li yıllarda Moda’daki eski konak ve malikâneler yıkılmış ve yerlerine yüksek katlı apartmanlar inşa edilmiştir. Whitall ailesinin konutlarının yer aldığı yapı adasının (Şekil 3.7) dönüşümü 1954’te yapılmıştır (Kavukçuoğlu, 2013). Yapı adasının denize bakan bölümün mevcutta doldurulduğu görülmektedir (Şekil 3.8).

Şekil 3.7, 3.8: Pervititch ve Google haritalarında Whitall Ailesinin Yaşadığı Ada

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 1, Salt Araştırma ile Yazar, 2023

Zamanla Levantenlerin sayısı artmış ve cadde, sokak, konak ve hanelere Levanten ailelerinin isimleri verilmiştir (Ekdal, 2008). Moda Burnu’ndaki yerleşimler, Tübini Mahallesi olarak adlandırılmıştır (Kavukçuoğlu, 2013). 1906 Goad Haritasındaki Tübini Rıhtımı (Şekil 3.9), günümüzdeki Albay Faik Özdener Caddesi’dir (Yazar, 2024) (Şekil 3.10). Tübiniyerin yalıları bu cadde üzerinde sıralanmıştır (Erkan, 2022).

Şekil 3.9, 3.10: 1906 Goad ve Google Earth Haritalarında Tübini Caddesi

Kaynak: Goad Haritası, 1906, No: 55, Salt Araştırma ile Google Earth, 2024

Bitişik nizamlı yapıların arka cepheleri, Tübini Çıkması’na bakmaktadır. Günümüzde bu yalıların yerine çok katlı binaların yükseldiği gözlenmektedir. Tübini Caddesi’nin deniz yönüne doğru doldurulduğu ve bu dolgu üzerinde yapıların inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil 3.11, 3.12).

Şekil 3.11, 3.12: Tübini Rıhtımı ile Albay Faik Özdener Caddesi

Kaynak: URL- 44 ile Google Earth, 2024

Saint Joseph Lisesi'nin de bulunduğu Küçük Moda, Lorandoların izlerini taşımaktadır. 1906 Goad Haritasındaki Lorando Caddesi, günümüzdeki Şair Nefi Sokak'tır (Şekil 3.13). Lorandolardan günümüze Lorando Caddesi'ndeki (Şekil 3.14) malikânelerinin duvar parçaları gelebilmiştir (Kavukçuoğlu, 2013).

Şekil 3.13, 3.14: Google Earth ile 1906 Goad Haritalarında Lorando Caddesi

Kaynak: Google Earth, 2024 ile Goad Haritası, 1906, No: 64, Salt Araştırma

Tanzimat sonrasında yeni kent yasaları düzenlenmiştir. Buna göre Kadıköy'de meydana gelen 1860 yangını sonrasında ızgara sistem uygulanmıştır (Akbulut, 1994). Bu sokaklarda sıra evler ya da konaklar yükselmesine rağmen Moda, yeşil kalmayı sürdürmüştür (Erkan, 2023).

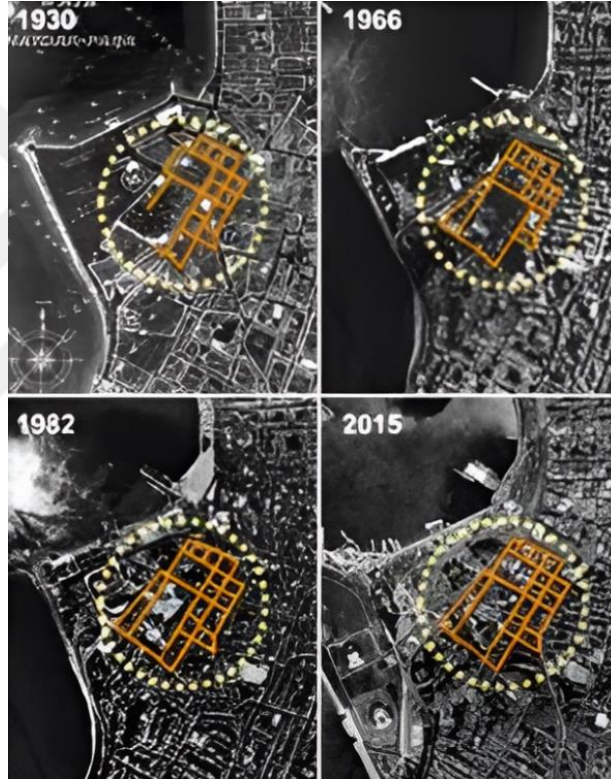
1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet'ten sonra Levantenlerin ekonomik faaliyetlerini azaltmak için önlemler alınmıştır. Bu durum karşısında birçok Levanten, Amerika ve Avrupa'ya göç etmiştir. Türkiye'de kalanlar ise Cumhuriyet'in ilanından sonra kapitülasyonların kaldırılması ve iş hayatına Türklerin hâkimiyet sağlamasıyla güçleri zayıflamıştır (Oban, 2007).

3.2 Geçmişten Günümüze Moda'nın Mimarisi

İstanbul'un birçok bölgesinde yaşanan yangın ve doğal afetler, fiziksel dokunun değişmesine sebebiyet vermiştir (Yazar, 2024). Şehrin kimliğini olumsuz etkileyen yangınlar, 19. yüzyıl öncesine dayanır (Erkan, 2024). Bu asra gelindiğinde

hem çağdaşlaşma heyecanı hem de yangınların önlenmesi için atılan adımlar, yerleşim yerlerinin yeniden planlanmasını ortaya koymuştur (Çelik, 2010).

Yangınlardan dolayı ahşap, Avrupa şehirlerinde çok önceden terk edilmiş ve kâgir yapılaşmaya geçilmiştir. İstanbul'da ise 1800'lerde bu duruma yönelik kanunlar düzenlenmiştir. Günümüzde ideal olmayan ancak döneminde önemli bir yaklaşıma sahip ızgara plan sistemi, modernleşme ile birlikte şehirde uygulanmıştır (Erkan, 2024). Günümüzdeki çarşı bölgesinde ızgara dokunun şekillenmesi tarihsel bakımından eskiye dayanmakla birlikte farklı zamanlarda varlığını devam ettirmiştir. Bir kısmı bağ bostan ile kaplı bu doku, farklı yıllardaki haritalarda görülmektedir (Kürkçüoğlu ve Ocakçı, 2015) (Şekil 3.15).

Şekil 3.15: Kadıköy Çarşı Bölgesinin Zaman İçerisindeki Doku Değişimi

Kaynak: Kürkçüoğlu ve Ocakçı, 2024

Izgara plan sisteminin uygulandığı Kadıköy'de gelişim yavaş seyretmiştir. Birbirini dik kesen parsellerde yükselen konaklar ya da sıra evler ile Moda'nın dokusu meydana gelmeye başlasa da 20. yüzyıl başlarında hâlâ çayırın olduğu bir bölge olmuştur (Erkan, 2023) (Şekil 3.16).

Şekil 3.16: 20. Yüzyıl Öncesindeki Kâgir Yapılar

Kaynak: Yazar, 2023

Moda bölgesinde 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında inşa edilmiş üç dört katlı binalar, günümüzde hâlen varlık göstermektedir. Çoğunluğu kâgir yapıların yanında ahşap olanlar da bulunmaktadır. Taş ve tuğla malzemelerinin kullanıldığı ve cepheleri sıvalı ya da boyalı binalar, genellikle çıkmalı bitişik nizamlıdır (Şekil 3.17).

Şekil 3.17: Az Katlı Kâgir ve Ahşap Yapılar

Kaynak: Yazar, 2023

İstanbul'un modernleşmesinde önemli bir role sahip Levantenler, hem kültürel birikimleriyle hem de yaşam tarzlarıyla Moda'nın mimari kimliğinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Özellikle Levanten ailelerden İngilizler; İzmir Bornova, Kadıköy Moda, İstanbul Tarabya gibi bölgelerde kendi ülkelerindeki mimari stilleri yansıtan yapılar inşa etmiştir. Bu binalar aracılığıyla kültürel kimliklerini konutlarına aktarmışlardır (Öndeş, 2006).

Latin kökenli Tübini ailesinin 19. yüzyılın ikinci yarısında büyük, ahşap bir malikâne yaptırmasıyla Moda, aristokrat kimliğini kazanmıştır. Böylece semt, ilk zamanlar Tübini mahallesi olarak isimlendirilmiştir (Ekdal, 1996). Baba Tübini'nin ölmesiyle damat Nomiko, yedi çocuğuna aynı tasarımdaki yedi ayrı evin bulunduğu bir site yaptırmıştır. 20. yüzyıl başında Furstenberg ile Lorando aileleri gelmiş, sonrasında da Lafontaine ve Whittall aileleri buraya yerleşerek dikkat çekici evler

inşa etmiştir. Moda'daki hâkim doku, gayrimüslim ailelerin gösterişli konaklarından meydana gelmiştir (Kütükçü, 2014).

Moda'da yaşayan Levantenlerin kendine has bir yaşam biçimi olmuştur. Ağaçlara, çiçeğe, bahçe düzenlemesine ilgi göstermişlerdir. Bu durumu yapılarının bulunduğu bahçelerde görmek mümkün hâle gelmiştir. Bunlardan Max Wohl villasında (Şekil 3. 18) Rum bir ailenin yetiştirdiği nadir güller yetişirken Lady Edith Whittall'ın Moda Tower Evi'nde botanik bahçe düzenine gidilmiştir. Ancak bu yapılar ile bunlara benzer inşa edilen köşk ve konaklardan izler kalmamıştır (Öndeş, 2006).

Şekil 3.18: Max Wohl Villası

Kaynak: URL- 45

İnşa edilen köşkler ile müstakil, bitişik nizamlı kâgir evler; 1800 yılının ikinci yarısında bölgenin konut mimarisini meydana getirmiştir. 1923-1950 Erken Cumhuriyet Dönemi'nde varlıklı aileler, boş arsalarına modern müstakil villalar inşa ettirirken bazıları da köşklerini yıkarak apartmanlar ortaya koymuştur. 1980'lerde birçok konak ve köşk yerine çok katlı apartmanların yükseldiği görülmüştür (Sezginalp, 2021). 1800'lerde İstanbul'a yerleşen Levantenlerden İtalyan asıllı Frederici ailesinin Moda'daki kâgir köşkü günümüze gelebilmiştir (Giz, 1988) (Şekil 3.19).

Şekil 3.19: Frederici Köşkü

Kaynak: Giz, 1988; Yazar, 2024

19. yüzyılda Moda'da yaşam sürdüren Levantenler'in bahçe içindeki villa ve köşkleri, bina yoğunluğunu arttırmıştır. Levantenler dışında yabancı kalfa ve mimarlar da Moda'da inşaata yönelmiştir. Yabancılara ait konutlar, genellikle bahçe içinde az katlı kagir yapılardır. Pappa tarafından inşa edilen ve günümüzde de müze olarak faaliyet sürdüren Barış Manço Müzesi, Antipa Köşkü ve neoklasik üsluba sahip yoğun taş işçiliği bulunan Arif Sarıca Köşkü; bu duruma örnek verilebilir (Şekil 3.20).

Şekil 3.20: Barış Manço Müzesi, Antipa Köşkü ve Arif Sarıca Köşkü

Kaynak: Yazar, 2023

Aristokrat gayrimüslimlerin köşkleri, yazlık mekânların gözdesi durumundadır (Hürel, 2010), Haydarpaşa-İzmit demir yolunun açılması ve vapur seferlerinin başlaması diğer yerleşimlerle Kadıköy arasında bir bütünleşme sağlanmıştır. Hat boyunca devam eden bağlık ve bahçelik alanlar iskâna açılmıştır (Akbulut, 1994). Bu aksta sıralanan istasyonların çevresindeki yerleşimler ve ticari yapılaşmalar beraberinde alt yapı sorunlarını getirince buna yönelik iyileştirme çabalarına girilmiştir. 1894 yılında yerleşim bölgelerine içme suyu sağlanmış ve 1892 yılında Hasanpaşa Gazhanesi açılarak buraya hava gazı taşınmıştır (URL 3). Tüm bu yaşananlar, Moda'daki fiziksel çevrenin de değişmesine yol açmıştır. Yazlık köşkler, artık kışın da kullanılan binalara dönüşmüştür.

Sanayi binalarının artması ve İstanbul'a doğru gerçekleşen göçler, Kadıköy ve Moda'yı etkilemiştir. 1965'te çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu ile 1972'de başlatılan imar planlarıyla bölgedeki bahçeli köşkler, parsellere bölünerek apartman arsaları ortaya çıkmıştır (Daşkiran ve Ak, 2015). I. Meşrutiyet sonrasında başa geçen iktidar, ülkeyi batılılaşma etkisinden kurtarıp ulusal ideolojiyi getirmeyi benimsemiştir. Bu düşünce Cumhuriyet'in ilanına kadar hâkimliği sağlayan I. Ulusal Mimarlık üslubunun temelini atmıştır (Sözen, 1984). Osmanlı mimarisindeki tasarım unsurlarını Batı'daki inşaat teknikleri ve tasarım ilkeleri ile birleştirmiştir (Bozdoğan, 2002). Denizin doldurulması sonucunda Ermeni asıllı Mimar Yervant

Terziyan tarafından inşa edilen Şehremaneti binası (Şekil 3.21), I. Ulusal Mimarlık Dönemi yapısıdır (Atılgan, 2017) Bina günümüzde Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.22).

Şekil 3.21, 3.22: Şehremaneti Binası

Kaynak: Url 46, Url 47

1914'te inşa edilen 1. Ulusal Mimarlık Dönemi yapısı olan Moda İskelesi binası Moda'nın simgesidir (Kavukçuoğlu, 2013). İskelenin başlangıcındaki Moda Deniz Kulübü ile Moda Plajı, Batılılaşma yolundaki adımlardır (Ekdal, 1996; Önce, 1998).

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin amacı Batı'nın teknolojisine ve kültürüne erişmiş çağdaş bir ülke yaratmaktı. Bunu gerçekleştirmek için de mimarlık alanı dâhil birçok alanda yenilikler ortaya koymuştur. Bu yıllarda ulusallığı geri planda tutan yeni akımlar belirmiştir. Çağdaşlaşma amacı, bu akımların ülkeye girişini kolaylaştırmıştır (Tekeli, 1982). 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında Moda'da inşa edilen yapıların cepheleri hem bu yüzyıllar arasında hem de öncesinde semtin mimarisi için önemlidir. Cephe dekorasyonundaki yönelimde; Art Nouveau, Art Deco gibi akımlar harmanlanmış ve Osmanlı üslubu kırılmaya başlanmıştır. Bu durum semtin mimarisi için önemli bir değişim meydana getirmiştir (Kutun, 1993).

Barok, Ampir, Rokoko, Eklektisizm, Neoklasik, Art Nouveau, Art Deco gibi akımlar, Modernleşme hareketleriyle beraber Osmanlı mimarisinde yer edinmiştir. Saray üst tabakası ile Levantenlerin yapısında işlenen bu akımlar, sonraki zamanlarda halkın büyük bir kesiminin konutlarında görülmüştür (Gluck, 1977). Art Nouveau akımı gibi ürünlerin tüketicileri; genellikle Avrupalı hayat tarzını benimseyen Levantenler, Osmanlı bürokratlarının önde gelenleri ve Avrupa ile sıkı temaslarda bulunan Osmanlı üst tabakasındaki zengin ailelerden meydana gelmekteydi (Batur, 1985). Art Deco'nun Moda'daki hangi tür yapılarda ilk görüldüğüne yönelik herhangi bir kaynağa ulaşılamamıştır. Ancak Moda'daki

apartman ve köşklerdeki Art Deco akımının yansımaları, zengin aileler ile Levantenlerin Batı'dan getirdikleri mimari yaklaşımların bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Art Deco'nun geometrik ve stilize edilmiş motifleri, simetrik cephe düzenlemeleri, korkuluklardaki metal işçilikleri, yuvarlak köşeler, düz ve keskin hatları özellikle Moda'daki apartmanlarda görülmektedir. Levantenler, endüstrileşmenin beraberinde getirdiği yenilikleri Moda'daki yapılarda kullanmıştır. Akımın modern malzeme anlayışına giren demir, cam, beton ve mermer ile inşa edilen Moda'daki Art Deco yapılar, dönemin teknolojik gelişimini ve modern mimarisini ortaya koymaktadır.

Cumhuriyet'in ilanından sonraki 1930'lu yıllarda modern mimarlık içselleştirilmeye başlanmıştır. Geometrik biçimlenişleriyle göz alan, yuvarlatılmış köşelere sahip, teras çatının ve çizgisel korkulukların hâkim olduğu balkonlu konut yapı örneklerinde karşılık bulmaktadır (Bozdoğan, 2010; Sezginalp, 2017). Bu dönemin tasarım yaklaşımını taşıyan Mühendis İzzet Bey Apartmanı ile Batum Apartmanı örnek verilebilir (Okur, 2023). 1930-1940 yıllarında inşa edilen apartmanların birçoğu bu iki yapının özelliklerini taşımaktadır (Bozdoğan, 2010) (Şekil 3.23).

Şekil 3.23: Mühendis İzzet Bey Apartmanı ve Batum Apartmanı

Kaynak: URL- 48; Yazar, 2023

1950'lerden sonra inşa edilen apartmanlar ile kira evi olan Batum Apartmanı, betonarme taşıyıcı sisteme sahip, kütleli bakımından geniş cephelidir. Cepheelerde genellikle balkonlar ile çıkmalar yapılarak cephenin hareketliliği sağlanmıştır. Genellikle Moda'daki apartmanlar bitişik nizamlıdır. Zemin ile üst katlar birbirinden farklılaşmaktadır. Moda'daki apartmanlarda genellikle malzeme açısından cam, demir ve beton üçlüsü kullanılmıştır.

1960 ve sonrasında dönemin karakteristik özelliklerini taşıyan birçok apartmanın inşa edilmesiyle Moda'da yapı yoğunluğu giderek artmıştır (A. Ergut, Akpınar, Akay, 2015) (Şekil 3. 24). 1965 yılındaki Kat Mülkiyeti Kanunu ile apartmanlaşma daha da hız kazanmıştır.

Şekil 3.24: Mehtap Apartmanı (1959 – Melih Koray), Atıfnet Apartmanı ve Marmara Apartmanı (1957 – Emin Onat), Subaşı Apartmanı (1979 – Behruz Çinici)

Kaynak: Yazar, 2023

1960 ile 1970 yıllarındaki yapsatta faal olan müteahhitler, tek projeyi birçok apartmanda uygulamıştır (Özakbaş, 2015). Bu durum tek tip yapılaşmayı beraberinde getirir.

1970'lerdeki düz ve sade cephe tasarımı anlayışındaki yapıların yanında farklı cephe kurguları da ön plana çıkmaktadır (Okur, 2023).

Antik dönemlerden beri varlığını devam ettiren portikler, apartmanlarla benzer tasarıma sahiptir. Kentsel mekânın parçalarından birini taşıyan bu yapılaşma (Paköz ve Sinirlioğlu, 2019) Moda Caddesi üzerinde sıralı bir şekilde dizilmiştir. Açık bırakılan mekânlar üzerinde yükselen bu binaların üst katları konutken zemine ticaret işlevi verilmiştir. Duvarların örülmediği çıplak kolonlar, yaya geçişini sağlamaktadır (Şekil 3.24).

Şekil 3.25: Moda Caddesi'ndeki Portikler

Kaynak: Google Earth, 2023

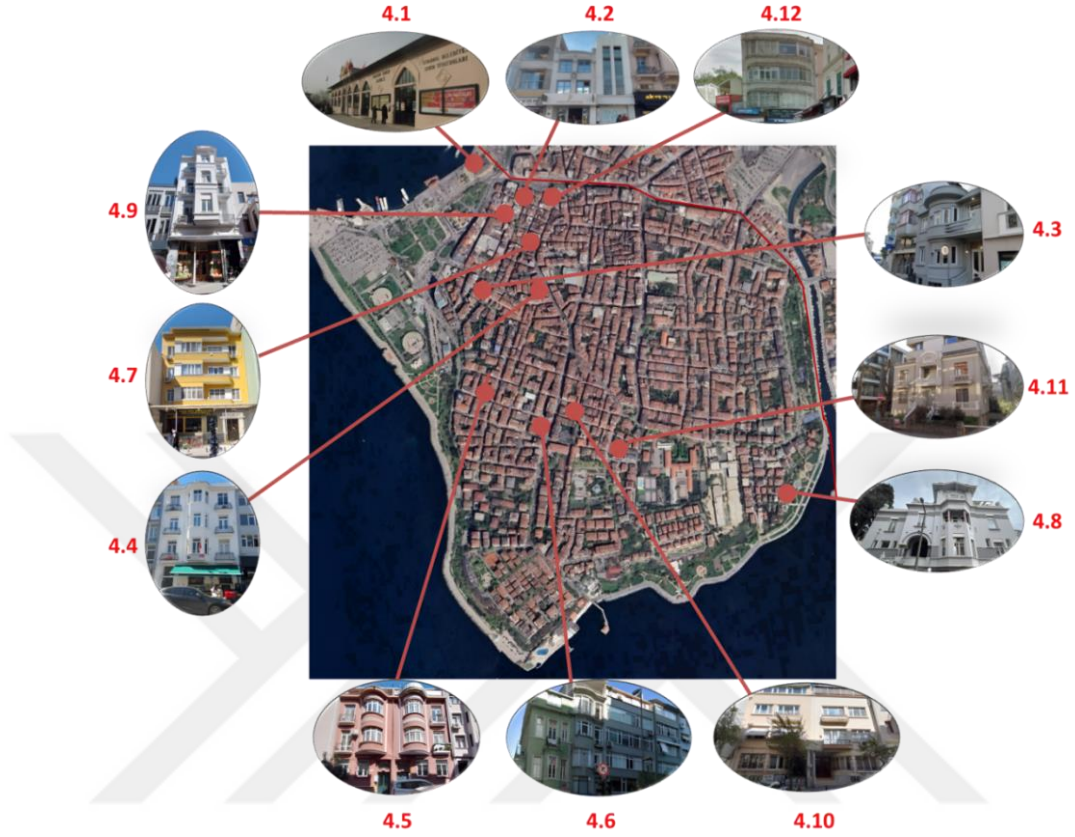
4. KADIKÖY'DEKİ ART DECO YAPILAR

1930'lu yıllarda modernleşmeyle hareketiyle birlikte Türkiye'de etkili olan Art Deco'nun karakteristik özellikleri, Kadıköy'de inşa edilen kamu ve konut yapılarında belirmeye başlamıştır. Bu dönem yapılarında çıkmalar, geometrik motifli süslemeler, korkuluk detayları, simetrik cephe düzenlemeleri gibi mimari detaylar dikkat çekmektedir. Kadıköy'deki Art Deco yapılar mimari görseelliğin dışında dönemin kültürel, sosyal ve ekonomik dönüşümlerini de yansıtmaktadır. Binaların biçimlenişinde orta sınıfın yaşam stili, estetik beğenileri ve modernleşme istekleri önemli bir rol oynamıştır. Başta Moda olmak üzere Yeldeğirmeni, Rasimpaşa ve Caferaga mahallerindeki yapıların birçoğu günümüze ulaşmamıştır. Hâlen ayakta kalabilen yapıların geleceğe aktarılması hem mimarlık tarihi açısından hem de kent kültürü için önemli hâle gelmektedir. Bu yapıların belgelenip koruma altına alınması için Moda, Kadıköy Çarşısı ve çevresindeki yapılar çalışmaya dâhil edilmiştir. Hasanpaşa, Yeldeğirmeni, Fenerbahçe gibi semtler tez kapsamı dışında tutulmuştur.

Art Deco akımının İstanbul'da etkili olduğu dönemde Moda'da Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait yapılar çoğunlukta olmuştur. Bu akım, kentin o yıllarda yeni gelişen semtlerinde yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Bölgede genellikle geçmiş dönemlerin ve geleneksel mimarinin izleri öne çıksa da Batı kökenli Art Nouveau ve Art Deco gibi mimari akımlar da binalara yansımıştır. Art Deco, özellikle ekonomik ve sosyal koşullara bağlı olarak gelişim gösteren apartmanlarda uygulanmıştır. Moda'da inşa edilen villaların bir kısmının Art Deco etkisi taşıdığı çeşitli kaynaklarda ifade edilmiştir. Ancak bu yapıların hangileri olduğuna dair kesin bir bilgi bulunamamaktadır. Buradaki Art Deco yapılarının büyük bir kısmının günümüze gelememesinde yangınlar, depremler, siyasi, sosyal ve kültürel faktörler etkili olmuştur.

Yapılan araştırmada, Moda ve çevresindeki Art Deco yapıların yalnızca çok azının günümüze ulaştığı gözlemlenmiştir. İncelenen yapılar, Söğütluçeşme Caddesi, Yoğurtçu Parkı ve iskele arasında yer alan alanı kapsamakta olup, bu bölge çalışma sınırını oluşturmuştur. Çalışma kapsamında, Art Deco mimarisine sahip yapıların

Rıhtım Caddesi, Söğütlüçeşme Caddesi, Mühürdar Caddesi, Moda Caddesi, Mühürdar Karakolu Sokak, Şifa Çıkmaızı Sokak, Muvakkıthane Caddesi, Ağabey Sokak ve Şair Nefi Sokak'ta bulunduğu tespit edilmiştir. (Şekil 4.1).

LEJANT

- 4.1 Haldun Taner Tiyatro Binası
- 4.2 Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları
- 4.3 Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı
- 4.4 Moda Caddesi 30 No'lu Yapı
- 4.5 Sefa Apartmanı
- 4.6 Moda Caddesi 126 No'lu Yapı
- 4.7 Emel Apartmanı
- 4.8 Doktor Mahmut Ata Köşkü
- 4.9 Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı
- 4.10 Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları
- 4.11 Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı
- 4.12 Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı

Şekil 4.1: Çalışma Sınırı ve Yapılar

Kaynak: Yazar, 2025

4.1 Haldun Taner Tiyatro Binası

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
9		HALDUN TANER TİYATROSU				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Rıhtım Caddesi Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSEL NO	PAFTA NO		
		174	1	26		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYAAİT GÖRSEL	
İstanbul Büyükşehir Belediyesi		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Umberto FERRARİ	1925-1927	Hal Binası	Tiyatro Binası	Tescilli		

Çizelge 4.1: Haldun Taner Tiyatro Binası'nun Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Yapı, kuzeyinden doğusunun bitişine kadar devam eden Rihtim Caddesi ile deniz arasında inşa edilmiştir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2: Haldun Taner Tiyatro Binası, Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2022

Günümüzde binanın yer aldığı alanın, deniz ile kaplı olduğu 1907 Goad Haritası'ndan okunmaktadır. 1938-1939 Pervititch Haritası'ndan ise yapının kuzeydoğusundan Rıhtım Caddesi'nin solundan denize doğru doldurulduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4. 3).

Şekil 4.3: Goad ve Pervititch Haritası'nde Yapının Konumu

Kaynak: Goad Haritası, 1906, No: 56, Salt Araştırma ile J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 15, Salt Araştırma

Binanın kuzeybatısı ve güneydoğusu arasında kalan caddenin diğer tarafında yapılaşmanın zamanla yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 4.1).

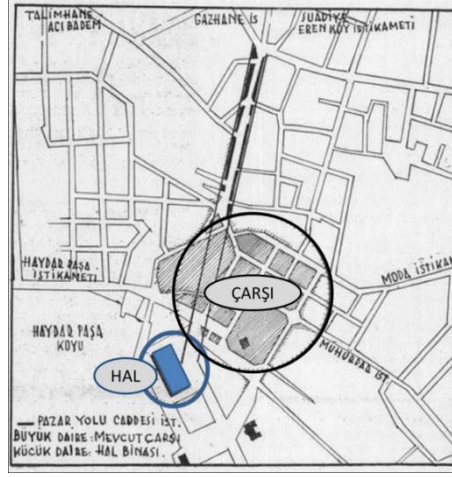
Türkiye'nin ilk modern yapılarından Kadıköy Hal Binası, Mühendis Umberto Ferrari tarafından 1925-1927 yıllarında tasarlanmıştır (Akay, 2023) (Şekil 4.4).

Şekil 4.4: Hal Binası

Kaynak: URL- 49

Bina, yapıldığı dönemde Çarşı'dan uzakta inşa edilmiştir. Altıyol'dan inen caddenin önündeki yapılar, Hal Binası'nın bu caddeden görülebilirliğini ve erişilebilirliğini engellemiştir (Atılğan, 2017) (Şekil 4.5).

Şekil 4.5: 1937’de Hal Binası’nın Vaziyet Durumu

Kaynak: URL- 50

Yapım sonrasındaki 10 sene boyunca bina kullanılmamıştır. Çarşı’daki esnafın kendi işlerini burada yapmaları zorunlu tutulmuş ve esnaf, buraya nakledilmiştir. Balıkçı, kasap, bakkal, sebze ve meyveciler, ticaret faaliyetlerini bir süreliğine Hal Binası’nda yürütmüştür. Ancak kötü hava koşullarında binanın su basması, esnafın yönünü tekrar Çarşı’ya çevirtmiştir. Altıyol’dan Rıhtım’a doğru yol yapılıncı binanın meyve toptancıları tarafından kullanımı zorunlu olmuş ve yapıya 1940’ta hâl binası işlevi verdirilmiştir (Atılğan, 2017) (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: İstimplaklarla Önü Açılan Hal Binası ve Çevresi

Kaynak: URL- 51; URL- 52

1970’lerde büyüyen şehirle birlikte araçlar da artmıştır. Hal Binası ile kalabalıklaşan kentin birlikteliği rahatsızlık vermeye başlayınca toptancı hali, Küçükbakkalköy’e taşınmıştır. 1970’lilerin sonunda bina için yeni işlevler düşünölmeye başlanmıştır. Yapı, 1984 yılında elden geçirilerek Belediye Konsertuvuarı olarak kullanılmıştır. 1986’da ise Belediye Konsertuvuarı, İstanbul Üniversitesi’ne bağlanmış ve İstanbul Üniversitesi Devlet Konsertuvuarı faaliyetinde

bulunmuştur. Binanın karaya bakan yönündeki boş iç avlusuna 1989'da Haldun Taner Şehir Tiyatrosu eklenmiştir (Atılğan, 2017) (Şekil 4.7).

Şekil 4.7: Haldun Taner Şehir Tiyatro Binası

Kaynak: URL- 53

1981 yılında KVKBK, Hal Binası'nın Kadıköy'ün Atatürk Kültür Merkezi olmasına yönelik karar çıkarmıştır. Bu karardan hemen sonra yapı, tarihi eser olarak tescil edilmiştir. Ancak 1984'te iç bölmelerde değişiklikler yapılmış, 1989'da ise Haldun Taner Sahnesi inşa edilmiştir. 2007'de ise tescilli olmayan sahne de dâhil olmak üzere, yapının tamamı KVKBK tarafından koruma grubu 2 olarak belirlenmiştir (URL- 3).

2021 yılında İBB tarafından başlatılan (URL 4) Haldun Taner Sahnesi Restorasyon ve Yeniden Kullanım Projesi, mevcuttaki İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ve İstanbul Şehir Tiyatroları Haldun Taner Sahnesi'nin ihtiyaçlar doğrultusunda tamamen bir tiyatro yapısında işlev vermesi hedeflenmiştir (URL- 5).

Yapının restorasyon çalışmaları sırasında duvar sıvası altında mimarın ismini ve yapım yılını belirten kitabe ortaya çıkmıştır (URL- 6) (Şekil 4.8).

Şekil 4.8: Yapının Mimarı ve Yapım Yılı'nın Yazıldığı Kitabe

Kaynak: URL- 54

Ulusal Mimari arayışlarındaki 1900-1930 yılları, 1 Ulusal Mimarlık akımı ve eklektik yaklaşımların etkin olduğu bir dönemdir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yerli mimarlar, ulusal mimarlık fikrini gerçekleştirmeye çalışırken yabancı mimarlar da Avrupa'daki mimarlık düşüncelerini Türkiye'de yayma çalışmalarını sürdürmüştür (Alsaç, 1973).

19. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı'nın modernleşme süreci hızlanmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde Osmanlı mirası ve ulusal kimlik Batı'nın modern estetik yaklaşımıyla birleştirilmiştir. Başta İstanbul olmak üzere birçok kentte geleneksel mimarinin modernleşme evresindeki dönüşümü temsil eden birçok yapı inşa edilmiştir. Kadıköy Hal binası da bu binalardan birisidir. Osmanlı'nın son döneminden ilham alınarak ortaya konulan yapı, modern bir anlayışla yapılmıştır. 20. yüzyılda, I. Ulusal Mimarlık ile Art Deco arasında bir melezlenme durumu söz konusudur. (Yazar, 2025). Kendisinden önceki dönemlerin izlerini barındıran ve sonraki dönemlere de ışık tutan melez tasarımlar, üsluplar arası geçişlerin yaşandığı dönemlerde karşılaşılmaktadır. (Beşir ve Bal, 2019). Kadıköy'ün kültürünü ve tarihi yansıtan Hal Binası, Osmanlı'dan ilham aldığı kimliği Batı'nın modernizmiyle birleştirmiştir.

4.1.1 Yapının Plan İncelenmesi

174 ada 1 parselde yer alan yapının bina cephesi Rıhtım Caddesi ile denizden üç bölüm olarak hissedilir. Girişe göre simetrik her iki taraftaki bölümler iki, ortadaki ise tek katlı algılanır (Şekil 4. 9). Yapı, özgün hâliyle U plana sahip olup avlusu kara tarafına dönük inşa edilmiştir. Ancak Haldun Taner Sahnesi'nin eklenmesiyle avlu ortadan kalkmış ve plan dikdörtgen olmuştur. Avlu, çelik konstrüksiyon bir taşıyıcı sistem üzerine yerleştirilen camekânla kapatılmıştır. (URL-8).

Şekil 4.9: Haldun Taner Tiyatro Binası

Kaynak: URL- 55

Elde edilen planlara göre caddeden doğrudan girilen ana giriş, batı cephesinin orta bölümüne verilmiştir. Girişin solunda üç, sağında dört adet olmak üzere yedi giriş bulunmaktadır. Ana girişin; yalnızca kendi sağındaki ile erişimi vardır. Diğerleri, birbirinden bağımsız küçük mekânlara ulaşımı sağlamaktadır.

Haldun Taner Sahnesi'ne binanın doğu kanadından girilir. Bu yöndeki holler, dışarıdan bakıldığında yapı cephesinden çıkma yapmıştır. Bu bölüme üç adet çift açılır kapıdan varılır. On adet kırma çatı ile ince uzun hol mekânı, zemin katta bitirilmiştir.

Sahneye; binanın doğu cephesine dayanan holün orta bölümünden, fuayeden ve tuvaletlere bağlanan ıslak hacim holünden geçilir. Tuvaletlere fuayeden de girilebilir. Zemin katın orta bölümünden girişin sol bölümüne; orta bölümün en solunda yer alan köşedeki holden ulaşılır. Orta bölümden girişin sağ bölümüne ise yine bu bölümün en sağındaki mekândan varılır.

Orta bölümün sınır duvarlarına dayanan tek kollu merdivenlerden üst katlara çıkılır. 1 ve 2. katlarda bloklar arasında geçiş, yapının orta kısmında planlanan ince uzun koridor ile yapılır. 2. kat döşemesinin çevresi boyunca saçak dönülmüştür.

Binanın bodrum kat sınırı, zemin kattaki amfi sahnesinin izdüşümüdür. Buraya sahnenin köşesine konumlanan tek kollu merdivenden inilir.

4.1.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Yapı, giriş aksına göre simetrik cephe formuna sahiptir. Hem denize hem de caddeye bakan binanın cepheleri üç bölüm olarak algılanır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10: Haldun Taner Tiyatro Binası, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2025

Ana giriş, yapının denize bakan cephesinin orta bölümünde olup cephe yüzeyinden çıkma yapmıştır. Çıkma bir bakımdan rüzgârlık görevini sağlamaktadır.

Giriş aksının sağının ve solunun denize bakan yönünde dış ile iç mekân arasındaki geçiş, yedişer adet kemer açıklığından yapılmaktadır (a). Saçak silmesinin hemen altında başlayan bu kemerlerin tekrarı kuzey ve güney cephelerde yedişer adet kemerli pencere şeklinde devam etmiştir. Basık kemerlerde lento kullanılmıştır.

Orta bölümün cadde tarafındaki doğu cephesinde görülen sekiz adet kemer, diğer cephelerdekilere göre daraltılarak sivrileştirilmiştir. Bunların üç tanesi giriş çıkışı sağlarken diğer beşi kemerli penceredir. Giriş aksının sağındaki bölümün bu yöndeki cephesinde iki adet basık kemerli pencere ile bir kapı görülmektedir.

Zemin kattaki kemerli pencerelerin küçültülmüş hâli; 1. katın kuzey, güney ve batı cephelerinde de yer almaktadır. İkişerli gruplar hâlinde çerçeve içine alınan bu kemerli pencerelerde 1. Ulusal Mimarlık Dönemi'ni yansıtan mavi çini bezemeler göze çarpar.

Pencerelerin alt kısımlarındaki motifler, cephe yüzeyinden içeriye doğru çekilmiştir (b). baklava dilimli pencereler Art Deco'yu işaret etmektedir.

a) URL- 56

b) URL- 57

Şekil 4.11: Haldun Taner Tiyatro Binası, Batı ve Kuzey Cepheleri

Ana giriş kapısı ile orta bölümün sağındaki ve solundaki bölümlerin doğu-batı cephelerindeki çatı alınlıkları, kademeli olmuştur. Orta bölümün deniz yönündeki 1. kat döşemesinden yükselen parapette; ana giriş kapısına simetrik ikişer

adet kademenin yapıldığı görülmektedir. Bunların hepsinde mavi çini bezemeler uygulanmıştır.

Orta bölümün sağındaki ve solundaki bölümlerin çatı alınlıklarının dört köşesinde yükselen kolonlar, alınlık boyunca devam etmiş ve sütun bitişleri daraltılarak kademelendirilmiştir. Köşe kolonların ikisi uzunken diğer ikisi daha kısa kalmıştır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12: Haldun Taner Tiyatro Binası, Kademelenme Biçimi

Kaynak: Yazar, 2023

Orta bölümün cadde tarafına bakan cephesi, deniz tarafındakine göre daha sade olup doluluk boşluk oranını dengelemektedir. Zemin kattaki kemerli pencerelerin aksine 1. katta yatay bant pencereler kullanılmıştır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13: Haldun Taner Tiyatro Binası, Doğu Cephesi

Kaynak: URL- 58

Çatı alınlığının altındaki kat silmesi, bu blokların dört tarafını da dönmektedir. Her iki bloğun cadde tarafındaki cephesinde dörtgen içerisine yerleştirilmiş sekizgen ve dairesel motifler işlenmiştir. Geometrik formların varlığı, yapıya Art Deco etkisi katmıştır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14: Haldun Taner Tiyatro Binası, Cephe Detayı

Kaynak: Yazar, 2023

1. kat döşemesinin bina sınırları boyunca etrafını saran saçak, yıldızlı ferforje eliböğründeler ile desteklenmiştir. Hâlihazırda devam eden restorasyon çalışmasında bu ferforje desteklerin yerinden söküldüğü izlenmektedir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15: Haldun Taner Tiyatro Binası, Cephe Detayları

Kaynak: URL- 59

Restorasyon projesine göre saçak ve yıldız motifli ferforje eliböğründeler tekrar kullanılacaktır. Art Deco'nun karakteristik özelliklerinden biri olan ok biçimindeki zikzaklar, saçak altındaki eliböğründeleri ortalamıştır.

4.2 Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
12		KURU KAHVECİ MEHMET EFENDİ				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Osmanağa Mah. Söğütluçeşme Caddesi Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSELNO	PAFTANO		
		22	7-8	15		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYA AİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	Bilinmiyor	Ticaret	Ticaret	Tescilsiz (7) Tescilli (8)		

Çizelge 4.2: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumlarının Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Kadıköy Çarşısı'ndaki Kuru Kahveci Mehmet Efendi isimli işletmeye ait yan yana iki bina yer almaktadır. Kuzeyde Söğütluçeşme Caddesi, güneyde Yasa Caddesi, batıda Mühürdar Caddesi ve doğuda Yağlıçışmail Sokak'ın sınırladığı arazi üzerine konumlandırılmışlardır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

Girişleri, Söğütluçeşme Caddesi'ne verilen binaların doğu ve batı cepheleri bitişik nizamlıdır. Yapıların bulunduğu adanın güneyinde 17. yüzyılda inşa edilen Osmanağa Camisi bulunmaktadır.

Söğütlüçeşme Caddesi yönündeki 22 adada bulunan soldaki yapı; 7, sağdaki ise 8 numaralı parseldedir. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 19.06.1981 tarihinde 12853 sayılı kararıyla 8 parseldeki yapı tescillenirken 7 parseldeki tescillenmemiştir.

Binaların inşa edildiği tarihe ulaşılammıştır. Ancak 1938 yılındaki Pervititch haritasında konumları tespit edilmiştir. Buradan yapıların 1938'den önce yapıldığı anlaşılmaktadır. Parseldeki yapılaşmanın günümüzle benzerlik taşıdığı haritadan okunabilmektedir (Şekil 4.17).

Şekil 4.17: Pervititch Haritası'nda Yapıların Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 8, Salt Araştırma

1857 yılında dünyaya gelen Mehmet Efendi, babasının aktar dükkânında çalışır ve sonrasında işi babasından devralır. Kavurup öğüttüğü kahveyi gözler önünde kese kâğıtlarına doldurur ve hazır bir şekilde satar. Yaptığı bu satış biçimi, Kuru Kahveci Mehmet Efendi lakabını taşımasını sağlar (URL 7).

Mehmet Efendi'in yurt dışında eğitim alan oğlu Ahmet Bey, dünyadaki gelişmeleri takip etmiştir. Bu durum onu çağdaşlaşma yolunda yeni adımlar atmaya yöneltmiştir. Türkiye'de ilk defa parşömenli kâğıt paketler içindeki kahve, otomobil vasıtasıyla bakkallara dağıtılmıştır. Yine bu dönemde büyük bir yenilik olan takvim ile afiş çalışmaları, işletmenin reklamını daha da yaygınlaştırmıştır. Bu gelişmeler sonrasında önce Galatasaray'da sonra da Kadıköy'de yeni şubeleri açılmıştır.

Galatasaray'daki şube, 1980 yılında kapanmıştır ancak Kadıköy'deki şube hâlen açıktır (URL 8) (a).

Kuru Kahveci Mehmet Efendi işletmesine ait ilk şube, 1930'da Eminönü'nde açılmıştır. Ancak binanın aktif kullanılması 1932'dedir. Hem iç mekânıyla hem de dış cephesiyle Art Deco'yu yansıtan yapının mimarı Zühtü Başar'dır (URL 7) (b).

a) Yazar, 2024

b) URL- 60

Şekil 4.18: Eminönü ve Kadıköy’deki Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumlarının Şubeleri

Art Deco, Kuru Kahveci Mehmet Efendi işletmesinin marka imajı ve kimliği üzerinde de hâkimiyetini devam ettirmiştir. 1933’te dönemin tanınan grafik tasarımcısı İhap Hulusi Görey’e tasarlatılan ve hâlen de marka yüzü olan ‘Kahve İçen İnsan’ logosundaki (URL 8) detayların bu etkiyi sürdürdüğü görülmektedir.

4.2.1 Yapının Plan İncelenmesi

Her iki yapının girişleri Söğütluçeşme Caddesi’ne bakmaktadır. Yol kotundan doğrudan giriş kapılarına varılır. Yapının kat planlarına ulaşılamamıştır. 7 numaralı parseldeki yapı kapalı olduğundan bina incelenememiştir (Şekil 4.19).

Şekil 4.19: Mehmet Efendi ve Mahdumları, 7 Numaralı Parseldeki Binanın İç Mekân Detayları

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2023

8 numaralı parseldeki yapının yalnızca satış biriminin olduğu alan gözlemlenmiştir. Giriş kapısından doğrudan mekâna varılır. Burada satışın yapıldığı bir banko yerleştirilmiştir. Bankonun arka tarafında bir kapı görülmektedir. Bu kapıdan girildikten sonra ulaşılan mekândan üst katlara çıkıldığı anlaşılmaktadır.

4.2.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Kuru Kahveci Mehmet Efendi şubesinin 7 numaralı parseldeki yapısı, dört katlı binası cepheyi ortalayan giriş kapısına göre simetrik bir düzene sahiptir. Giriş kapısına caddeden doğrudan ulaşılmaktadır.

1. kattan itibaren başlayıp son kata kadar devam eden bütün bir pencere göze çarpmaktadır. Yüzeyden geri çekilen dörtgen pencere doluluk boşluk oranını dengeler. Cephenin köşe kenarlarından pencereye doğru yuvarlatılmış yerlerine kadar devam eden ince silmeler, çatı bitişlerinde de rastlanmaktadır.

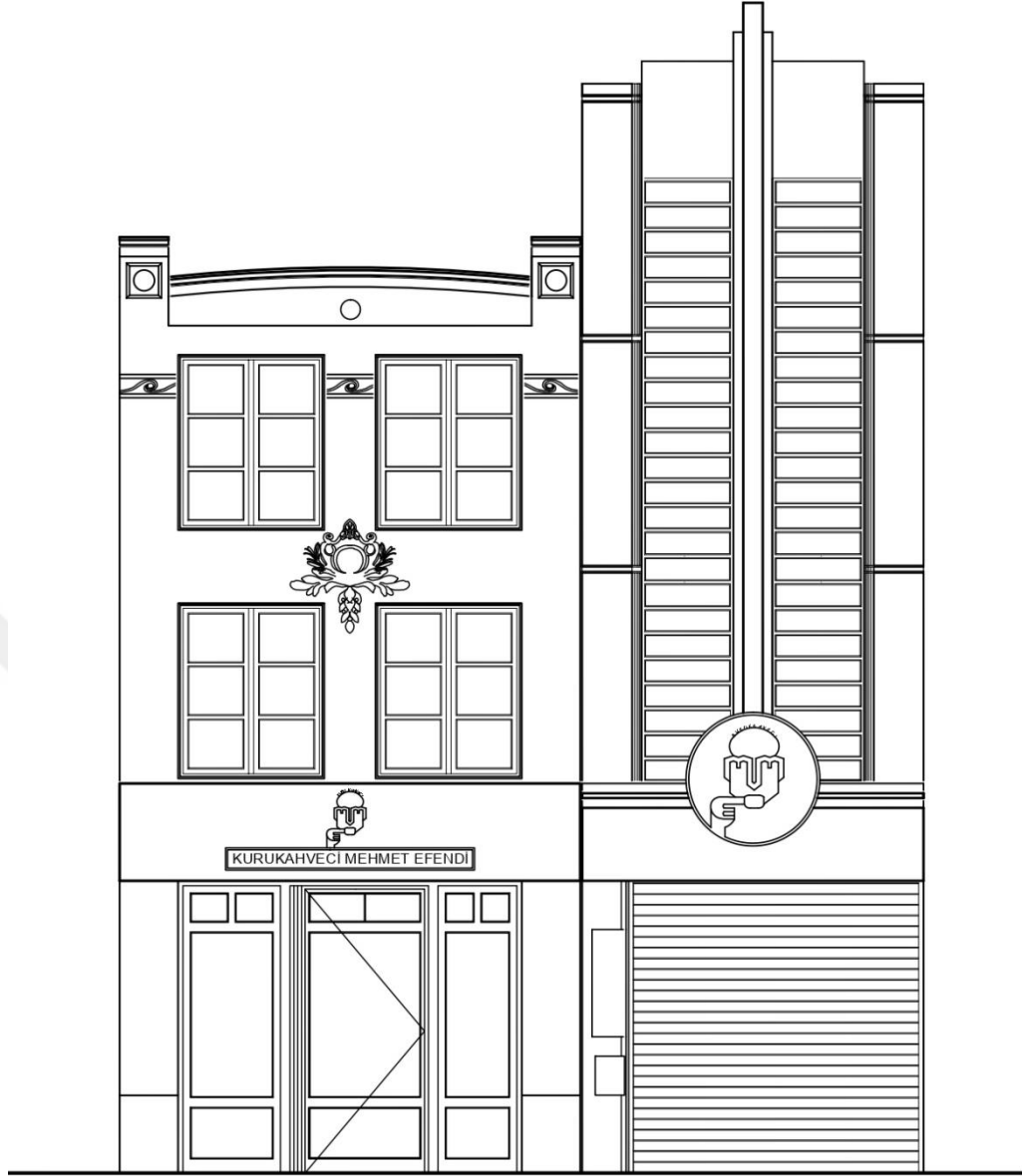
Cephe yüzeyinden daha içeride bulunan ana giriş kapısı, kepenkle kapatılmıştır. Cepheden taşan çıkma girişe saçak hissi vermiştir. (Şekil 4.20).

Şekil 4.20: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Dört Katlı Yapının Cephe Detayları

Kaynak: Yazar, 2024

Mehmet Efendi şubesinin sağındaki üç katlı binası diğer yapıda olduğu gibi cepheyi ortalayan giriş kapısına göre simetrik bir cepheye sahiptir. Bu cephe yanındakine kıyasla hareketlidir (Şekil 4.21).

Şekil 4.21: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Cephe Çizimleri

Kaynak: Yazar, 2024

Normal katlardaki dikdörtgen Art Deco baklava dilimli pencereler, cepheden içeridedir. 1 ile 2. kat cephelerinin tam ortasında yaprak motiflerinin birleşiminden meydana gelen çelenk süslemesi (c), 2. kat pencereleri arasında salyangozu andıran fresk motifleri, çatı alınlığını geçen sütunların yüzeyinde kare form üzerine daire süslemeleri kullanılmıştır.

Çatı alınlığında bir niş etkisi oluşturulmuş ve buraya bir kitabe konulmuştur. Yay formunda biten çatı alınlığındaki ince silmeler öne doğru çıkıntı yapan sütun bitişlerinde de uygulanmıştır (d).

c) Yazar, 2024

d) Yazar, 2024

Şekil 4.22: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Üç Katlı Yapının Cephe Detayları

Yapının girişi cepheden içeridedir. Giriş kapısında ahşap ve cam elemanları birlikte kullanılmıştır. Sabit yerlerinin üst kısımları düşeyde ikişer gruplar hâlinde bölünmüştür (e). Her iki yapının amblemdaki çizgisel detaylar Art Deco etkisine işaret etmektedir (f).

e) Yazar, 2024

f) Yazar, 2024

Şekil 4.23: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, Üç Katlı Yapının Cephe Detayları

Sekiz numaralı parseldeki yapının cephe yüzeyinde deformasyonlar ve sararmalar gözlemlenmektedir. 7 numaralı parseldekinde ise cepheden sarkan kablolar ve kepenk dikkat çekmektedir. Ayrıca her iki yapının cephelerine mekanik donatılar eklenmiş ve yüzeylerde de yer yer karalamalar yapılmıştır. Bu unsurlar, yapı cephelerinin bakım ve korunmasına yeterli önemin verilmediğini göstermektedir.

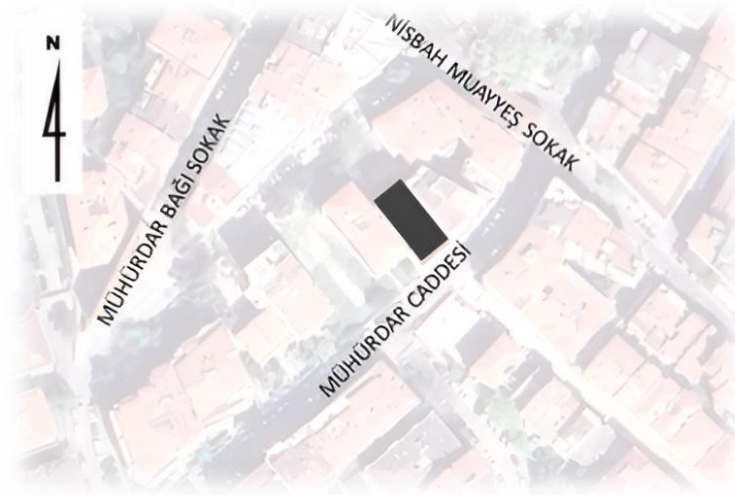
4.3 Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
78		MÜHÜR DAR CADDESİ 78 NO'LU YAPI				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Mühürdar Cad. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSEL NO	PAFTANO		
		87	15	44		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIIAAİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	Bilinmiyor	Konut	Restoran	Tescilli		

Çizelge 4.3: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Yapı, Güneydoğu'da Mühürdar Caddesi, kuzeybatı ve güneybatıda Mühürdar Bağı Sokağı, kuzeydoğuda Misbah Muayyeş Sokağı'nın çevrelediği alanın doğusuna doğru konumlandırılmıştır. Binanın kuzeybatısı bahçeye bakarken kuzeydoğusu ile güneybatısı apartmanlarla bitişik nizamlıdır (Şekil 4.24).

Şekil 4.24: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

Caferağa Mahallesi'ndeki 78 numaralı yapı, İstanbul V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 06.06.2007 tarih 605 sayılı kararı ile tescillenerek koruma grubu II olarak belirlenmiştir. Binanın rölöve ve restitüsyon

çalışması, kurul tarafından 04.05.2017 tarihinde 4510 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Bitişik nizamlı, yığma sistemli Erken Cumhuriyet Dönemi yapısı, dönemin özgün mimari öğelerini ve özelliklerini taşımaktadır.

Binanın inşa edildiği tarihe ulaşılamamıştır. Ancak 1938 yılındaki Pervititch haritasında konumu tespit edilmiştir. Buradan yapının 1938'den önce yapıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.25).

Şekil 4.25: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 6, Salt Araştırma

4.3.1 Yapının Plan İncelenmesi

Dört katlı, asimetrik plan formundaki yapı; bodrum, zemin, normal ve teras katlarından oluşmaktadır. Binanın Mühürdar Caddesi'ne bakan güneydoğu cephesinde iki girişi vardır. Bunlardan biri ana giriş, diğeri ise bodrum kat girişidir. Katlar arasındaki bağlantı çekirdek ile sağlanır.

Kaldırımdan; sahanlıksız mozaik kaplamalı beş basamaktan çıkılarak çift kanatlı ahşap ana giriş kapısına ulaşılır (a). Kapı, doğrudan küçük bir hole açılır. Buradan ise devamındaki merdiven holüne geçilir. Kuzeydoğu – güneybatı yönelimli çift kollu döner merdiven, yapının çekirdeğidir. Merdiven basamaklarının kaplaması orijinal olmakla birlikte korkuluklarından solundaki betonken sağındaki demirdir (b). Merdivenin hemen sağında sırasıyla banyo ve mutfığa yer verilmiştir. Bu iki mekânın kapıları ise merdiven holünün hemen kuzeyindeki koridora açılır.

Mutfığın solundaki bahçenin sahanlığına, mutfığın kuzeyinde açılan tek kanatlı ahşap kapıdan girilir. Sahanlıktan ise ahşap kaplamalı ve zemin kat ile aynı kotta olmayan bahçeye beş basamakla inilir (c).

a) Yazar, 2025

b) Yazar, 2025

c) Yazar, 2025

Şekil 4.26: Giriş Holü, Merdiven Holü, Bahçe

Merdivenin karşısındaki iki kapı boşluğundan; yan yana ve aynı akstaki oda ve salona girilir. Rölöve projesine göre bu mekânlar arasındaki duvarın kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Böylece geniş, ferah bir mekân elde edilmiştir (d). Zemin katta farklı döşemelerin kullanıldığı ve özgünlüklerini korudukları anlaşılmaktadır (e).

d) Yazar, 2025

e) Yazar, 2025

Şekil 4.27: Odalardan Biri ve Döşeme Kaplamaları

Oda, yapının güneybatısının orta bölümünde; salon ise güneydoğudan güneybatıya doğru yerleştirilmiştir. Binanın bitişik nizamlı güneybatı cephesinde pencere yoktur. Odanın tek penceresi bahçeye dönükken salonunkiler güneydoğu cephesi tarafında iki tanedir.

Bodrum kat planı, zemin katınkiyle benzerdir ve yalnızca duvarları kalınlaşmıştır. Girişi, yapının güney köşesine doğru verilen bodrum kata üç basamak inilerek doğrudan koridora ulaşılır. Zemin kattaki salonun bir kısmı alt katta bu koridora; geri kalan kısmı ile zemindeki oda ve mutfak, depolara dönüşmüştür.

Zemin katın giriş holü, bu katta odunluk olmuştur. Odunluk dışındaki tüm mekânların döşemesi seramik, tavanları ise sıvalıdır.

1. kat planı, zemin kat planı ile benzerdir. Zemin kattaki salon, mutfak ve giriş holü birer odaya çevrilmiştir. Zemin kattaki salon, bu katta yapının kuzeydoğusuna doğru genişlemiş odadır. Bu odanın hemen solundaki odadan girilen balkon, giriş saçağı görevindedir.

Şekil 4.28: 1. Kat İç Mekânından Görüntüler

Kaynak: Yazar, 2025

Yapının batı köşesine on üç basamaklı çelik merdiven eklenerek teras kata çıkılır. Binanın kuzey köşesindeki odadan merdiven sahanlığına ulaşılır. Teras kat ile bina iç mekânı arasındaki bağlantı, yapının ana çekirdeği dışında bu merdiven ile de sağlanır. Bu oda, 2. katta yapının güneydoğusuna doğru büyümüştür. Döşemesi mozaik kaplamalı tavanı ise ahşaptır. Çatı örtüsü ise marsilya kiremit ile kapatılmıştır. Bu oda bitişik ve parapet üzerinde yükselen camlı bir mekân bulunmaktadır. Buraya yapının ana çekirdeğinden ulaşılır. Katın geri kalan kısmı, döşemesi mozaik kaplama olan açık terasa bırakılmıştır (f). Güneybatı cephesinin orta bölümünden başlayıp kuzeydoğu cephesinin orta bölümünde bitirilen ve yaklaşık bir metre yüksekliğinde parapet duvarı bırakılmıştır (g).

f) Yazar, 2025

g) Yazar, 2025

Şekil 4.29: Teras Kattan Görüntüler

4.3.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Yapın cephesi düşeyde üçe bölünmüş ve orta bölüm Moda Caddesi'ne doğru cephe boyunca çıkma yapmıştır. Zemin ve 1. kat aynı yükseklikte olup zemin kat, sokaktan altı basamak ile bodrum kat üstünde yükselmektedir (Şekil 4.30).

Şekil 4.30: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Ön Görünüş

Kaynak: Yazar, 2025

Çıkmanın sağ tarafındaki ince uzun iki kanatlı pencere cepheden içeriye çekilmiştir. Art Deco'da görülen kalın denizlikler burada göze çarpmaktadır. Bodrum kata inilen merdivende Art Deco'yu yansıtan dörtgen formlu korkuluk yerleştirilmiştir. Bu korkulukların benzeri bodrum katın penceresinde de kullanılmıştır. Burada kullanılan ince denizlikler yol ile bağlantıyı kesmektedir. Orta bölümdeki yuvarlak formlu çıkmada kademeli yükselen dört adet ince uzun tek

kanatlı açılır pencere grubu görülmektedir. Her pencere arasına plaster etkisi veren düşey hareketlilik, pencereyi bölmüştür. 1. kat penceresinin denizliği, giriş saçağı etkisi veren balkon korkuluğu boyunca devam etmiştir. Art Deco'yu işaret eden balkon korkuluğunun basamaklı biçimlenişi cepheye hareketlilik katmıştır (Şekil 4.31).

Şekil 4.31: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Güneydoğu Cephesi

Kaynak: Yazar, 2023

Yapının ilk yapıldığı yıllarda yalnızca sol tarafıyla bitişik nizamlıdır. Solunda cumbalı üç katlı bir yapı, sağ tarafında ise komşu binanın bahçesi mevcuttur (h). 2009 yılındaki görüntülerden solundaki cumbalı binanın yerine apartman yapısı inşa edilmiştir (ı). Günümüzde her iki tarafından bitişik nizamlı olan yapının 2009 yılındaki görüntülerinden solundaki binanın henüz inşa edilmediği ve bulunduğu parselin ise otopark olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buradan güneydoğu cephesine bakan balkon korkuluğunun, sola doğru dönerek cephenin bitişinde sonlandırıldığı görülmektedir (j).

h) URL- 6

ı; j) Kadıköy Belediyesi Arşivi, 2023

Şekil 4.32: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı

Mühürdar Caddesi'ne bakan cephenin sol köşesinden sağ köşesine doğru başlayan ve cephe boyunca devam eden kat silmesi, 1. kat döşemesini bir bant gibi sarmıştır. Çatı saçağı ve saçak üstünden devam eden parapet üç parça biçimindedir. Orta bölümdeki parapet, her iki yanındakinden yüksekte olurken en sağdaki parapet en soldakine göre daha geridedir. Saçak altındaki alınlıkta yumurta frizleri dikkat çekmektedir (k).

İki kanatlı ana giriş kapısında, ahşap ve cam elemanları birlikte kullanılmıştır. Çift kanatlı açılır ahşap kapının üst kısmı sabit olup kayıtle ikiye bölünmüştür. Cam üzerindeki geometrik formlar Art Deco etkisi vermektedir. Basamakların her iki yanındaki korkuluk yapının formuyla bütünlük sağlar. Zemin ile bodrum arasındaki kat silmesi soldaki korkuluğun devamı gibi algılanmaktadır. Çift kanatlı açılır balkon kapısının üst kısmı düşeyde sabit kayıtlarla üç bölüme ayrılmıştır. Ortadaki kısım her iki yanındakinden daha geniştir. Ana giriş kapısının solundaki konsol, balkon döşemesini destekler (l).

k) Yazar, 2024

l) Yazar, 2024

Şekil 4.33: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Cephe Detayları

Zaman içerisinde yapının cephe kütlelerinde bir değişiklik görülmezken cephe yüzeyinin renginde, kapı ve pencerelerin malzemelerinde değişiklik olmuştur. Bu durum yapının özgünlüğünü bozmaktadır (Şekil 4.34).

Şekil 4.34: Yıllar içinde Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı'nın Değişimi

Kaynak: URL- 61; URL- 62; Kadıköy Belediyesi Arşivi; Yazar, 2024

4.4 Moda Caddesi 30 No'lu Yapı

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
30		MODA CADDESİ 30 NO'LU YAPI				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Moda Cad. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSEL NO	PAFTANO		
		94	41	27		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYA AİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU <td colspan="2" rowspan="3"></td>		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	1906-1938	Konut	Konut Ticaret Demek	Tescilli		

Çizelge 4.4: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Yapı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 19.06.1981 tarihinde 12853 sayılı kararı ile tescillidir. 03.03.2022'de ise İstanbul V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 9162 sayılı kararıyla koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

Kuzeyinde Dumlupınar Sokak, güneyinde Sarraf Ali Sokak, doğusunda Moda Caddesi, batısında Güneşli Bahçe Sokak'ın sınırladığı arazide Moda Caddesi'nin orta bölümünde konumlandırılmıştır. Binanın kuzeyi ve güneyi apartmanlarla bitişik nizamlyken batı cephesi bahçeye bakmaktadır (Şekil 4.35).

Şekil 4.35: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

Moda Caddesi'ndeki 30 No'lu Yapı'nın bulunduğu parsel ile çevre parsellerin çoğunlukla yeşil alanla kaplı olduğu 1938 yılındaki Pervititch haritasından okunabilmektedir (Şekil 4.36).

Şekil 4.36: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 7, Salt Araştırma

4.4.1 Yapının Plan İncelenmesi

Asimetrik plan formundaki yapı; bodrum, zemin, 3 normal ve teras katlarından meydana gelmiştir. Binanın Moda Caddesi'ne bakan doğu cephesinde iki girişi vardır. Bunlardan biri ana giriş, diğeri ise kat yüksekliğinin yarısı kadar yol kotundan görülen bodrum kat girişidir.

1938'deki Pervititch Haritası'nda da binanın ana girişi doğu cephesinin sağ köşesinde yer almaktadır. Caddeden doğrudan doğruya çift kanatlı ana giriş kapısına ulaşılır. Kapıdan girildikten sonra üç basamakla sahanlığa çıkılır. Sahanlığın bittiği yere merdiven holüne açılan ve özgün olduğu düşünülen çift kanatlı kemerli kapı konulmuştur (a). Yapının güney kanadının orta bölümüne konumlandırılmış merdiven holü bu kapının arkasında kalmıştır. Döner merdiven korkuluklarında dikey ve yatay çizgiler biraradadır (b).

a) Yazar, 2024

b) Yazar, 2024

Şekil 4.37: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Merdiven Holü Detayları

Merdiven holünün aydınlatılmasını sağlayan pencereler (c) ile yer karolarındaki mozaiklerin dönemin özgün elemanları olduğu düşünülmektedir. Her dairenin giriş kapısı ahşap ve cam malzemelidir ve dışarıdan kepenkle kapatılmıştır (d).

c) Yazar, 2024

d) Yazar, 2024

Şekil 4.38: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Merdiven Holü Detayları

Yapının çekirdeği olan döner merdivenin solunda dairelerin giriş kapıları bulunmaktadır. Kat giriş kapısından doğrudan antreye girilir. Antrenin hemen solunda, döner merdivenin kuzeyinde ıslak hacim koridoru yer alır. Merdivenin hemen arkasında sırasıyla yer alan banyo ve mutfak kapıları bu koridora açılır. Antrenin hemen karşısında üç tarafı oda olan sofa, geleneksel Türk evini andırır.

Doğu cephesi boyunca sıralanan odaların kapılarından yalnızca biri yanındaki odaya geçişi sağlarken diğerleri sofaya doğrudan bağlanır. Yapının güneydoğu köşesine doğru planlanan bu mekân, zemin katta ana giriş holüdür (e).

Yapının kuzeyinin orta bölümünde sofaya açılan bir oda görülür. Bu odanın hemen sağında aydınlık, aydınlığın sağında ise iki oda bulunmaktadır. Bunlardan biri aydınlığın hemen sağında, diğeri ise mutfağın hemen solundadır (f). Binanın batı kanadında yer alan balkonlar, birbirinden kapı ile ayrılmıştır. Bu balkonlara mutfak ve antrenin batısındaki odalardan girilir. Kadıköy Belediyesi arşivinden alınan tadilat projesine göre balkonlar yapının batısına doğru 70 cm genişletilerek komşu parselde dayandırılmıştır.

Mekân içinde kullanılan iç kapıların orijinal olduğu düşünülürken parke zemin kaplaması özgün değildir. Geniş kapı kasaları, dörtgen formlarla biçimlenmiştir (g).

e) Yazar, 2024

f) Yazar, 2024

g) Yazar, 2024

Şekil 4.39: Doğu ve Batı Kanadındaki Odalar ile Kapı Kasası

Tüm kat planlarına ulaşılammakla birlikte Kadıköy Belediyesinden edinilen projede zemin kat planı, 1. kat planıyla benzerdir. Yalnızca mevcut 1. katta antre ile sofa arasındaki duvar kaldırılmıştır. Belediyeden alınan projeye göre bodrum kata sadece ana merdivenle bağlantı sağlanır. Ancak günümüzde yol kotudan on basamak inilerek ulaşıldığı görülmüştür (Şekil 4.40).

Şekil 4.40: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Mevcut Bodrum Kat Girişi

Kaynak: Yazar, 2024

Projeye göre bodrum kat planı, zemin kat planıyla ile benzer olup bodrum kat duvarları kalınlaşmıştır. Ancak mevcuttaki bodrum kat planının belediyeden elde edinilen bodrum kat planı çiziminden farklıdır. Giriş kapısından içeriye girildiğinde geniş bir mekân karşılamaktadır. Buradan doğruca sağ ve solu birimlerin bulunduğu ince uzun bir koridora varılmaktadır. Koridorun sonundaki kapı boşluğundan, kafenin bahçesine ulaşıldığı geniş bir alana açılmaktadır.

Teras katın yakın zamanda yangın geçirdiği ve sonrasında herhangi bir tadilatın yapılmadığı öğrenilmiştir.

4.4.2 Yapının Cephe İncelenmesi

1. kattan itibaren simetrik cephe karakteristiğine sahip yapı, düşeyde üçe ayrılmıştır. Cephenin orta bölümündeki yarım altıgen kırma köşeli çıkması, 1. kattan itibaren cephe boyunca devam etmiştir. Çıkmanın her iki yanında Fransız pencereler bulunmaktadır (Şekil 4.41).

Şekil 4.41: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2024

Yapı, yol kotundan yarısı kadar görülen bodrum kat üstünde yükselmektedir. Doğu cephesinin her iki yanındaki Fransız pencerelerin üst kısımları sabit, alt bölümleri ise çift kanatlı, ahşap ve cam malzemedir. Yalnızca son kattaki çift kanatlı pencerelerin sabit kanatlı bölümlerinde dikey kayıt konulmuştur. Tüm

pencereler, cepheden içeriye doğru çekilerek pencerelere derinlik vermiştir. Balkon döşemelerinin kademeli biçimlenişi Art Deco etkisini vermiştir (Şekil 4.42).

Şekil 4.42: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Doğu Cephesi

Kaynak: Yazar, 2023

Çıkma üç kat boyunca düşeyde üç parçaya ayrılmıştır. Ortadaki bölüm, simetriği olan diğer ikisine göre daha geniştir. Ortadakininde çift kanatlı açılır pencere görülürken her iki yanındaki kısımda tek kanatlı pencere mevcuttur. Kalın pencere denizlikleri iki kademelidir.

Balkon döşemeleri altındaki kademe bir silme gibi zemin ile 1. katı cephe boyunca ayırmıştır. Çatı saçağının altındaki silme, cephe hizası boyunca bir bütün hâlinde söveyle geçmiştir.

Çatı saçağı, formunu cephenin biçiminden almıştır. Saçağın gerisinde parapet duvarı yükselmiştir. Cephenin her iki tarafındaki stilize plasterler çatı saçağına kadar devam etmiştir.

Binanın giriş kapısının yanındaki yatay dörtgen bordürler, yalnızca zemin kat cephesinin her iki tarafında uygulanmıştır. Yapının doğu cephesindeki iki girişten biri ana girişken (h) diğeri kafe olarak kullanılan bodrum kat girişidir (ı).

h) Yazar, 2023

ı) Yazar, 2023

Şekil 4.43: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Apartman ve Kafe Girişleri

Apartman girişi, binanın doğu cephesinin güneyine doğruyken kafeniniki kuzeye doğru verilmiştir. Apartman girişi gözle görülür biçimde cepheden içeriye çekilmiştir. Hem giriş duvarı hem de kapısının hafif pahlanması Art Deco etkisine işaret etmektedir.

Ana giriş kapısında lento kullanılmıştır. Lentonun üst bölümü sabit kanatlı, alt kısmı ise açılır çift kanatlıdır. Hareketli kanadın cam yüzeyinde dikey ve yatay şeritler bulunurken sabit kanatlı bölümün cam yüzeyinde ise kare ızgara biçimlenişi hâkimdir.

Bodrum kat giriş kapısının tam ortasında sabit elips bir pencere bırakılmıştır. Kapının hemen sağına küçük bir pencere yerleştirilmiştir. Belediyeden edinilen projeye göre bu pencerenin benzeri mevcut kafe giriş kapısının üst kısmında görülmektedir. Ancak yapının inşasından sonraki yıllarda bu pencere yerine apartman girişinden bağımsız kafe giriş kapısının konulduğu anlaşılmaktadır.

Zaman içerisinde zemin kat pencerelerine korkuluk eklenmiş ve cephede farklı boya renkleri kullanılmıştır. Bu durum, yapının özgün cephesine uyulmadığını

göstermektedir. Bunun dışında cephe elemanlarında herhangi bir değişiklik tespit edilmemiştir (Şekil 4.45). Ancak cephe yüzeyinden sarkan kablolar ile tesisat boruları, tente örtüsü ve tabela, yapının korunmasına yönelik verilen önemin yetersiz olduğunu göstermektedir.

c) 5 No'lu KVKBK, 2024

d) Yazar, 2024

Şekil 4.44: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı'nın Yıllar İçindeki Değişimi

4.5 Sefa Apartmanı

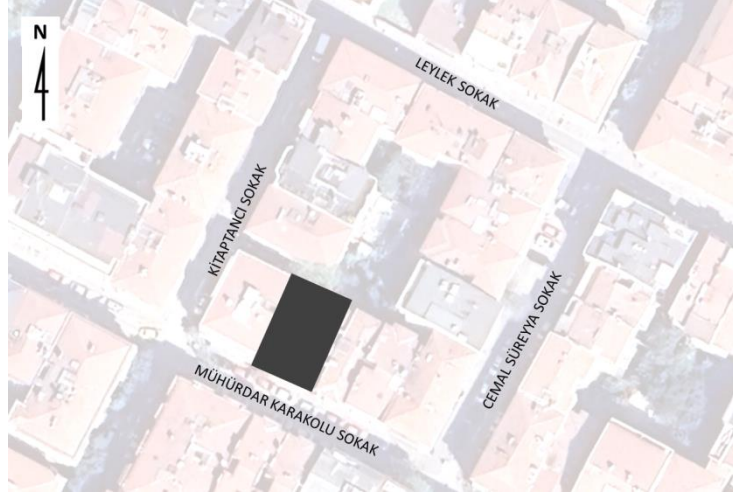
KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
34		SEFA APARTMANI				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Mühürdar Karakolu Sok. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSEL NO	PAFTANO		
		163	4 - 5	30		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYAAİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU <td colspan="2" rowspan="3"></td>		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	1906-1938	Konut	Konut	Tescilli		

Çizelge 4.5: Sefa Apartmanı'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Caferağa Mahallesi'nde bulunan 32 ve 34 numaralı yapılar, birbirinin simetriğidir. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 19.06.1981 tarihinde 12853 sayılı kararıyla tescillenmiştir. İstanbul V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.03.2017'de 4356 sayılı kararı ile koruma grubu II olarak belirlenmiştir (Kadıköy Belediyesi Arşivi, 2019).

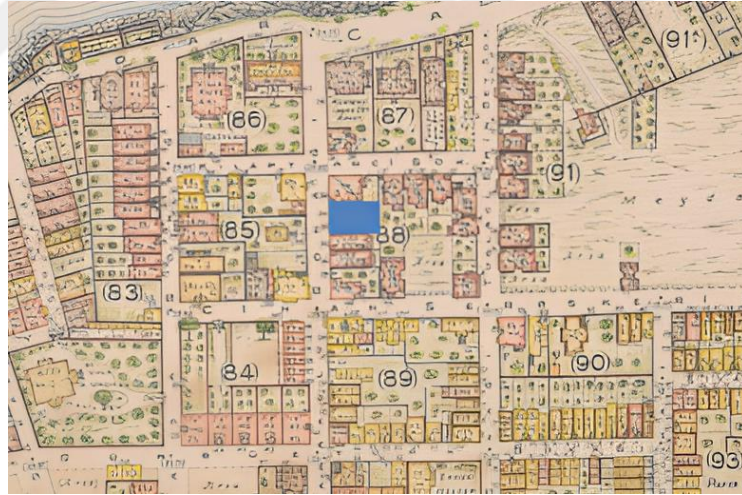
Kuzeyde Leylek Sokak, güneyde Mühürdar Karakolu Sokak, doğuda Cemal Süreyya Sokak, batıda Kılaptancı Sokak'ın sınırladığı arazide Sefa Apartmanı, Mühürdar Karakolu Sokak'ın güneybatısına doğru konumlandırılmıştır. Asıl cephesi güneydeki Mühürdar Karakolu Sokak'a bakarken kuzey cephesi avlu denilebilecek ağaçlık alana dönüktür (Şekil 4.45).

Şekil 4.45: Sefa Apartmanı Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

1937 yılında inşa edilen Sefa Apartmanı, 1938 yılındaki Pervititch haritasında görülmektedir (Şekil 4.46). Yer aldığı parsel üzerindeki yapılaşma biçimi mevcuttaki hâliyle benzerlik göstermektedir. Yapının doğusundaki Cihan Serasker Sokak, günümüzde Cemal Süreyya Sokak olarak isimlendirilmiştir.

Şekil 4.46: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 3, Salt Araştırma

4.5.1 Yapının Plan İncelenmesi

Birbirine bitişik simetrik yapıların planlarına ulaşılammıştır. Yapı, zemin, iki normal ve bir bodrum kattan meydana gelmiştir. Cephe formundan farklı bir tasarıma sahip teras katın kaçak çıkıldığı anlaşılmaktadır. Birbirinin yanındaki her iki yapının ana girişleri, Mühürdar Karakolu Sokak'a açılır. Kaldırımdan iki basamak

çıkılarak giriş kapısına ulaşılır. Güney cephesindeki bodruma ana merdivenden inildiği anlaşılmaktadır.

4.5.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Simetrik yapıların her biri düşeyde iki bölüm olarak algılanmaktadır. Bitişik nizamlı binalar ile hemyüz olan simetrik yapılara, 1. kattan itibaren bombe verilerek Mühürdar Karakolu Sokak'ına doğru yarım dairesel çıkma yapılmıştır. Çıkma, girişe saçak etkisi vermiştir (Şekil 4.47).

Şekil 4.47: Sefa Apartmanı, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2024

Çift kanatlı açılır Fransız pencerelerin sabit kanatlı kısımları, dikey kayıtlarla üç bölüme ayrılmıştır. Burada eğrisel formlu balkon korkulukları kullanılmıştır. Balkon döşeme altları kademelenmiştir. Pencere üstlerinde sade ve yatay dikdörtgen çıkıntılar yapılmıştır. Bu çıkıntıların benzeri çıkma bölümündeki katlar arasında hem sayı hem de uzunluk bakımından arttırıldığı görülmektedir. Çıkma bölümündeki pencerelerin denizlikleri iki kademelidir. Bu bölümdeki 1. kat döşemesini saran

kademeli biçimleniş, çıkmanın her iki yanındaki çatı saçağına kadar devam eden silize plaster ile bütünleşir (Şekil 4.48).

Şekil 4.48: Sefa Apartmanı, Güney Cephesi

Kaynak: Yazar, 2023

Simetrik binaların giriş kapıları cepheden içeriye çekilmiştir. Çift kanatlı açılır giriş kapısının hemen üstünde aydınlık penceresi mevcuttur. Her iki yapının kapısı benzerdir. Ancak kullanılan camlardan biri saydamken diğeri buzludur. Kapı kolları da hem form hem de renk bakımından birbirinden farklıdır.

Giriş kapılarının camlı yüzeylerinde uygulanan ve güneş ışınlarını andıran ışınsal ve geometrik çizgiler, aydınlık penceresindeki dalgalı hareketler ve farklı geometrik detayların bir arada kullanılışı Art Deco üslubunun kapı üzerinde etkisine işaret etmektedir (a). Zemin katlarda ikişer tane pencere bulunmaktadır. Eğrisel formlu korkuluklar burada da görülmektedir. Bodrum katta küçük pencerelerin denizlikleri yol kotunun hemen üstünden başlamaktadır (b). Bodrum ile zemin kat kalın bir silmeyle birbirinden ayrılmıştır.

a) Yazar, 2023

b) Yazar, 2023

Şekil 3.49: Sefa Apartmanı, Cephe Detayları

Çatı saçağı, cephe formunu takip etmiştir. Saçağın 3. katta bitirildiği ancak sonraki zamanlarda kaçak bir teras kat çıkmıştır. Kaçak kat uygulamaları, yapının özgün mimari karakterini ve estetik bütünlüğünü bozmaktadır. Ayrıca statik bakımından yapının dayanımını ve güvenliğini de tehlikeye atmaktadır.

Yapının kaçak teras katında, cephe formuna bütünlük sağlamak amacıyla sıra halinde dikmeler kullanılmış olsa da bu müdahale, yapının özgün mimari karakterini olumsuz yönde etkilemektedir (Şekil 3.50).

Şekil 4.50: Sefa Apartmanı, Cephe Detayları

e) Yazar, 2023

Yapının saçak altında ve yüzeyinde deformasyonların gerçekleştiği ve cephe renginde ise bozulmaların yaşandığı tespit edilmiştir. Cepheye yerleştirilen klimalar, tesisat boruları ve yüzeyden sarka kablolar yapının özgünlüğünü bozmakla birlikte ileride yaşanılacak herhangi bir yangın ya da deprem sırasında tehdit oluşturmaktadır.

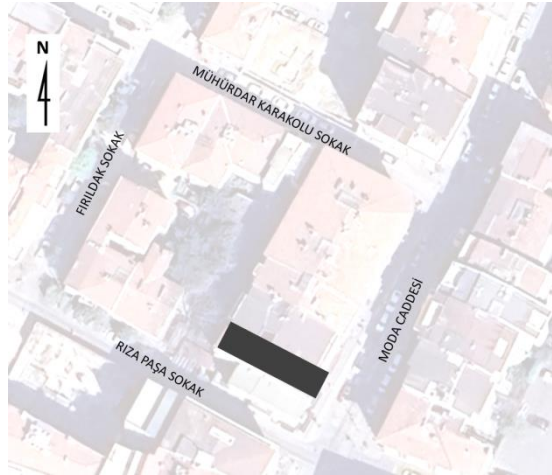
4.6 Moda Caddesi 126 No'lu Yapı

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
126		MODA CADDESİ 126 NO'LU YAPI				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Moda Cad. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSELNO	PAFTA NO		
		136	17	31		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYAAİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU <td colspan="2" rowspan="3"></td>		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	1954-1965	Konut-Ticaret	Konut-Ticaret	Tescilsiz		

Çizelge 4.6: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Kuzeyde Mühürdar Karakolu Sokak, güneyde Rıza Paşa Sokak, doğuda Moda Caddesi ve batıda Fırıldak Sokak'ın sınırladığı alana konumlandırılmıştır. Doğu yönündeki asıl cephe Moda Caddesi'ne bakmaktadır. Arka tarafı ise ağaçlık alana dönüktür. Kuzey ve güney cepheleri ise bitişik nizamlıdır (Şekil 4.51).

Şekil 4.51: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

Moda Caddesi'ndeki 126 No'lu Yapı'nın bulunduğu parsel ile çevre parsellerin yeşil alanlarla kaplı olduğu 1938 yılındaki Pervititch haritasından okunabilmektedir (Şekil 4.52).

Şekil 4.52: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 3, Salt Araştırma

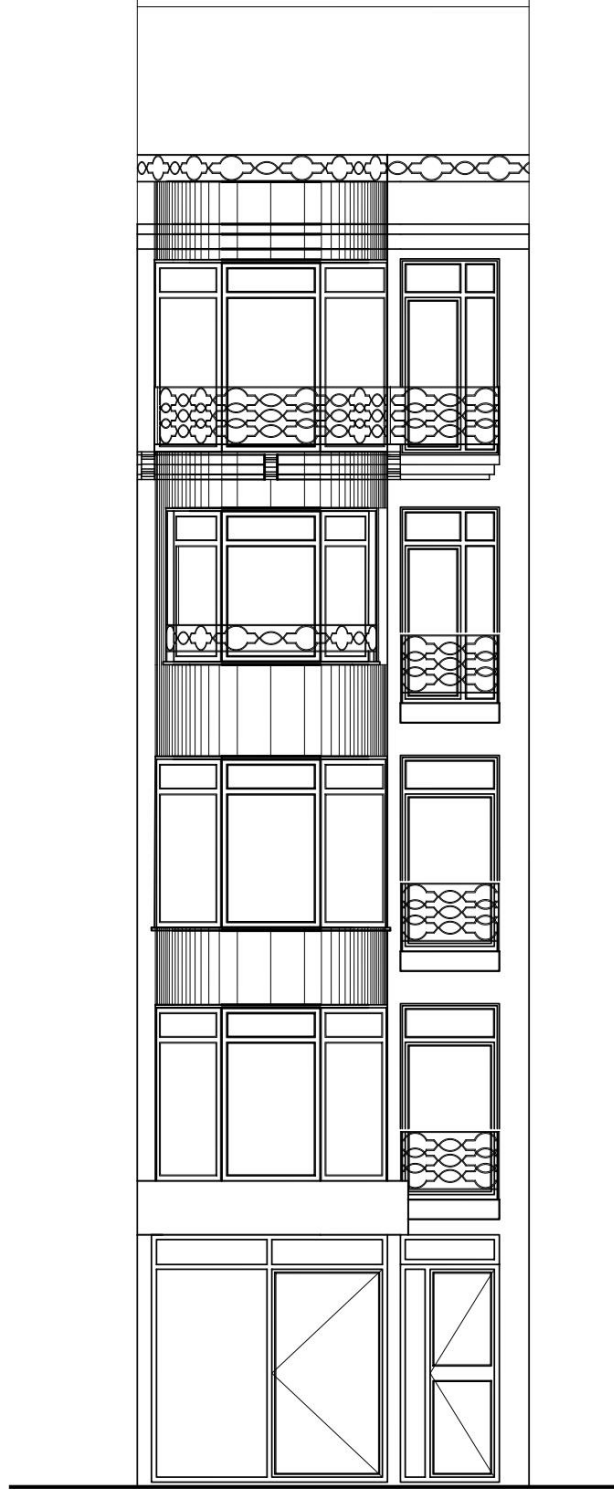
4.6.1 Yapının Plan İncelenmesi

Yapının kat planlarına ulaşılamamıştır. Ancak vaziyet planından doğu batı yönelimli dikdörtgen bir forma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dışarıdan bakıldığında bina, zemin ve dört normal kattan meydana gelmiştir. Ancak yapının inşasından sonra, yapının özgün durumuna aykırı kaçak bir kat eklenmiştir.

Binanın ana girişi doğu cephesinin kuzeydoğusuna doğrudur. Ana girişin sağında dükkân girişi konumlandırılmıştır. 1938'deki Pervititch Haritası'nda yapının ana girişi gösterilirken dükkân girişi görülmemektedir.

4.6.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Yapı cephesi düşeyde iki bölüme ayrılmıştır. Cepheden yarım dairesel çıkma yapan bölümün solunda Fransız pencerelere yer verilmiştir (Şekil 4.53).

Şekil 4.53: Moda Caddesi 126 Numara, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2024

Çıkmanın her katındaki pencere, düşeyde üç bölüme ayrılmıştır. Ortadakiler yanındakilere göre daha geniş tutulmuştur. Ortadaki kısmın 1, 2 ve 3. kat pencereleri, farklı yüksekliklerdir ve duvar üzerinde yükselmiştir. Her birinin dört köşesi ince söveyle çevrilmiştir. Burada yalnızca 2. katın ince denizliği, çıkmanın formundan farklı olup yarım altıgen kırma köşelidir (Şekil 4.54).

Şekil 4.54: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Doğu Cephesi

Kaynak: Yazar, 2023

3. katın denizliği altında kademe bulunmaktadır ve bu denizlik üzerine düşük yükseklikteki ferforje korkuluk konulmuştur. Doğrudan döşeme üstünde başlayan bu korkuluğun benzeri 4. katın cephesi boyunca devam etmiştir. Geometrik formlu korkulukların Art Deco'dan etkilendiği söylenilebilir.

Çıkma yapan bölümün zemin katında dükkân girişine yer verilmiştir. Özgün olmamakla birlikte dükkân kapısı ile solundaki ana giriş kapısı oldukça sade tutulmuştur. Moda Caddesi'nden iç mekânlar rahatlıkla görülebilmektedir (a).

Caddeden doğrudan; dükkân ile aynı kottaki ana giriş kapısına ulaşılır. Bu kapı düşeyde ve yatayda farklı ebatlarda ikiye bölünmüştür.

Fransız pencerelerin balkon korkulukları, çıkma bölümünde kullanılan korkuluklar ile aynıdır (b).

a) Yazar, 2023

b) Yazar, 2023

Şekil 4.55: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Cephe Detayları

Genişlikleri birbirinden farklı olan çatı saçakları form bakımından birbirinin aynıdır. Yapı formundaki her iki saçak, Moda Caddesi'ne doğru çıkmıştır. 3. kat saçak altında tek hizada cephe boyunca devam eden yatay bant görülmektedir. Banda bağlanan ve bu saçağı taşıyan üç adet konsol bulunmaktadır (c).

4. kat duvar sınırı alt katlarındakinden daha geridedir. Geniş tutulan terasın kuzeydoğu köşesinden başlayıp güneyine doğru dönen ferforje korkuluk duvar parapeti üstündedir (d).

e) Yazar, 2023

d) Yazar, 2023

Şekil 4.56: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Cephe Detayları

Kaçak eklenen kat, bir yandan yapının mimarisine ve statğine zarar verirken öte taraftan da yapı yüksekliğini arttırarak yapı adasının silüetini bozmaktadır.

Cephe boya renginde yer yer soyulmalar; balkon döşeme altlarında, denizliklerde ve pencere kenarlarında ise deformasyonlar gözlemlenmektedir. Birinci kat balkonuna yerleştirilen klima ile ana giriş kapısının solundaki doğalgaz borusu, tabela ve tente, estetik görünümü bozmakla birlikte yapının orijinalliğini tehdit etmektedir.

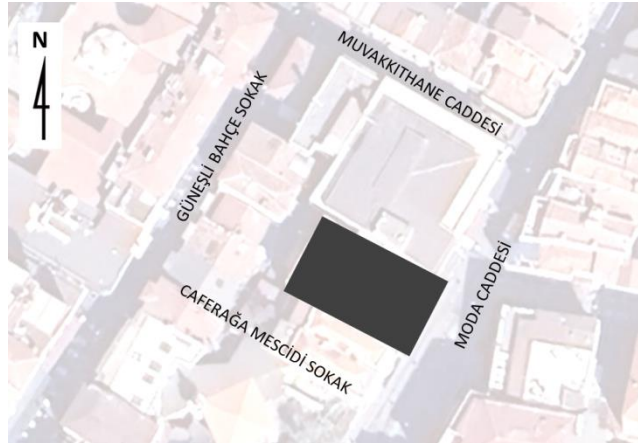
4.7 Emel Apartmanı

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
4		EMEL APARTMANI				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Moda Cad. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSELNO	PAFTANO		
		100	22	25		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYA AİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Vahe Bey	1934	Konut	Konut-Ticaret	Tescilsiz		

Çizelge 4.7: Emel Apartmanı'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Yapı, Kuzeyde Muvakkıthane Caddesi, güneyde Caferağa Mescidi Sokak, doğuda Moda Caddesi, batıda Güneşli Bahçe Sokak'ın sınırladığı alanda inşa edilmiştir. Binanın ana girişi doğu cephesinde olup güneydoğuya doğru verilmiştir. Güneyindeki Osmanlı döneminden kalan geleneksel az katlı yapılar ile kuzeyindeki yüksek katlı binalarla bitişik nizamlıdır (Şekil 4.57).

Şekil 4.57: Emel Apartmanı Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

1938 yılındaki Pervititch haritasında yer alan Emel Apartmanı'nın bulunduğu parseldeki yapılaşma günümüzdekiyle aynıdır. Yapı çevresindeki inşaat faaliyetlerinin bugüne kıyasla yoğunluk sağlamadığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.58).

Şekil 4.58: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 3, Salt Araştırma

Kuzeyindeki ve güneyinde bitişik nizamlı olduğu yapıların gerisinde batıya doğru inşa edilen apartman, Mimar Vahe Bey tarafından 1934 yılında inşa edilmiştir. Bina, günümüzde hem konut hem ticari işlevindedir.

Modern mimarlık yapılarında, bina üzerine mimar isminin yazılması nadirdir. Bu durum Emel Apartmanı'nda da görülmektedir (Ocak, 2019). Binanın giriş bölümünün solunda bir gönye içerisine geçirilmiş T cetveli mevcuttur. Üzerinde mimarın ismi ve inşa yılı yazmaktadır (Şekil 4.59).

Şekil 4.59: Gönyedeki Mimar İsmi ve İnşa Yılı

Kaynak: Yazar, 2023

Birçok ülkenin kültür varlıklarının korunmasına yönelik mevzuatında tarihsel bir sınırlama getirilmiştir. Türkiye'de bu durum, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Kanunu'nda 19. yüzyıl sonu olarak kabul edilmiştir. Düzenlemeye göre 1900 yılından önce inşa edilen her bir yapı, eskililik değerini ya da yapıldığı dönemi yansıtan tarihi bir belge niteliği taşımasından dolayı tescillenebilmektedir. Ancak bu sınırlama 20. yüzyıl mimarlık mirasını kanun dışında tutmaktadır. 20. yüzyılın erken döneminde her ne kadar Ulusalçı Mimarlık, Art Nouveau ve Art Deco gibi akımların etkisinde inşa edilen binalar, kolayca koruma altına alınabilse de Cumhuriyet Dönemi'ne ya da yakın zamana ait yapılar için durum tersine dönmektedir. Kanundaki tarihsel sınırlama birçok mimarlık ürününün korunmasını ve tarihi değerlerinin anlaşılabilirliğini zorlaştırmaktadır (Polat, 2008). Bunun sonucunda tescilsiz

tarihi yapıların özgün mimari karakterine yapılan müdahaleler, bir yandan yapıların asıl cephe özelliklerini tahrip ederken öte taraftan da ait oldukları dönemin sosyo-kültürel yapısının nesilden nesile aktarılmasını zorlaştırmaktadır (Yazar, 2025). Kadıköy'deki modern mimarlık yapıları arasında bulunan Emel Apartmanı, geçmişin izlerini yansıtmasına rağmen, bir kültür varlığı olarak hâlen tescillenmemiştir (Ocak, 2019).

4.7.1 Yapının Plan İncelenmesi

Betonarme karkas sistemiyle inşa edilen yapının her katında birer daire bulunmaktadır. Bodrum ve zemin katları tadilatın geçirilerek dükkânlara dönüştürülmüştür (Ocak, 2010). Yapının ana girişi doğu cephesinin kuzeydoğu köşesine doğrudur. caddeden doğrudan iki basamakla geniş hole açılan ana giriş kapısına varılır (a). Binanın kuzey cephesine dayanan orta bölümdeki üç kollu merdiven, yapının ana çekirdeğini meydana getirir (b). Merdiven holünün aydınlatılması, çatı ışıklığıyla sağlanır (c).

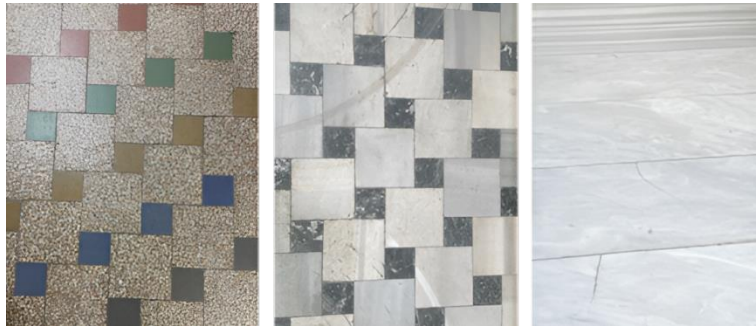
a) Yazar, 2024

b) Yazar, 2024

c) Yazar, 2024

Şekil 4.60: Emel Apartmanı, İç Mekân Detayları

Giriş holündeki zemin karoları, merdiven korkulukları, merdiveni, dönemin özgünlüğünü taşımakla birlikte bu elemanların, Art Deco'yu yansıttığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.61).

Şekil 4.61: Emel Apartmanı, İç Mekân Detayları

Kaynak: Yazar, 2024

Merdivenin arkasından başlayıp sağa doğru doğu yönünde biten L biçiminde kat planları tasarlanmıştır. Yapının zemin ve bodrum katı ticari, üst katları ise konut işlevindedir. Apartmanın iki cephesi mevcuttur. Ön cephesi Moda Caddesi'ne arka cephesi ise bahçeye dönüktür.

Zemin katta dükkân olarak kullanılan daireye geometrik desenlere sahip camlı çift açılır kapıdan erişim sağlanır (a). Antreye açılan kapının solunda geniş bir salon, sağında ise kuzey güney yönlü ince uzun bir hol vardır. Antrenin her iki tarafındaki kapı kasaları kaldırılarak duvar boşlukları bırakılmıştır. Duvar boşlukları, özgün ilk hâline göre genişletilmiştir (b). Bu holün güney ucunda banyo ve tuvalet; kuzey ucunda ise mutfak yer alır (c). Koridorun kuzeyinde; yapının batısında bulunan ve kapıları kaldırılan odalar bu hole açılır. Merdiven altında küçük bir sığınak yerleştirilmiştir (d).

a) Yazar, 2024

b) Yazar, 2024

c) Yazar, 2024

d) Yazar, 2024

Şekil 4.62: Emel Apartmanı, İç Mekân Detayları

Üst katlardaki daire giriş kapısı dışında mutfak holüne doğrudan açılan tek kanatlı kapı görülmektedir (e). Ancak 3. kattaki kapı boşluğu kapatılmıştır. Dairelere merdiven sahanlığının ortasında konumlanan çift kanatlı kapılardan girilir. Bu kapıların dönemin özgün yapıları olduğu anlaşılmaktadır. Kapı yüzeyindeki hareketler, metal detayları Art Deco'yu işaret etmektedir (f).

e) Yazar, 2024

f) Yazar, 2024

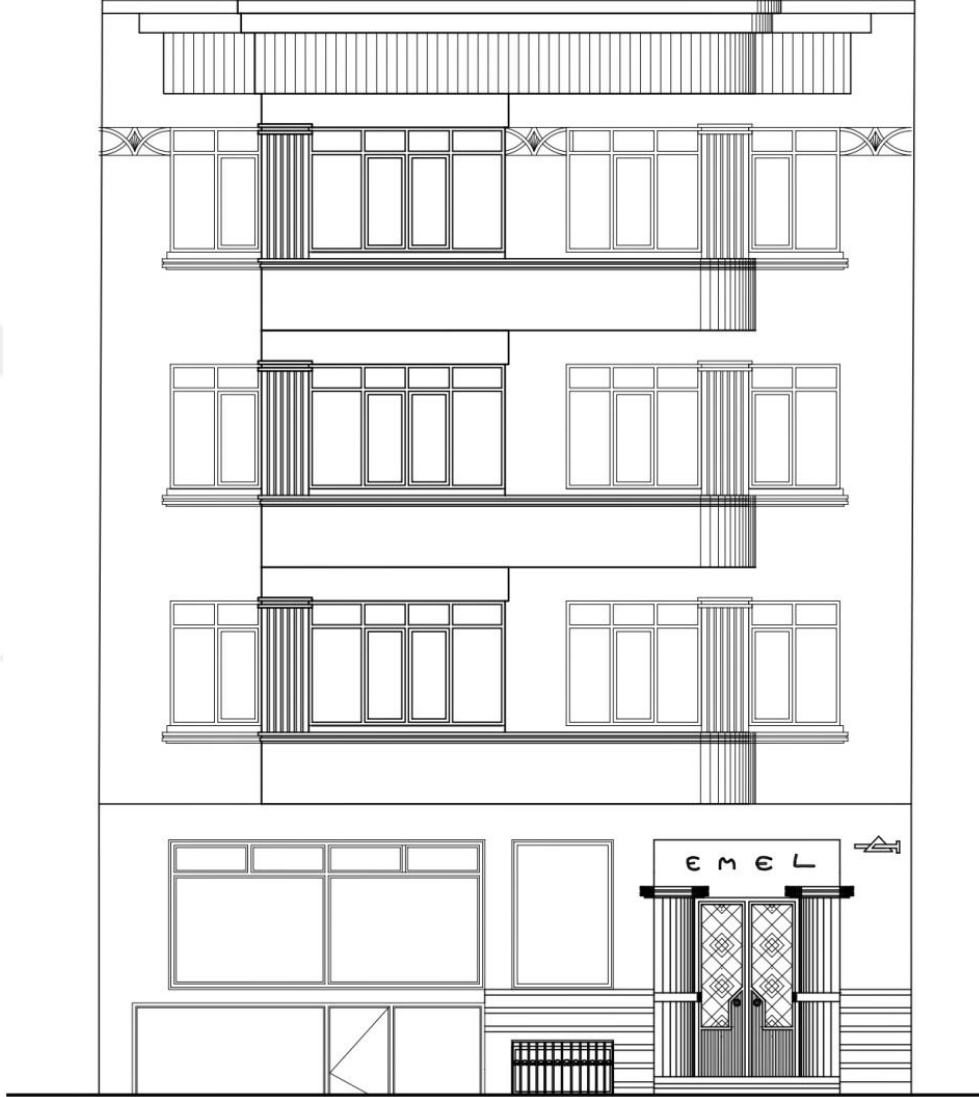
Şekil 4.63: Emel Apartmanı, İç Mekân Detayları

Dükkân işlevinde kullanılan bodrum kat girişi ana binanın girişinden bağımsızdır. Mermer basamaklardan inilerek dükkâna ulaşılmaktadır.

Kadıköy Belediyesinden edinilen projede bodrum kat, zaten işyeri olarak tasarlanmıştır. Bodrum kat doğu-batı aksında ikiye ayrılmıştır. Sağ taraftaki bölümün batı ucunda işyerine ait birimler yer alırken orta kısmında ve doğu ucunda üst katlara ait kömürlükler görülmektedir. Bodrum katın sol tarafı ise geniş bir mekândır.

4.7.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Bina cephesi dışarıdan üç bölüm olarak algılanmaktadır. Ortadaki çıkma, 1,5 metre kadar Moda Caddesi'ne doğrutaşmıştır.. Dikdörtgen formlu çıkma, çeyrek dairesel bir dönüşle bitirilmiştir. Yapı; zemin, bodrum, üç normal ve bir teras kattan meydana gelmektedir (Şekil 4.64).

Şekil 4.64: Emel Apartmanı, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2024

Çıkmanın her iki tarafındaki pencere tipleri, 1. kattan itibaren cephe boyunca aynıdır. Doğu cephesinin en solunda ana giriş kapısına yer verilmiştir (Yazar, 2024). Çift kanatlı açılır kapı, özgündür (Ocak, 2010). Kapının her iki tarafında giriş derinlik veren başlığı belirgin dekoratif sütunlar yerleştirilmiştir. Bu derinlik bir niş

etkisi katmış ve apartman ismi buraya yazılmıştır. Kapının genelinde görülen geometrik çizgi ve şekiller Art Deco üslubuna işaret etmektedir (Şekil 4.65).

Şekil 4.65: Emel Apartmanı, Doğu Cephesi

Kaynak: Yazar, 2023

Çıkmanın bir kısmı kapalı mekân olurken geri kalanı balkon olarak kullanılmıştır. Balkon parapeti üzerinde başlayan ve pencere hizasında biten stilize plasterler dikkat çekmektedir. Parapetlerin bitişindeki yatay silmeler, pencere denizliklerin altından devam ederek bütünselliği sağlamıştır. Tüm pencereler PVC olmakla birlikte çıkma bölümündekiler daha geniş tutulmuştur. Çatı saçağının altındaki alınlıkta dışbükey frizler ile yumurta frizleri art arda sıralanmıştır. 3. katın doğu cephesinin en solundaki ile en sağındaki pencerelerin kenarına birbirine geçirilmiş zikzak süslemeler göze çarpmaktadır (Şekil 4.66).

- Frizler
- Birbirine Geçirilmiş Süsleme
- Yuvarlatılan Bitiş
- Plaster
- Devamlılığı Sağlayan Süsleme

Şekil 4.66: Emel Apartmanı, Cephe Detayları

Kaynak: Yazar, 2023

Çatı bitişinde cephenin formunu takip eden iki kademe cepheden Moda Caddesi'ne doğru düz geniş saçak yapmıştır (Şekil 4.67).

Şekil 4.67: Emel Apartmanı, Çatı Saçağı ve Cephe Detayları

Kaynak: Yazar, 2023

Zemin kattaki dükkâna normal katla girişi aynı olan kapıdan girilirken bodrum kattaki dükkâna yol kotundan altı basamakla alt kota inilmektedir (Şekil 4.68).

Şekil 4.68: Emel Apartmanı, Bodrum Kat Girişi ve Apartman Girişi

Kaynak: Yazar, 2023

Zemin ve bodrum katın doğu cephesinde, cepheden dışarıya çıkıntı yapan dikdörtgen bordürler kullanılmıştır. Zemin katın dükkân önü sonradan yapılmış tente ile örtülmüştür. Zemin kat ile bodrum kattaki özgün pencereler kaldırılarak orijinal olmayan geniş açıklıklı kasalar konulmuştur. Cepheye uygunluk sağlamayan bu uygulama cephe karakterini bozmaktadır (Şekil 4.69).

Şekil 4.69: Emel Apartmanı, Zemin ve Bodrum Kat Pencereleeri, Yatay Bordürler

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024; Yazar, 2023

Cephe yüzeyinden sarkan kablolar ile klima üniteleri, tesisat boruları, tente, tabela, dükkân malzemeleri yapının cephe detaylarını gizlemiştir. Aynı zamanda yapının orijinalliğine zarar vermektedirler. Cephe yüzeylerinde sararmalar ve deformasyonlar, cephe estetiğini bozmaktadır.

4.8 Doktor Mahmut Ata Bey Köşkü

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
19		MAHMUT ATA BAYATA KÖŞKÜ				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Şifa Çıkmaşı Sok. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSEL NO	PAFTA NO		
		2710	1	41		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYAAİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	1930	Konut	Konut-Ticaret	Tescilli		

Çizelge 4.8: Doktor Mahmut Ata Bey Köşkü'nün Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Kuzeyinde Yenikapı Çıkmaşı Sokak, batıda Şifa Çıkmaşı Sokak ile denizin çevrelediği geniş arazide hemen sahil kenarında inşa edilmiştir (Şekil 4.70).

Şekil 4.70: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü'nün Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

Doktor Mahmut Ata Bey, kendi görevine ek olarak Şifa Sokak'ındaki köşkün birinci katını hasta muayeneye yerine çevirmiş, 1934'de de burayı 6 yatağa sahip modern bir klinik hâline getirmiştir (Öndeş, 2021). İstek ve zevklerine göre hem kendisinin hem de hastane olarak kullanacağı bir köşk yaptırmıştır. Bir katını altı

yataklı hastane odası, çatı katının bir kısmını da yıldızları izleyebileceği rasathaneye çevirmiştir. Malzemelerin bir bölümünün Avrupa'dan getirildiği geniş koridorlu ve yüksek tavanlı bina, denize kadar inen setlerden meydana gelmiştir (Ekdal, 1996) (b). Yapının bulunduğu alan, denize kadar yokuştur. Çevre parsellerin zamanla doldurulduğu görülmektedir (Şekil 4.71).

a) Pervititch Haritalar

b) Google Earth

Şekil 4.71: Yapının 1939 Yılındaki ve Günümüzdeki Konumu

Sahilde köşke ait medivenlerle inilen kapalı bir kayıkhaneye bulunmaktaydı (Öndeş, 2021). Ancak günümüzde yapıya ait kayıkhaneye ve merdiven görülmemektedir (Şekil 4.72). 1963'te satılan köşk bir süreliğine Moda Koleji olarak kullanıldıktan sonra uzun seneler boş kalmıştır (Öndeş, 2021). Günümüzde ise ticaret işevinde faaliyet göstermektedir.

Şekil 4.72: Köşke Ait Kayıkhaneye

Kaynak: Öndeş, 2021

Okul olarak faaliyet verdiği dönemde, yapının çatı katında bazı eklemeler olduğu tespit edilmiştir. Ancak günümüzde bu eklentiler özgün yapıdan kaldırılmıştır. Çatı katının güney cephesinde ise yapının mimari estetiğini olumsuz yönde etkileyen tente, balkonda saçak işleviyle kullanılmıştır (Şekil 4.73).

Şekil 4.73: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü

Kaynak: URL- 63; URL- 64; Yazar, 2024

Günümüzde kafe ve ofis olarak kullanılan yapı, 2014 yılında restorasyona uğramıştır (URL- 9) (Şekil 4.74).

Şekil 4.74: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü'nün Uydu Görüntüsü

Kaynak: URL- 65

20. yy başlarında inşa edilen yapı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından 12853 sayılı kararı ile 19.06.1981 yılında tescillenmiştir. İstanbul V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun 04.11.2009 tarihinde 2119 sayılı kararıyla koruma grubu II olarak belirlenmiştir (Şekil 4.75).

a) 5 No'lu KVKBK, 2024

b) Yazar, 2025

Şekil 4.75: Doktor Mahmut Ata Bey Köşkü'nün 1930 ve 2024 Yıllarındaki Hâli

4.8.1 Yapının Plan İncelenmesi

Bodrum, zemin, 1 normal ve teras kattan meydana gelen yapı, yığma kâgir sistemine sahiptir. Doğusunda üç katlı ek binası ve iki katlı müştemilat binası bulunmaktadır (KVKBK, 2024). Köşkün doğu cephesinin bir kısmı müştemilat ile bitişikken diğer tarafları açık bırakılmıştır. Zemin kata kafe (c), üst katlara ise ofis (d) işlevi verilmiştir.

c) Yazar, 2024

d) Yazar, 2024

Şekil 4.76: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Kafe ve Ofis Girişi

Yapının ana girişi, batı cephesinin orta bölümündedir. Giriş kapısından bina içerisine girildiğinde küçük bir antre karşılamaktadır. Burada kare kaideye oturtulan iki sütun görülmektedir. Sütunlar, basık kemeri taşımaktadır. Antreden giriş holüne kemerden geçilerek varılır. Sütun başlığında stilize formlar kullanılmıştır (e). Küçük antre ile holün tavanlarında Art Deco etkisindeki floral motifler işlenmiştir (f). Bu durum diğer mekânların tavanlarında da görülmektedir. Tavan motiflerinin tam ortasına aydınlatmalar yerleştirilmiştir.

e) Yazar, 2024

f) Yazar, 2024

Şekil 4.77: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, İç Mekân Detayları

Üst katlara tek kollu döner ana merdivenle ulaşılmaktadır. Korkuluklardaki geometrik biçimlenme Art Deco etkisi vermektedir (Şekil 4.78).

Şekil 4.78: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Korkuluk

Kaynak: Yazar, 2024

Giriş holünün doğusunda başka bir hol daha bulunmaktadır. Burada ana merdiven detaylarına sahip başka bir merdiven daha üst katlara çıkmaktadır. Odalardaki yer kaplaması sonradan yapıldığı düşünülen ahşaptır (g). Giriş ile merdiven holündeki yer karoları dönemin özgün elemanları olduğu düşünülmektedir (h). Girişteki kemer açıklıkların benzeri odaların bazılarında tekrar etmektedir (ı).

g) URL- 52

h) Yazar, 2024

ı) URL- 52

Şekil 4.79: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, İç Mekân Detayları

4.8.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Yığma düşey taşıyıcı sistemini (n) meydana getiren yapının bodrum katının duvarları, taş örgülü (o) olarak inşa edilmiştir. Betonarme döşeme sistemine sahip yapının kuzey ve güney cephesindeki terasları betonarme sütunlarla taşınmaktadır (KVKBK, 2024) (Şekil 4.80).

Şekil 4.80: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Taşıyıcı Sistemi

Kaynak: 5 No'lu KVKBK, 2024

Yapının güney cephesindeki 1. katın terasını sütunlar ve konsollar birlikte taşımaktadır. Bu kattaki kompozit başlıklı sütunlar kaide üzerine oturtulmuş ve sütun gövdesi yüzeyinde dikdörtgen formlar işlenmiştir. Terası taşıyan konsollar sade bırakılmıştır (j).

2. katın terasını 1. kattaki yüksek kaide üzerine oturtulan sütunlar taşımaktadır. Bu iki katın terasları hem formlarıyla hem de korkuluklarıyla birbirinden farklıdır. 1. katın korkuluklarına yüzeyden parçalar kopartılmış gibi bir biçim verilirken 2. katınkilerinde küçük sütunlar kullanılmıştır. Teras döşemelerindeki silmeler dikkat çekmektedir (k).

j) Yazar, 2024

k) Yazar, 2024

Şekil 4.81: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Güney Cephesi Detayları

Dikdörtgen pencerelerin geometrik formları, 2. kattaki pencereler arasındaki floral motifli frizler (l), denizliklerin kademeli biçimlenişi ile altlarındaki üçgen şeklindeki mavi çinilerin kullanımı, 1. kattaki pencereler arasında cephe boyunca devam eden yivler (m) ve zemin ile üst kat cephelerinde farklı malzemelerin kullanımı (n), yapıya Art Deco etkisi katmıştır.

l) Yazar, 2024

m) Yazar, 2024

n) Yazar, 2024

Şekil 4.82: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Güney Cephesi Detayları

Yapının girişi kuzey cephesinden olmaktadır. Kuzey yönünden on iki mermer basamakla batı cephesinin orta bölümünde konumlandırılmış ana giriş kapısına ulaşılır. Buradaki merdiven korkulukları kademe olarak yükselmektedir. İkinci basamağın her iki tarafında plaster başlığını andıran elemanlar konulmuştur (o).

Merdiven sahanlığında kaide üzerine oturulmuş orta boyutta sütun yer almaktadır. Arkasındaki duvar yüzeyinde geometrik formların meydana getirdiği motif yerleştirilmiştir. Cephelelerdeki süsleme detayları, bu duvar yüzeyinde de fark edilmektedir (p).

o) Yazar, 2024

p) Yazar, 2024

Şekil 4.83: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Batı Cephesi Detayları

Art Deco yapılar da gül demetlerine, tropikal yapraklara ve çiçeklere rastlanmaktadır. Bu detayların benzeri merdiven korkuluklarında uygulanmıştır. Ananas biçimli formlar, yonca yaprağını andıran stilize çiçekler dikkat çekmektedir. Cepheledeki yivler, bu duvar yüzeyinde de devam etmiştir (r).

Merdiven sahanlığında hem kuzeye hem de batıya bakan tarafta yoğun süslemeye sahip ve sütunlar üzerine oturtulan iki kemer bulunmaktadır. Parapet

duvarı üzerine yerleştirilen sütunlar kemerleri taşımaktadır. Bu sütunların kompozit başlığı diğer sütunlarınkinden farklı olup Art Deco'nun ilk yıllarındaki zengin kaplamayı andırmaktadır (s).

r) Yazar, 2024

s) Yazar, 2024

Şekil 4.84: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Batı Cephesi Detayları

Ana giriş kapısında kademelenme yapılarak içeriye doğru çekilmiştir (t) Girişteki kemeri belirginleştiren kilit taşı ile yaya saplanan yumurta frizleri göze çarpmaktadır. Kilit taşının her iki tarafında rüzgârgülünü andıran motifler işlenmiştir. İç mekânlardaki çiçek motifleri bu sahanlığın tavanında da yer almıştır (u).

t) Yazar, 2024

u) Yazar, 2024

Şekil 4.85: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Batı Cephesi Detayları

Güney cephesindeki yivler, batı cephesinin 1. katını da sarmaktadır. Floral motiflerin meydana getirdiği kuşak, 2. katı çepeçevre sarmıştır. Bu cephedeki pencerelerin denizlikleri kademeli biçimlenmiştir ve alt kısımlarında süslemeler yapılmıştır. Mavi üçgen çiniler bu süsleme altlarında da görülmektedir.

Batı cephesinin çıkma bölümü; iki dar, bir geniş üç parçaya bölünmüştür. Yükseklik boyunca çıkma, 1. kat kapalı, 2 ve 3. katlar ise açık bırakılmıştır (Şekil 4.86).

Şekil 4.86: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2025

Çıkmanın 1. katındaki pencerelerin üzerinde bulunan süslemelerde floral motifler yoğun kullanılmıştır. Bu çıkmanın her iki tarafında da defne yapraklarının meydana getirdiği süslemeler oluşturulmuştur. Girişteki sütunlar gibi zengin bir görünüme sahip 2. kattaki sütunlar, 3. katın terasını taşımaktadır.

3. kattaki pencerelerin formu kemerlidir ve sabit bölümlerinde Art Deco'daki baklava dilimli pencereler kullanılmıştır. Üzerinde doğadan ilham aldığını gösteren floral motifler yay boyunca işlenmiştir. Çatıyı her iki tarafında bulunan konsollar taşımaktadır.

Kuzey cephesinin çıkma bölümü tamamen kapalı yapılmıştır. 3. kattaki pencereler diğer cephelerdekinden farklı biçimlenerek bütüncül bir görünüm almıştır (ü). Diğer cephelerden farklı olarak da küçük bir balkonu bulunmaktadır. Farklı biçimlenen korkulukları, kalın denizliği ve döşemesinin kademeli biçimlenişi hareketlilik katmıştır (v). Yapının kuzey cephesinin kuzeydoğusunda iki tarafa bakan kemerli balkon yer almaktadır (y).

ü) Yazar, 2024

v) Yazar, 2024

y) Yazar, 2024

Şekil 4.87: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Kuzey Cephesi Detayları

Yapının kuzey cephesi diğer cephe detaylarıyla benzerlik göstermektedir. Ancak çıkma bölümündeki çatı saçağı, üçgen formdadır. Floral motiflerin işlendiği alınlığın gerisinde kademe verilerek üç parça biçiminde algılanan dikdörtgen biçimli başka bir alınlık görülmektedir (z). Kuzeye bakan kafe giriş kapısının özgün olduğu düşünülmektedir (a1).

z) Yazar, 2024

a1) Yazar, 2024

Şekil 4.88: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Kuzey Cephesi Detayları

Kuzey cephesindeki tüm detaylar diğer cephelerde kendini tekrar etmiştir (Şekil 4.89).

Şekil 4.89: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Kuzey Cephesi Detayları

Kaynak: Yazar, 2024

Yapının bahçe duvarının 6zgünlüğünü koruduğu düşünölmekle birlikte bahçe kapılarında Art Deco'dan bahsedilebilir. Demir korkuluklarının ise dönemini yansıtmadığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.90).

Şekil 4.90: Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü, Bahçe Duvarı Detayları

Kaynak: Yazar, 2024

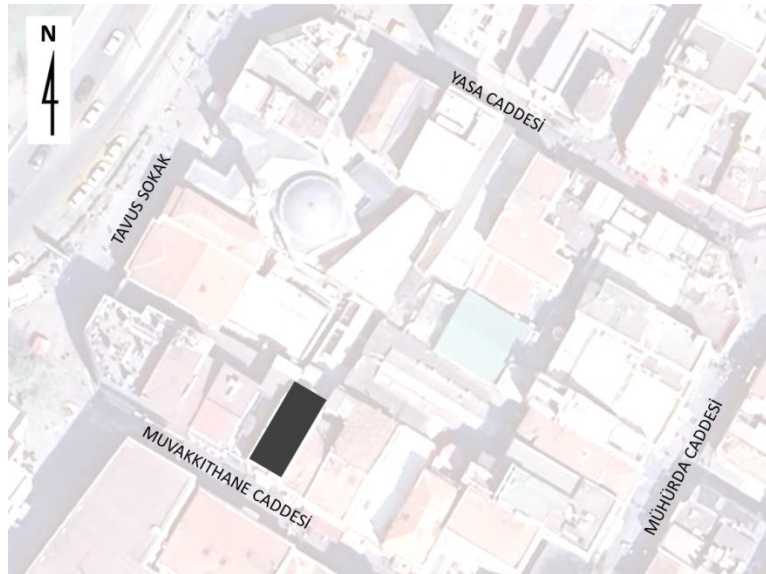
4.9 Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
9/A		MUVAKKITHANE CADDESİ 9/A NO'LU YAPI				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Muvakkıthane Cad. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSELNO	PAFTANO		
		91	8	25		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYA AİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Konut-Ticaret	Tescilli		

Çizelge 4.9: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

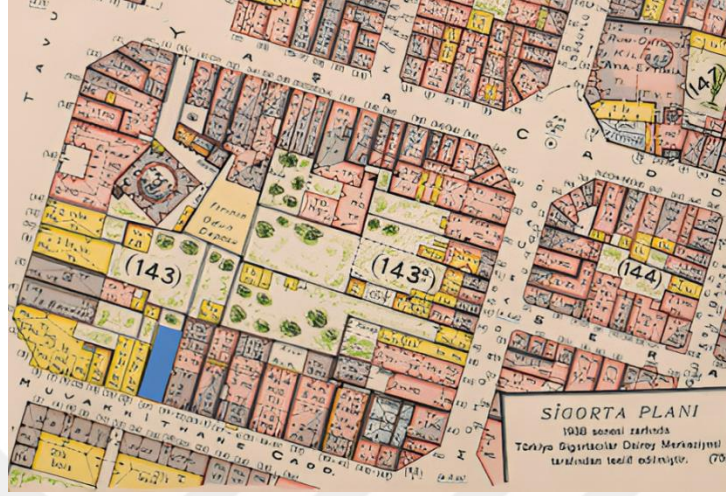
Yapı, Kuzeydoğuda Yasa Caddesi, güneybatıda Muvakkıthane Caddesi, güneydoğuda Mühürdar Caddesi ve kuzeybatıda Tavus Sokak'ın sınırladığı arazide inşa edilmiştir. Yapının güneydoğu ve kuzeybatı cepheleri bitişik nizamlıdır. Kuzeydoğu cephesi ise zemin kattaki pastanenin bahçesine bakmaktadır. Yapının asıl cephesi güneybatıda olmakla birlikte apartman ile pastane girişleri ayrıdır (Şekil 4.91).

Şekil 4.91: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

Yapının yapım tarih bilinmemekle birlikte 1938 yılındaki Pervititch haritasında yapının konumu okunabilmektedir. Buradan binanın bu tarih öncesinde inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil 4.92).

Şekil 4.92: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 8, Salt Araştırma

1934 yılında ismi değiştirilen Baylan Pastanesi, 1923'te Rum vatandaşı Filip Lenas tarafından Loryan ismiyle Beyoğlu'nda açılmıştır (Şilfeler; Çetin, 2019). Filip Lenas'ın pasatacılık eğitimi alan ve yurt dışından Türkiye'ye farklı tatlar getiren oğlu Harry Lenas ile yapılan röportajda pastane adının değiştirilmesine yönelik yapılan isim arama sonucunda sanat tarihçisi ve Fevzi Çakmak'ın damadı Burhan Toprak'ın önerisiyle Baylan olmuştur (Döner, 2020). İkinci şubesi 1925 yılında Karaköy'de, üçüncüsü ise 1961 yılında Kadıköy'de açılmıştır. Beyoğlu'daki şubesi 1967 yılında, Karaköy'deki ise işlevini sürdürdüğü binanın restorasyonu sebebiyle 1992 yılında kapanmıştır (Url 10).

Kadıköy Baylan Pastanesi'de uzun süredir çalışan Ligor Sistrini ile yapılan röportajından Kadıköy şubesinin herhangi bir restorasyon geçirmediği anlaşılmaktadır. Hafızalarda önemli bir yer edinen pastane, birçok sanatçı ve yazarın mekânı hâline gelmiştir (Şilfeler; Çetin, 2019).

Caferaga Mahallesi'nde bulunan 9/A numaralı Baylan Pastanesi, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 19.06.1981 tarihinde 12853 sayılı genel kararıyla tescillenmiştir. İstanbul V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 23.07.2010 tarihinde 2708 sayılı kararıyla koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

4.9.1 Yapının Plan İncelenmesi

Kuzey güney yönelimli plana sahip yapı, zemin ve üç normal kattan meydana gelmiştir. Hem pastane hem de apartman girişi Muvakkıthane Caddesi'ne bakmaktadır. Pastane girişi güney cephesinin orta bölümündeyken apartman girişi bu cephenin en sağındadır.

Pastane girişine caddeden doğrudan ulaşılır. Girişten doğruca devam edildiğinde pastane bahçesine varılır. İnce uzun planda iç mekân birimleri (tuvalet, mutfak vb.) doğu yönünde toplanmıştır. Zemin kat, çift kanatlı açılır giriş kapısından bahçeye kadar açık mekân özelliği gösterir (a). Burada kullanılan iç mekân mobilyaları malzeme bakımından giriş kapısıyla benzerlik gösterir. Özgün olduğu düşünülen zemin kaplamaları Art Deco etkisini hissettirir (b).

a) Yazar, 2024

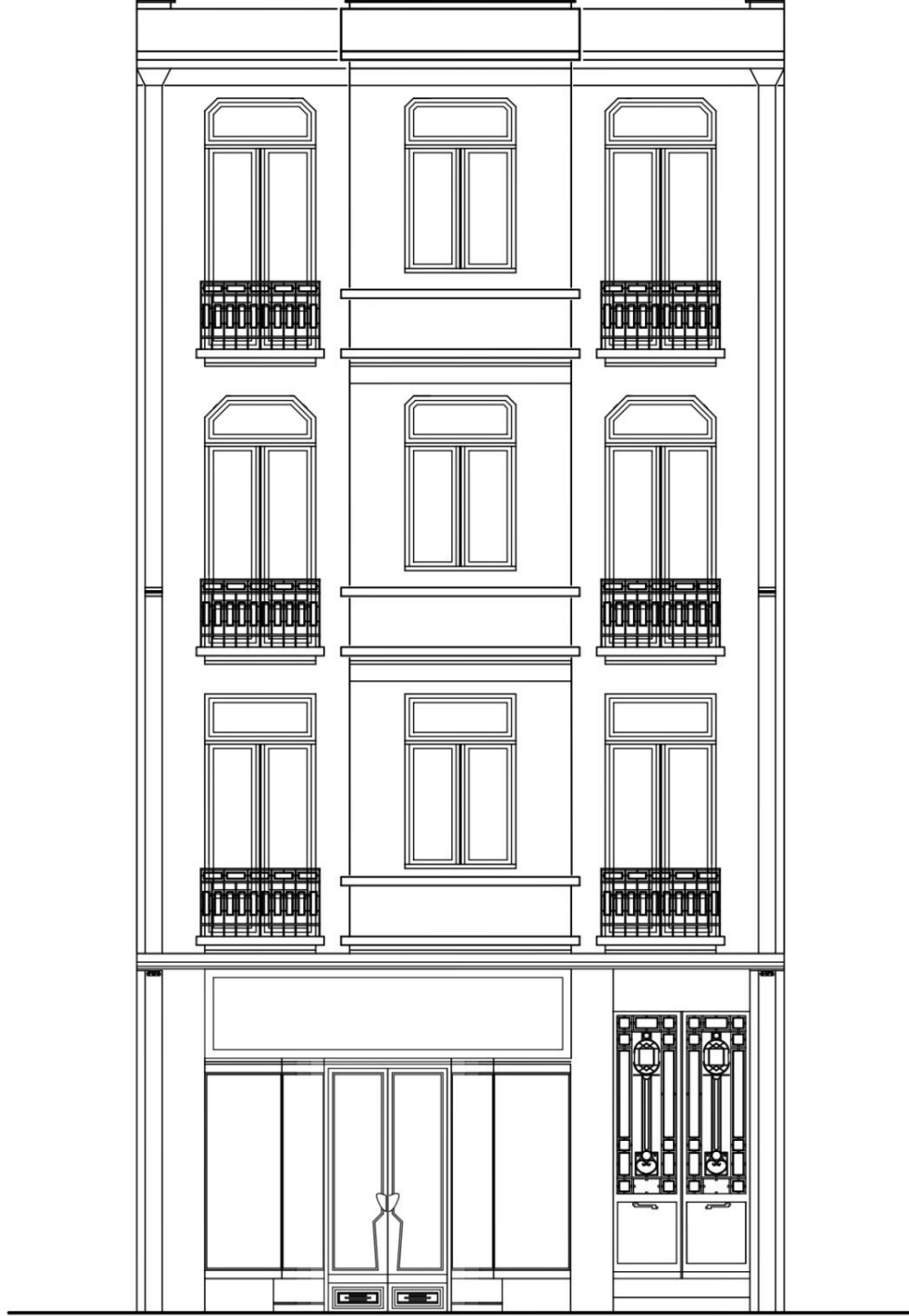
b) Yazar, 2024

Şekil 4.93: Baylan Pastanesi, İç Mekân Detayları

Yol kotundan iki basamak çıkılarak apartmana giriş kapısına ulaşılır. Dairelerin kat planlarına ulaşılammıştır.

4.9.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Düşeyde üç bölüme ayrılan yapının orta bölümü 1. kattan itibaren cephe boyunca çıkma yapmıştır. Yapının cephesi, ortadaki çıkmaya göre simetriktir. Bu bölümün her iki tarafında Fransız pencerelere yer verilmiştir (Şekil 4.94).

Şekil 4.94: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2024

Pastane giriş kapısı, bir Art Deco örneği olup üçe ayrılmıştır. Orta kısımdan içeriye geçiş sağlanmaktadır. Sağdaki ve soldaki bölümler sabit bırakılarak pahlandırılmış ve birer mekâna dönüştürülmüştür. Giriş kapısında ahşap, cam ve mermer malzemeleri beraber kullanılmıştır. Burada kullanılan mermer, zeminde de devam etmiştir. Kapının cam yüzeyi sade bırakılırken ahşap kısmı

hareketlendirilmiştir. Farklı malzemelerin bir arada kullanımı, kapı kollarının formu, ahşap kısımdaki V şeklindeki açılma tasarıma Art Deco etkisi kazandırmıştır (Şekil 4.95).

Şekil 4.95: Baylan Pastanesi, Giriş Kapısı

Kaynak: Yazar, 2023

1. kat pencerelerindeki detaylar, 2 ve 3. katlarındakinden biçim bakımından benzerdir. Ancak bu katlara üst köşelerden pah verilmesi; bu katları 1. kattan farklılaştırmaktadır. Pahlanma detayı Art Deco'daki özelliklerden biridir. Bu cephedeki pencerelerin tümü içeriye çekilmiştir. 1. kattan geniş çatı sağına kadar bütünlüğü sağlayan stilize plasterler ve çıkma bölümünün üç tarafını da saran silmeler, cepheye hareketlilik katmıştır. İnce denizliklerin hemen altında çıkmanın üç tarafını saran kalın yatay süslemeler, Fransız balkon döşemeleri ve 2 ile 3. kat silmeleri kademelidir. 1. kat döşemesinin altından düz devam eden silmenin her iki ucundan aşağıya doğru plaster sütun başlıkları görülmektedir. Çıkmanın her iki tarafındaki balkon metal korkuluklarında geometrik biçimlenmeye gidilmiştir. Geniş çatı saçağı, cephe formunu takip etmektedir. Saçağın gerisinde yükselen parapet, yapıya devam ediyor hissi vermektedir. Cephenin ve çıkmanın her iki köşesinde kolonun devamı gibi duran sütunlar yükselmektedir (Şekil 4.96).

Şekil 4.96: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı, Güney Cephesi

Kaynak: Yazar, 2023

Pastane girişinden ayrı ve cepheden içeriye çekilen çift kanatlı açılır apartman giriş kapısına iki basamakla ulaşılmaktadır (a). Yüzeyindeki geometrik formların Art Deco'dan etkilendiği söylenebilir (b).

a) Yazar, 2024

b) Yazar, 2024

Şekil 4.97: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı, Konut Girişi

Cepheden sarkan kablolar, klima üniteleri, tente ve 1. kattaki pencerelerin kimi yerlerinin kapatılması yapı estetiğini bozmaktadır. Çatı saçağı ve balkon döşemelerindeki deformasyonlar, apartman ana giriş kapısındaki paslanma yapının özgünlüğünü tehdit etmektedir.

4.10 Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
5-7		Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Ağabey Sok. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSEL NO	PAFTA NO		
		151	41	33		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYAAİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Haralambos	1949-1950	Konut	Konut	Tescilsiz		

Çizelge 4.10: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

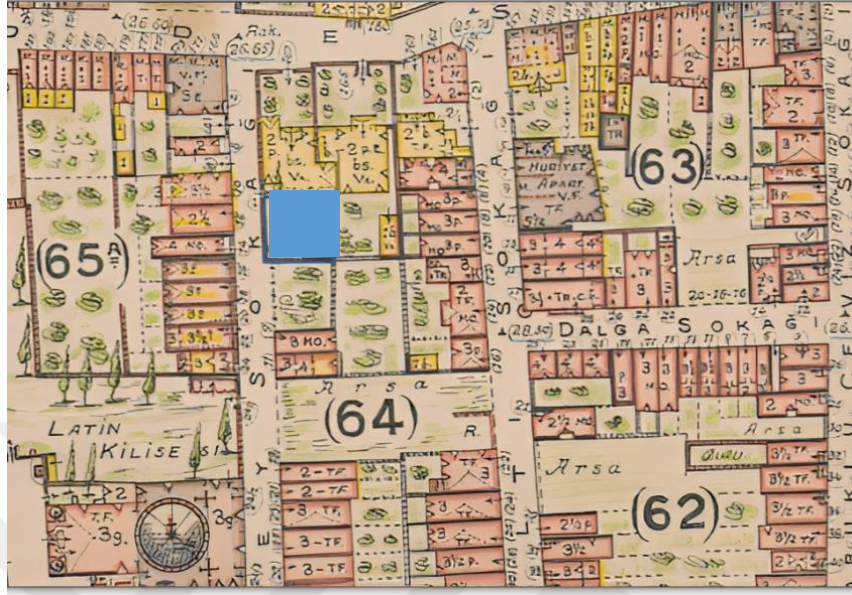
Kuzeyde Bademaltı Sokak, güneyde Ağabey Sokak, batıda Moda Caddesi ve doğuda Ruşen Ağa Sokak'ın çevrelediği arazide birbirinin simetriği olan iki bina konumlandırılmıştır. Doğu ve batı cepheleri apartmanlarla bitişik nizamlyken, girişler güney cephesine verilmiştir. Kuzey cepheleri ağaçlık alana bakmaktadır (Şekil 4.98).

Şekil 4.98: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları, Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

Yapının bulunduğu parsel ile çevre parsellerin çoğunlukla yeşil alanla kaplı olduğu 1938 yılındaki Pervititch haritasından okunabilmektedir. Parseldeki yapılaşma biçiminin günümüzle benzerlik taşıdığı görülmektedir (Şekil 4.99).

Şekil 4.99: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1938, Pafta 3, Salt Araştırma

Giriş cepheleri Ağabey Sokak'a bakan simetrik yapılardan parselin sağına 5 numara, soluna ise 7 numaralı bina yerleştirilmiştir. Sonraki zamanlarda yapılara kaçak birer kat eklenmiştir.

4.10.1 Yapının Plan İncelenmesi

Simetrik yapılar Moda Caddesi'nden Ağabey Sokak'ına doğru artan eğime oturtulmuştur. 5 numaralı yapının giriş kapısına kaldırımdan mermer beş basamak çıkılarak ulaşılırken 7 numaralı yapınıninkine dört basamaktan sonra varılır. 3. kat, yapıya sonraki zamanlarda kaçak kat olarak eklenmiştir.

Yapının kat planlarına ulaşılammıştır.

4.10.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Simetrik yapıların her biri sade cepheye sahip olmakla birlikte çatı saçakları dardır. Zemin kattaki cephe duvarı, içeriye doğru yapılan çeyrek dairesel hareketiyle girişi vurgulamaktadır (Şekil 4.100).

Şekil 4.100: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2024

Dönem özelliklerinden biri olan köşe dönmesi, sade cepheye hareketlilik katmıştır. Bu biçimleniş; iki pencere grubu takip etmiştir (a). Her grup ayrı ayrı kalın denizliğe sahipken pencerenin üst kısımlarındaki ince söve, bütünlüğü sağlamıştır

Yapı girişleri cepheden içeriye çekilmiştir. Güney yönünde yol kotundan üç basamakla giriş yapılan binanın iki kanatlı açılır giriş kapısında demir ve cam birlikte kullanılmıştır. Cam yüzeyinde geometrik ferforje süslemeleri hâkimdir. Bu süslemeler, pencereleri örten ferforje korkulukların tasarımında da devam etmiştir. Çift kanatlı açılır giriş kapılarının yüzeyleri baklava dilimler hâlinde bölünmüştür (b). Sade bir cepheye sahip binanın zemin katlarında bir metre kadar mermer kaplaması yapılmıştır. Girişler arasındaki mermerle kaplanmış kolonlar yapıya hem hareketlilik hem de giriş derinlik katmıştır (c).

a) Yazar, 2023

b) Yazar, 2023

c) Yazar, 2023

Şekil 4.101: Metin Oktay Apartmanı, Cephe Detayları

2. katın pencereleri Fransız pencere olmamasına rağmen balkon duvarı üzerine korkuluklar konulmuştur. Bu korkuluklar zeminde kullanılanlar ile benzerdir. Simetrik binalardaki tüm süsleme ve cephe elemanları aynıken soldaki binanın 3. katında sineklik ve korkuluk kullanılmıştır (Şekil 4.102).

Şekil 4.102: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları, Güney Cephesi

Kaynak: Yazar, 2023

Mevcuttaki 3. kat KVKBK'undan edinilen resimlerde bulunmamaktadır. (c). Sonradan kaçak eklenen bu katın Ağabey Sokak'ına bakan terası, yapının özgün mimarisine uygun olmayan PVC şerit pencere ile kapatılmıştır (d).

e) KVKBK, 2024

d) Yazar, 2024

Şekil 4.103: Metin Oktay Apartmanı, Cephe Değişimleri

Mevcut 3. Kat, KVKBK'den edinilen fotoğrafta görülmemektedir. Buradan katın sonraki zamanlarda eklendiği sonucu çıkarılmaktadır. Bu durum yapının ömrünü olumsuz etkilemektedir. Cephe yüzeyinden sarkan kablolar, klima üniteleri, balkon döşemelerindeki deformasyonlar, yüzeylere yapılan karalamalar, yapı estetiğini bozmakla birlikte yapının özgünlüğünü tehdit etmektedir.

4.11 Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
11/A		TEKELİ BİNASI				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Şair Nefi Sok. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSELNO	PAFTA NO		
		1239	140	40		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYAAİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU <td colspan="2" rowspan="3"></td>		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	1906-1938	Konut	Konut	Tescilli		

Çizelge 4.11: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Kuzeyde Bademaltı Sokak, güneyde Hülya Sokak, batıda Şair Nefi Sokak, doğuda Acar Sokak'ın sınırladığı alanda güneybatıya doğru inşa edilmiştir (Şekil 104).

Şekil 4.104: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

1906-1938 yılları arasında inşa edilen yapının konumu, 1938'deki Pervititch haritasında okunmaktadır. Günümüzde villanın hemen arkasındaki apartman görülmemektedir. Binanın villa yapımından sonraki zamanlarda inşa edildiği

anlaşılmaktadır. Çevre parsellerindeki yapılaşmanın ise günümüze oranla çok az olduğu okunabilmektedir (Şekil 105).

Şekil 4.105: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1939, Pafta 2, Salt Araştırma

Caferağa Mahallesi'nde bulunan 11/A numaralı yapı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 19.06.1981 tarihinde 12853 sayılı kararıyla tescillenmiştir. 11.01.2001'de 5938 sayılı kararla İstanbul II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları nı Koruma Kurulu tarafından Koruma grubu II olarak belirlenmiştir. Aynı karar ile parseldeki ağaçlar da tescil edilmiştir.

4.11.1 Yapının Plan İncelenmesi

Kuzey, güney ve batı cepheleri açık olan bahçeli yapının doğu cephesi bitişik nizamlıdır. bodrum kat üzerinde yükselen 2 katlı villanın bodrum katı da dâhil yapı, konut fonksiyonunda kullanılmaktadır.

Binanın ana girişi batı cephesinin orta bölümündedir (a). Bahçe kotundan sekiz mozaik basamak çıkılarak açılır çift kanatlı giriş kapısına ulaşılır. Binanın 2. kattaki terasını parselin güneyinde yer alan bitişik nizamlı apartmanın 3. kat dairesinin kullandığı görülmektedir (b).

Yapının kat planlarına ulaşamamıştır.

a) 5 No'lu KVKBK, 2024

b) Yazar, 2024

Şekil 4.106: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı'nın görüntüleri

4.11.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Düseyde üç bölüme ayrılan yapı, giriş kapısına göre simetriktir. 2. kattaki çıkmanın her iki yanında Fransız pencerelere yer verilmiştir (Şekil 4.107).

Şekil 4.107: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar: 2025

Giriş kapısının her iki tarafında görülen çift kanatlı açılır pencereler üst kattakiler ile biçimlenme bakımından benzerdir. Fransız pencereler, ikişer konsolun taşıdığı birer küçük balkona açılır. Tüm pencerelerde ve balkon korkuluklarında ferforje korkuluklar kullanılmıştır (a). Saçak altındaki frizler dikkat çekmektedir (b).

a) Yazar, 2024

b) Yazar, 2024

c) Yazar, 2024

Şekil 4.108: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Batı Cephesi Detayları

2. katın orta bölümünden taşan kırma köşeli çıkma, cepheyi ortalayyan girişe saçak olmuştur. kademeli olarak içeriye çekilen girişi kapısına derinlik verilmiştir. Art Deco'yu işaret eden ve camlı yüzeyinde uygulanan ışınal hareketler ile salyangozu andıran geometrik şekiller, kapıyı hareketlendirmiştir (d).

Kapının her iki tarafındaki stilize konsollar çıkma yapan balkon döşemesini taşımaktadır. Üçgen ve altıgen şekillerin birlikte kullanıldığı balkon korkulukları doluluk boşluk oranını dengelemektedir. Balkon parapeti üzerine gövdesi yivli ve sütun başlığı sade denilebilecek iki sütun yerleştirilmiştir. Çıkmanın çatı alınlığı yay biçimindeki kemer ile bitirilmiştir. Kemerin ortasındaki sade kilit taşının her iki ucu, geometrik şekillerle bitirilmiştir (e).

d) Yazar, 2024

e) Yazar, 2024

Şekil 4.109: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Batı Cephesi Detayları

Çıkma bölümünde yer alan korkulukların aynısı merdivenlerde ve giriş sahanlığında kullanılarak cephe ile bütünlük sağlanmıştır (Şekil 4.110).

Şekil 4.110: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Batı Cephesi Detayları

Kaynak: Yazar, 2024

Dışarıdan yarısı kadar görülen bodrum ile yapının kuzey (f) ve güney (g) cephelerindeki pencere detayları, yapının batı cephesindekilerle benzerdir.

f) Yazar, 2024

g) Yazar, 2024

Şekil 4.111: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, Kuzey ve Güney Cephesi

Yapının özgünlüğünü ve bütünlüğünü tehdit edecek herhangi bir sorun görülmemektedir.

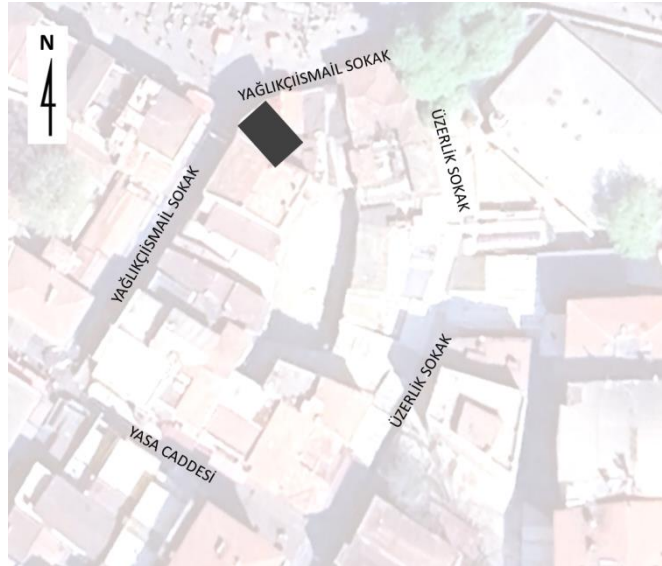
4.12 Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı

KAPINO		YAPI İSMİ			YAPININ KONUMU	
26		SÖĞÜTLÜÇEŞME CADDESİ 26 NO'LU YAPI				
ADRES		KADASTRO BİLGİSİ				
Caferağa Mah. Söğütlüçeşme Cad. Kadıköy/İstanbul		ADA NO	PARSEL NO	PAFTA NO		
		21	14	15		
MÜLKİYET DURUMU		KULLANIM DURUMU			YAPIYAAİT GÖRSEL	
Özel		ÖZGÜN KULLANIMI	GÜNÜMÜZ KULLANIMI	TESCİL DURUMU		
MİMARİ	YAPIM YILI					
Bilinmiyor	1938 öncesi	Konut-Ticaret	Ticaret	Tescilsiz		

Çizelge 4.12: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı'nın Kadastro Durumu

Kaynak: Yazar, 2023

Güneyinde Yasa Caddesi, batısından kuzeyine Yağlıkçıismail Sokak, doğusundan kuzeyine doğru da Üzerlik Sokak'ın sınırladığı alanın kuzeybatısına konumlandırılmıştır. Ön cephesi Yağlıkçıismail Sokak'ına bakarken diğer cepheleer bitişik nizamlıdır (Şekil 112).

Şekil 4.112: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, Vaziyet Durumu

Kaynak: Yazar, 2024

Yapının inşa edildiği tarih bilinmemekle birlikte 1939'daki Pervititch haritasından konumu tespit edilebilmektedir. Binanın bu tarih öncesinde yapıldığı

sonucuna varılmaktadır. Yapı çevresindeki inşaat yoğunluğunun günümüzle benzerlik taşıdığı anlaşılmaktadır (Şekil 113).

Şekil 4.113: Pervititch Haritası'nda Yapının Konumu

Kaynak: J. Pervititch Sigorta Haritası, 1939, Pafta 8, Salt Araştırma

4.12.1 Yapının Plan İncelenmesi

Yapı, tipik bir Art Deco örneğidir. Zemin ve üç normal kattan meydana gelen bina, yığma yapım sistemine sahiptir. Binanın zemin katında iki dükkân ve ana giriş holü bulunmaktadır. Önceden konut olduğu düşünülen yapının tüm katları günümüzde ticari işlevde kullanılmaktadır.

Binanın Yağlıkçıismail Sokak'a bakan yöndeki üç ayrı girişle, birbirinden bağımsız mekânlara varılır. Bunlardan ikisi zemin kattaki dükkânlara açılırken diğeri ana binanın girişine ulaşımı sağlar.

Yol kotundan bir basamakla dükkânlara girilir. İki basamakla cephenin sağındaki ana binanın giriş kapısına varılır. Sahanlıktan mermer basamaklı tek kollu döner merdiven ile 1. kata ulaşılmaktadır (a). Bu katın iç mekânlarında kapı boşluğu bırakılmıştır. Merdiven sahanlığı doğrudan bu boşluklara açılmaktadır (b). Yapının hiçbir katında ıslak hacime yer verilmediği öğrenilmiştir.

a) Yazar, 2024

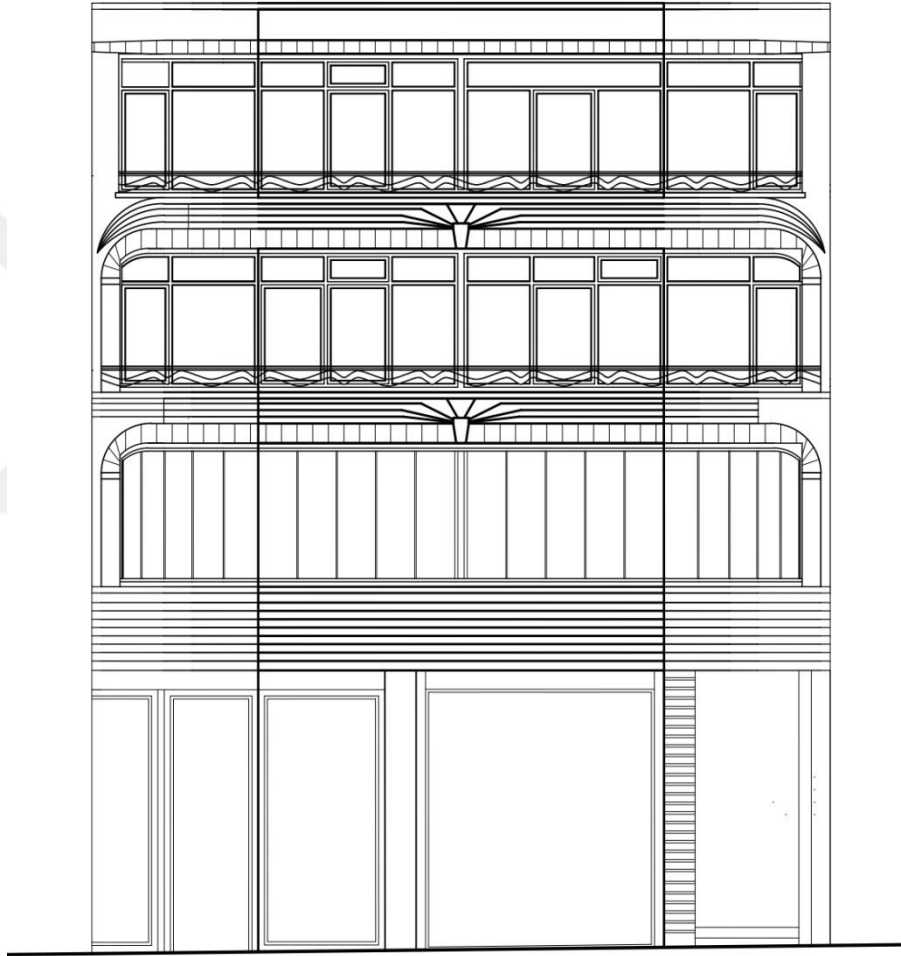
b) Yazar, 2024

Şekil 4.114: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, İç Mekân Detayları

1. katın üstündeki dairelere girilememiştir. Ancak bu katların alt kat planı ile aynı olduğu öğrenilmiştir.

4.12.2 Yapının Cephe İncelenmesi

Yapının Yağlıkçısımail Sokak'a bakan cephesi, düşeyde üç parça biçiminde olup orta bölüme göre simetrik bir düzene sahiptir. Yapı cephesinin en uç kenarları geriye doğru çekilmiştir. Ortadaki bölüm her iki tarafındakinden daha geniş tutulmuştur (Şekil 4.115).

Şekil 4.115: Söğütluçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, Cephe Çizimi

Kaynak: Yazar, 2024

Bina balkonlarının sonraki zamanlarda kapatıldığı ve orijinal olmadığı görülen pencereler yerleştirilmiştir. Art Deco'da görülen güneş ışınma motifleri 2 ve 3. katların tam ortasında uygulanmıştır. Bu katlarda chevron motifine benzer dalgalı demir korkuluklar göze çarpmaktadır. Kalın denizliklerin cephe tasarımına dâhil edildiği gözlenmektedir (Şekil 4.116).

Şekil 4.116: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, Cephe Detayları

Kaynak: Yazar, 2023

Zemin kat, siyah renkteki yatay dikdörtgen ahşap parçalarla kaplanmış ve bu ahşapların üzerinde dükkân tabelaları konulmuştur. Dışarıda sergilenen satış ürünleri, zemin kat cephesinin anlaşılabilirliğini güçleştirmektedir. Cephe yüzeyindeki bozulmalar ve renk değişimleri göze çarpmaktadır. Tüm bu durumlar yapının hem estetiğini hem de özgünlüğünü tehdit etmektedir.

Ana bina giriş kapısı yerinde sökülerek kapı boşluğu bırakılmıştır. Ana merdiven dışarıdan görülmektedir.

5. DEĞERLENDİRME

Çalışma kapsamındaki yapıların tümünün inşa yılına ve mimar bilgilerine ulaşılammıştır. Bu nedenle yapıların, Art Deco'nun etkili olduğu 1920-1940'lı dönemlerdeki varlığı, 1938 ve 1939 Pervititch haritalarından araştırılmıştır. Bunun sonucunda Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları dışındaki yapılar haritada yer almaktadır. Buradan bu yapıların 1939 yılından önce inşa edildiği çıkarımı yapılabilmektedir. Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları yapım yılının ise Art Deco'nun yavaş yavaş görünürlüğün azaldığı ve etkilerinin sadeleştiği 1940'lı yıllardan sonradır. Art Deco'nun son zamanlarına doğru gerçekleşen sadeleşme eğilimini, Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları'nın cephelerinden okumak mümkündür.

Çalışma kapsamında Art Deco akımının etkili olduğu 12 yapı tespit edilmiştir. Haldun Taner Tiyatro Binası Kadıköy İskelesi'nde, Kuru Kahveci Mehmet Efendi Binaları, Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı ile Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı Kadıköy Çarşısı'ndadır. Geri kalan binalardan Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Sefa Apartmanı, Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Emel Apartmanı, Doktor Mahmut Ata Köşkü, Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları ile Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı ise Moda bölgesindedir.

İncelenen yapılarda korunma yetersiz olmuş ve binaların tümü tescil edilmeyerek koruma altına alınmamıştır. Bunlardan Kuru Kahveci Mehmet Efendi Binalarından 7 parseldeki yapı, Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Emel Apartmanı, Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları ile Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı tescil edilmemiştir.

Yapılardan Haldun Taner Tiyatro Binası tiyatro; Kuru Kahveci Mehmet Efendi Binaları, Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Doktor Mahmut Ata Köşkü ile Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı ticaret; Sefa Apartmanı, Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları ile Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı konut; Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Emel Apartmanı, Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı ile

Moda Caddesi 126 No'lu Yapı ise hem ticaret hem de konut işlevinde kullanılmaktadır. Konut ve ticaret fonksiyonlarının birlikte olduğu yapıların zemin katı dükkânken normal katları konuttur.

Bodrum ve teras katların da eklenmesiyle yapıların 2 ile 6 kat arasındaki yüksekliklerde değiştiği görülmektedir. Ahşap yapı sistemiyle inşa edilen bina görülmemekle birlikte kâgir, betonarme ya da kâgir-betonarme yapılarla karşılaşmıştır. Yapıların 6'sı asimetrik cephe formuna sahipken geri kalanlardan 3'ü giriş kapısına, diğer 2'si de orta bölümdeki çıkmaya göre 1. kattan itibaren simetriktir. Moda Caddesi 26 No'lu Yapı'da herhangi bir çıkma olmayıp 1. kattan itibaren orta bölümüne göre simetriktir.

Haldun Taner Tiyatrosu, Dr. Mahmut Ata Bey Köşkü ve Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı'nın dışındaki Art Deco binalar, bitişik nizamlıdır. Yalnızca Dr. Mahmut Ata Köşkü ile Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı bahçe içerisindedir. Bu iki yapıya bahçe içerisinden girilerek bahçe kotundan yüksek girişe, 6'sına cadde ya da sokaktan doğrudan ulaşılırken kalan 4'üne ise merdivenli yüksek girişten varılır.

Çalışmadaki bitişik nizamlı yapılarda Art Deco etkileri, ön cephede görülür. Bu nedenle tez çalışmasındaki yapılar, ön cephe düzenlemesine göre incelenmiştir. Ayrık nizamlı yapıların ise birden fazla cephesinde akımın yansımaları gözlenmiştir. Sade, düz cepheler yerine kademeli biçimleniş, geometrik motif ve geometrik formlar ön plana çıkmaktadır. Her bir yapıdaki detay, bina ön cephelerinin görsel ve çizimlerinin olduğu 5.3 çizelgesinde görülmektedir (Çizelge 5.1).

Çizelge 5.1: Art Deco Yapılar

	GÖRSEL	GÖRÜNÜŞ
HALDUN TANER TİYATRO BİNASI		
KURUKAHVECİ MEHMET EFENDİ VE MAHDUMLARI		
MÜHÜR DAR CADESİ 78 NO'LU YAPI		
MODA CADESİ 30 NO'LU YAPI		

	GÖRSEL	GÖRÜNÜŞ
SEFA APARTMANI		
MODA CADDESİ 126 NO'LU YAPI		
EMEL APARTMANI		

	GÖRSEL	GÖRÜNÜŞ
DOKTOR MAHMUT ATA BEY KOŞKUSU		
MUVAKKITHANE CADDESİ 9/A NO'LU YAPI		
METİN OKTAY VE BÜYÜK FİKRET APARTMANLARI		
ŞAİR NEFİ SOKAK 11/A NO'LU YAPI		

	GÖRSEL	GÖRÜNÜŞ
SÖĞÜTLÜÇEŞME CADDESİ 26 NO'LU YAPI		

Kaynak: Yazar, 2025

Haldun Taner Tiyatrosu, Kuru Kahveci Mehmet Efendi, Söğütluçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı ile Metin Oktay ve Büyük Fikret apartmanları cephe bütünlüğüyle hemyüzken diğerlerinde çıkmalar yapılmıştır. Çıkmalar; yarım dairesel, düz köşeli, yarım altıgen kırma köşelidir. İncelenen yapılardan yalnızca Mühürdar Caddesi'ndeki 78 No'lu Yapı'nın çıkması bodrum kattan başlarken diğerlerinininki 1. kattan itibaren blok hâlinde yapı yüksekliği boyunca devam etmiştir. Sefa Apartmanı, Moda Caddesi'ndeki 126 No'lu yapı ve Mühürdar Caddesi 78 No'lu yapının çıkmaları, yarım dairesel formundadır. Emel Apartmanı'nın dikdörtgen formlu çıkması, çeyrek dairesel bir dönüşle bitirilmiştir. Şair Nefi Sokak'taki 11/A No'lu yapının köşeli çıkması da açık balkondur. Geri kalanlar kapalı formlarda biçimlenirken Baylan Pastanesi'ninki köşeli; Moda Caddesi 30 No'lu Yapı ile Dr. Mahmut Ata Köşkü'nünkü yarım altıgen kırma köşelidir. Genellikle yapıların balkon döşemeleri, cepheden caddeye doğru taşmıştır. Üç kenarlı çıkmaların orta bölümleri her iki yanındakinden daha geniştir.

Bulgular bölümünde sunulan veriler doğrultusunda yapıların günümüzdeki işlevleri, nizam biçimi, kat sayıları, cephedeki çıkmaları, çıkma tipleri, giriş kotları, cephe düzeni ve çatı saçaklarının gösterildiği tablo hazırlanmıştır (Çizelge 5.2).

Çizelge 5.2: Art Deco Yapıların Fiziksel Özellikleri

	GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVLERİ	İNŞAAT NIZAMI	KAT SAYISI	CEPHEDE ÇIKMALAR	ÇIKMA TIPLERİ	GİRİŞ KOTLARI	CEPHE DÜZENİ	ÇATI SAÇAKLARI
Haldun Taner Tiyatro Binası	Tiyatro	Aynık	4	Yok	Yok	Caddeden Giriş	Simetrik	Dar Saçaklı
Kuru Kahveci Mehmet Efendi Binaları	Ticaret	Bitişik	3 (7 Parsel)	Yok	Yok	Caddeden Giriş	Simetrik	Dar Saçaklı
Mühtüdar Caddesi 78 No'lu Yapı	Ticaret	Bitişik	4	Cephe Boyunca + Balkon	Yarım Dairesel	Yüksek Giriş	Asimetrik	Geniş Saçaklı
Moda Caddesi 30 No'lu Yapı	Ticaret-Konut-Demek	Bitişik	5	Cephe Boyunca + Balkon	Yarım Altıgen Kıvrma Köşeli	Caddeden Giriş	Simetrik	Geniş Saçaklı
Sefa Apartmanı	Konut	Bitişik	5	Cephe Boyunca + Balkon	Yarım Dairesel	Yüksek Giriş	Asimetrik	Geniş Saçaklı
Moda Caddesi 126 No'lu Yapı	Ticaret-Konut	Bitişik	6	Cephe Boyunca + Balkon	Yarım Dairesel	Caddeden Giriş	Asimetrik	Geniş Saçaklı
Emel Apartmanı	Ticaret-Konut	Bitişik	5	Cephe Boyunca + Balkon	Kıvrma Köşeli	Yüksek Giriş	Asimetrik	Geniş Saçaklı
Doktor Mahmut Ata Köşkü	Ticaret	Aynık	4	Balkon + Cumba	Yarım Altıgen Kıvrma Köşeli	Bahçeden Yüksek Giriş	Asimetrik	Sivri Kemerli Saçak
Baylan Pastanesi	Ticaret-Konut	Bitişik	4	Cephe Boyunca + Balkon	Kıvrma Köşeli	Caddeden Giriş	Simetrik	Geniş Saçaklı
Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları	Konut	Bitişik	4	Balkon	Kıvrma Köşeli	Yüksek Giriş	Asimetrik	Dar Saçaklı
Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı	Konut	Aynık	3	Balkon	Kıvrma Köşeli	Bahçeden Yüksek Giriş	Simetrik	Geniş Saçaklı
Söğütlice Caddesi 26 No'lu Yapı	Ticaret	Bitişik	4	Yok	Yok	Caddeden Giriş	Simetrik	Dar Saçaklı

Kaynak: Yazar, 2025

Yapıların cephe tasarımında genellikle bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda aynı yapının birden fazla cephe elemanında benzer detaylar görülmektedir. Bu durum özellikle kapı, pencere ve korkuluklarda gözlemlenmektedir.

Art Deco yapılarda kemer kullanımına sık rastlanılmamaktadır. Moda'daki Art Deco yapılardan Haldun Taner Tiyatro Binası, Dr. Mahmut Ata Köşkü ve Şair Nefi Sokak'taki 11/A No'lu Yapı'da uygulanmıştır. Haldun Taner Tiyatro Binası'nın kapı ve pencereleri kemerliyken diğer yapılarındaki dörtgen formundadır. Kapı ve pencereler, ahşap ve cam malzemelerinin kombinasyonlarından meydana getirilmişlerdir.

Art Deco'da gözle görülür biçimde algılanan pahlanma detayları ve pahlı lentolar yapılarda görülmemektedir. Ancak Baylan Pastanesi'nin giriş kapısı ile üst katlarındaki pencere detaylarında ve Moda Caddesi'ndeki 30 No'lu Yapı'nın ana giriş kapısında kısmen de olsa pahlanma hissedilmektedir. Moda Caddesi'ndeki 30 No'lu Yapı ile Haldun Taner Tiyatro Binası'nda düz lentolar fark edilmektedir. Buradakiler giriş kapıları ile kapı üstündeki sabit aydınlık penceresini birbirinden ayırmıştır.

Yapılarda sıklıkla Fransız pencere kullanılmıştır. Pencerelerdeki kalın denizlikler, pencere ve balkonların korkuluk biçimlenmeleri, balkon döşeme detayları, kat araları ile çatı saçağı altındaki silmeler Art Deco yapılarda cephe bütünlüğünü sağlamaktadır.

Art Deco yapılarda sıklıkla karşılaşılan köşe penceresi kullanımı dönemin özelliklerindedir. Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları ile Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı'da bu durum gözlemlenmektedir.

Çatı saçaklarının biçimlenişleri birbirinden farklıdır. Ancak kendi cephe formlarıyla uyumludur. Dr. Mahmut Ata Köşkü'nün çatı saçağı sivri kemerliken yapılardan 4'ünün saçağı dar, 7'sininki ise geniştir. Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, Sefa Apartmanı, Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanlarının saçaklarından sonra birer kat; Dr. Mahmut Ata Köşkü ile Baylan Pastanesi'nin çatı saçağından sonra ise parapet devam ettirilmiştir.

Akımın karakteristik özelliklerinden kademelenme biçimi, çatı parapetlerinde, silmelerde, döşemelerde, nişlerde, pencere ve kapı sövelerinde uygulanmıştır.

Art Deco etkisindeki süslemeler, yalnızca cephe yüzeyi ile sınırlı kalmamış aynı zamanda plaster başlıklarında, yivlerde, frizlerde, pencere ve kapı söveleri gibi cepheyi meydana getiren mimari elemanlarda da uygulanmıştır. Süslemelerde geometrik ve doğadan ilham alınan stilize motifler hâkimdir. Kare, daire, üçgen gibi temel geometrik şekillerin yanı sıra ışınsal, zikzak, düz çizgiler ile chevron desenleri görülmektedir. Geometrik formların yanı sıra yapılarda doğayı yansıtan stilize çiçek tasvirleri, defne yaprağı, rüzgargülü ve ananas gibi egzotik figürler ile salyangoz kabuğuna benzer spiral formlar, Art Deco'nun karakteristik motif şemasını

oluşturmaktadır. Çalışma kapsamındaki yapıların her birinde işlenen motif biçimleri tabloda gösterilmiştir (Çizelge 5.3).

Çizelge 5.3: Art Deco Yapıların Motiflere Göre Değerlendirilmesi

ART DECO MOTİFLER										
ART DECO YAPILAR	Geometrik	Zikzak	Baklava Dilimi	İşansal	Stilize Çiçek	Defne Yaprığı	Ananas	Rüzgar Gülü	Salyangoz	Chevron
Haldun Taner Tiyato Binası	✓	✓	✓	✓						
Kuru Kahveci Mehmet Efendi Binaları	✓		✓		✓ (x parseldeki)				✓ (x parseldeki)	
Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı	✓									
Moda Caddesi 30 No'lu Yapı	✓				✓					
Sefa Apartmanı	✓									
Moda Caddesi 126 No'lu Yapı	✓									
Emel Apartmanı	✓	✓								
Doktor Mahmut Ata Köşkü	✓				✓	✓	✓	✓		
Baylan Pastanesi	✓									
Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları			✓							
Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı	✓			✓					✓	
Söğütliçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı				✓						✓

Kaynak: Yazar, 2024

Çalışma kapsamındaki yapıların tamamının planlarına ulaşılammıştır. Art Deco etkisindeki bu binalardan çoğunun planları hakkında bilgi edinilememiştir. Bu sebeple genel bir Art Deco yapı planlamasına yönelik ortak bir çıkarımda bulunulamamıştır.

6. SONUÇ

Art Deco akımının oluşması, teknolojik gelişmelerden toplumsal değişikliklere, ekonomik iyileşmelerden kültürel değişimlere kadar birçok etkene bağlı gerçekleşmiştir. 1. Dünya Savaşı sonrasındaki 20. yüzyıl dünyasının ruhunu yansıtan estetik bir hareket olmuştur. İki dünya savaşı arasındaki akım olarak bilinen Art Deco, 1925'teki sergide ismini duyursa da aslında temelleri eski zamanlara dayanmaktadır. Mısır, Yunan, Afrika, Amerika ve Doğu'nun canlı renklerinden ve motiflerinden esinlenerek biçimlenmeye başlamıştır. Hem kendisinden önceki akımlardan etkilenmiş hem de kendisinden sonraki mimari hareketlere ilham vermiştir.

1920'lerin ilk zamanlarında Batı'da popüler hâle gelen Art Deco'nun, Türkiye'de yaygınlaşması, Cumhuriyet'in ilanından sonraki modernleşme süreciyle gerçekleşmiştir. Cumhuriyet'in ilanından önce yapıların cephelerine yansıyan I. Milli Mimari Akımı, Türkiye'nin çağdaşlaşma yolunda çelişki yaşamasına sebep olmuştur. Çünkü ortaya çıkan yeni akımlar dünyada ses getirmiştir. Yurtdışına gidenlerin Avrupa'da gördüklerini Türkiye'deki konutlarına uygulaması, Türkiye'ye eğitim amacıyla ya da davet üzerine gelen yabancı mimarların etkisi, milli mimari üsluplarıyla çelişkili hale gelmiştir. Dönemin ekonomik, kültürel ve siyasi yansımaları, Art Deco'nun Türkiye'deki yapılar üzerindeki uygulamasını şekillendirmiştir. Türkiye'deki ilk Art Deco örnekleri bilinmemekle birlikte akımın ilk izleri İstanbul ile yeni başkent olan Ankara gibi büyük kentlerde görülmüştür. Akımın izleri çoğunlukla ülkedeki ticari, otel, sinema, konut ve kamu yapılarında görülür. Art Deco'nun modern malzeme kullanımı, simetrik cephe düzenlemeleri ve geometrik formları, dönemin estetiğini yansıtmıştır.

1920 ile 1930'lu yıllar Kadıköy ve Moda'nın kentsel gelişimi için hızlı bir dönemdir. Cumhuriyet'in ilanından sonraki modernleşme hareketleri, sanayileşme, ekonomik gelişmeler, ulaşım alt yapı hizmetlerinin iyileşmesi, sosyal ve kültürel farklılaşmalar, bu sürecin olumlu yönde ivme kazanmasında etken olmuştur. Tüm bu yaşanan gelişmeler mimari yapılar üzerinde de etkili olmuştur. Moda, dönemin

estetik anlayışını ortaya koyan Art Deco yapılarını barındırmıştır. Bu dönemde inşa edilen kamu yapıları, ticari binalar ve konutlar modern mimari etkisinde kalmıştır. Art Deco'nun estetik yaklaşımı, bu dönemdeki Moda yapılarıyla örtüşmektedir. Simetrik cepheler, geometrik formlar, modern malzeme kullanımı ve dekoratif elemanlar ile yapılar, ön plana çıkmaktadır. Akımın Moda'daki yapılar üzerinde yaygınlaşması modernleşmenin sonucu olmuştur.

Art Deco'nun yayıldığı 1920-1940'lı yıllar, Türkiye'deki apartmanlaşmanın yoğunlaştığı dönemlerdir. Özellikle Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerin apartman yapılarının dış cephelerinde belirmiştir. Bu dönemde akımın modern malzemeleri, geometrik motifleri ve simetrik düzenlemeleri birçok farklı cephe elemanında görülür olmuştur.

Yazılı kaynaklardaki Art Deco yapıların planlarına yönelik bilgiler, yetersizdir. Çalışma kapsamındaki tüm yapıların planlarına erişilememekle birlikte temin edinilen planlar üzerinden Art Deco planlarına yönelik ortak bir değerlendirme yapılamamıştır. Buradan estetik yaklaşımı ön planda tutan Art Deco'nun plan şemalarından çok cephe tasarımında etkili olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tez kapsamında inceleme konusuna giren yapılar dönemin Art Deco etkilerini yansıtır. Bu sonuca varabilmek için yapıların; giriş kapısından çatı detayına, korkuluğundan parapet detayına kadar tüm cephe elemanları analiz edilmiştir. Bitişik nizamlı yapılarda Art Deco etkisi ana cephe üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda yalnızca ana cepheler ele alınmıştır. Sade, düz cepheler yerine kademeli biçimleniş, geometrik motif ve geometrik formlar ön plana çıkmıştır.

Yapıların bazılarında kaçak kat çıkılarak binanın mevcut planı ve cephe formu bozulmuştur. Ayrıca orijinal kapı, pencere gibi elemanların yanında tarihi yapıların karakterine uymayan Pvc gibi elemanların kullanımı, özgün mimarinin bozulmasına sebep olmaktadır.

İncelenen yapıların büyük bir kısmında koruma uygulamaları yetersiz kalmıştır. Bu durum cephelerdeki estetik bütünlüğün bozulmasına neden olmuştur. Cephelere yerleştirilmiş kablolar, klima üniteleri, tesisat boruları ve tabelalar gibi ek unsurlar görsel kirliliğe yol açmakla birlikte yapının özgün detaylarının okunabilirliğini de zorlaştırmaktadır.

Bu donatı elemanları yalnızca görselliği değil ileride yaşanılacak herhangi bir deprem ya da yangın gibi felakette tahliye yollarını engelleme, yangının yayılmasını kolaylaştırma ya da düşerek can güvenliğini tehdit etme gibi ciddi risklere sebep olabilmektedir.

Yapıların bazıları tescilsizdir ve yapılacak herhangi bir müdahaleye açık hâdedir. Tüm bu olumsuzluklara karşı bu yapıların kentsel hafızadan silinmeyecek şekilde belgelenecek korunmaya ihtiyaçları olduğu aşikârdır. Kadıköy’de günümüze gelebilen az sayıdaki Art Deco yapıların bir an önce tescil edilip korunma altına alınması önem arz etmektedir.

KAYNAK

- Akay, Z.** (2023). Yüzyıl Başı ve Cumhuriyet Dönemi Kadıköy'ün Mimarlık Mirası. *Arkitekt*, 2023/76, s. 42-27.
- Akbulut, M. R.** (1994). Kadıköy, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 4, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. T.C. Kültür Bakanlığı, İstanbul.
- Aksoylu, S.** (1995). Sivil Türk Çarşılarının Genel Özellikleri. *Yapı Dergisi*, s. 169, 86-90.
- Algan, U.** (2023). Cihangir Mahallesi'ndeki Art Deco Konutlar. *Arkitekt*.
- Alsaç, Ü.** (1973). Türk Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Devrindeki Evrimi. *Mimarlık Dergisi*, 11-12, 12-25.
- Armağan, M.** (2003). Kadıköy İstanbul'un Semtleri. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul.
- Asal, R.** (2023). İstanbul Arkeoloji Müzeleri-Kadıköy Bölgesi Kazıları. *Mimar.ist Dergi*, 76: 28-41.
- Aslanoğlu, İ.** (1980). Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı. s. 59, Odtü Mimarlık Fakültesi, Ankara.
- Atılğan, A.** (2017). Kadıköy Hal Binası. *Mimdap.org*
<https://atilganblog.blogspot.com/search?q=haldun+taner+binas%C4%B1%2C>
09.04.2023 tarihinde erişim sağlandı.
- Atlı, T. A.** (2019). Kadıköy Moda Semtinin Tarihi ve Kentsel Sit Olarak Tanımlanması ve Korunması İçin Önerileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aynsley, J.** (2001). *A Century Of Graphic Design*. Mitchell Beazley, London.
- Batur, A.** (1985). İstanbul Art Nouveau'su. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, 4, 1086-1088, İstanbul.
- Batur, A.** (1993). Art Deco. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, s. 326-333, Kültür ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.
- Batur, A.** (1996). *Mimarlıkta Oryantalist Eğilimler*. Mimari Akımlar I. Yem Yayını, İstanbul.
- Bayer, P.** (1990). *Art Deco Interiors: Decoration and Design Classics of the 1920s and 1930s*. Thames Hudson Yayınevi, Londra.
- Bayer, P.** (1991). *Art Deco Architecture: Design, Decoration and Detail from the Twenties and Thirties*. s. 105, Thames and Hudson, Londra.
- Bayer, P.** (1992). *Art Deco Architecture*. Thames And Hudson Ltd., London.
- Baysan, E.** (1997). Gözden Uzak Bir Kadıköy Mahallesi Yeldeğirmeni. *Architect Dergisi*, (448), s.48-49.

- Belge, M.** (1993). İstanbul Gezi Rehberi. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Benevolo, L.** (1981). Modern Mimarlığın Tarihi. Çevre Yayınları, İstanbul.
- Benton, C., Benton, T. ve Wood, G.** (2003). Art Deco 1910-1939. Bulfinch Press and AOLTimeWarnerBook Group, London.
- Beşir, Ş. E., ve Bal, H. B.** (2019). Modernleşme Sürecinde Mobilya Tasarımında Melezlik. Art-e Sanat Dergisi, 12(24), 442-461.
- Bilen, S.** (1936). Taşçı Salih Evi. s. 1936 – 02 (62), Mimarlık Dergisi.
- Bossaglia, R.** (1973). Art Nouveau. Revolution in Interior Design, Londra.
- Bouillion, J.P.** (1989). Art Deco. Rizzoli International Publications, New York.
- Boyla, O.** (2011) Mobilya Tarihi. c: 1, Cinius Yayınları, İstanbul.
- Bozdoğan, S.** (1996). Tarihten Günümüze Anadolu ‘da Konut ve Yerleşme. Living Modern: The Cubic House in Early Republican Culture, Y. Sey (derl.), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Bozdoğan, S.** (2002). Modernizm ve Ulusun İnşası. s. 33-71. Metis Yayınları, İstanbul.
- Bozdoğan, S.** (2010). From ‘Cubic Houses’to Suburban Vil-las: Residential Architecture and the Elites in Turkey. Turkey’s Engagement with Modernity, Londra, s.405-424.
- Bridge, N.** (2019). Mimarlık 101. s. 199-202, Say Yayınları, İstanbul.
- Capitman B., Kinerk, M. D. ve Wilhelm, D.W.** (1994). Rediscovering Art Deco. U.S.A. Viking Studio Books, Newyork.
- Çelik, Z.** (2010). 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti: Değişen İstanbul. Türkiye İş Bankası Kredi Yayınları, İstanbul.
- Daşkiran, F. ve Ak, D.** (2015). 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 13, 264-288.
- Dilmaç, O.** (2015). Tasarım Eğitimi Tarihi ve William Morris. İdil Dergisi, Cilt: 4, Sayı:16, 1-16.
- Döner, B.** (2020). Bay Harry’nin Baylan’ı. Gazete Duvar.
<https://www.gazeteduvar.com.tr/hayat/2020/06/21/bay-harrynin-baylani>
09.05.2023 tarihinde erişim sağlandı.
- Duncan, A.** (1988). Art Deco. s. 8. Thames and Hudson, London.
- Ekdal, M.** (1996). Bizans Metropolünde İlk Türk Köyü Kadıköy. Kadıköy Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, İstanbul.
- Ekdal, M.** (2008). Kapalı Hayat Kutusu: Kadıköy Konakları. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Ekdal, M.** (2014). Saklı Hikâyeleri ve Resimleriyle Kadıköy Sokakları. Tarihçi Kitabevi, İstanbul.
- Erdem, T.** (2019). Erken Cumhuriyet Dönemi Saatleri. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, Volume 9, Issue 2, p. 334-343.

- Ergut, E. A., Akpınar İ., Z.** (2015). Cumhuriyet Döneminde İstanbul'da Mimarlık. Büyük İstanbul Tarihi, Cilt 8, 558 – 597.
- Erkan, P.** (2022). Kadıköy'de Kumluk. GazeteKadıköy.
<<https://www.gazetekadikoy.com.tr/yazarlar/pinar-erkan/kadikoydekumluk>> 09.05.2023 tarihinde erişim sağlandı.
- Erkan, P.** (2023). İngilizler ve Moda. GazeteKadıköy.
<<https://www.gazetekadikoy.com.tr/yazarlar/pinar-erkan/ingilizler-ve-moda>> 08.11.2023 tarihinde erişim sağlandı.
- Erkan, P.** (2024). 1855 Kadıköy Yangını ve İlk Izgara Plan Uygulaması. GazeteKadıköy.
<https://www.gazetekadikoy.com.tr/yazarlar/pinar-erkan/1855-kadikoy-yangini-ve-ilk-izgara-plan-uygulamasi> 25.10.2023 tarihinde erişim sağlandı.
- Ertaş Beşir, Ş., Bekar, İ. ve Durukan, A.** (2020). 100. yılda Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığının 'iç'selleştirilmesi: Seyfi Arkan ve Florya Atatürk Köşkü. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7(64), 4073-4083.
- Feryal, İ.** (2001). Art Nouveau ve Art Deco mobilyalar. Sayı: 64, Antik Dekor Dergisi, İstanbul.
- Firidin, E., ve Aksel Enşici, B.** (2006). İstanbul'un Gündelik Yaşamında Kadıköy Çarşıci'nin Önemi. Tasarım Kuramı Dergisi, (4), 85. MSGSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Giz, A.** (1988). Bir Zamanlar Kadıköy (1900-1950). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Gluck, H.** (1977). 16. ve 18. Yüzyıllarda Saray Sanatı ve Sanatçılarıyla Osmanlıların Avrupa Sanatları Bakımından Önemi. (Çeviren: Cemal Köprülü). Belleten, 355-380; 32, İstanbul.
- Günay, A.** (2017). Kübizm ve Art Deco Örneğinde 20. Yüzyıl Başlarında Avrupa'da Moda ve Plastik Sanat İlişkisi. Art-Sanat, Sy. 7, 248-64.
- Hasol, D.** (1995). Art Deco ve Tropical Deco. sy. 165, s. 62, Yapı.
- Hauser, A.** (2006). Sanatın Toplumsal Tarihi. Deniz Kitabevi. Ankara.
- Hürel, H.** (2010). Ve İşte Kadıköy. İstanbul'u Geziyorum Gözlerim Açık. Bir İstanbul Kültürü Kitabı, 1, s. 552. Kapı Yayınları, İstanbul.
- Kavukçuoğlu, D.** (2010). Mühürdar'dan Moda'ya Geçmişe Doğru Bir Gezinti. Heyamola Yayınları, İstanbul.
- Kavukçuoğlu, D.** (2013). Alageyik Sokağı Bir Liman Mıydı? Can Yayınları, İstanbul.
- Kavukçuoğlu, D.** (2015). Moda'da Gezinti. Can Yayınlar, İstanbul.
- Kayaalp, A.** (2018). Asrileşen İstanbul: 1923-1940 Yılları Arasında İstanbul'da Güzel Sanatlar ve Mimarlık Alanında Art Deco. Sanat Tarihi ve Anabilim Dalı Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Programı, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kensington, V. S.** (2003). Art Deco: 1910-1939. A South Kensington, South Kensington.
- Kızıldere, S., Sözen, M.** (2005). İstanbul'da Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapıları'nın Kent Bütünü İçindeki Yerinin Değerlendirilmesi. İtü Dergisi, 1, s. 87-95, c.2. İstanbul.
- Kiessel, M.** (2012). Art Deco Architecture in Cyprus From The 1930s To The 1950s. Prostor, 20(1), 173–184.
- Kuban, D.** (1970). İstanbul'un Tarihi Yapısı. Mimarlık Dergisi, 5, s. 26-48.
- Kuban, D.** (2020). İstanbul 1600 Yıllık Bir Müzedir: Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları (1. baskı). YEM Yayınevi, İstanbul. ISBN: 978-625-7008-20-4
- Kurtbil, Z. H.** (2023). Kadıköy İlçesinin Tarihsel Gelişim Süreci ve Miras Değeri. Kültürel Miras Söyleşisi, İBB Şehir Planlama Müdürlüğü, İstanbul.
- Kutluay, S. Z. ve Anakök, T.** (1951). Kalkedonya (Kadıköy) Tarihi. Çeltüt Basımevi.
- Kutun, B.** (1993). Kadıköy-Moda-Yeldeğirmeni Çevresinde Art Nouveau/Jugendstil Cephe Düzenlemeleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kürkçüoğlu, E., ve Ocağcı, M.** (2015). Kentsel Dokuda Mekânsal Yönelme Üzerine Bir Algı-Davranış Çalışması: Kadıköy Çarşı Bölgesi. Megaron, YTU Faculty of Architecture E-Journal, 10(3), 365–388.
- Kütükçü, T.** (2014). Geçmiş Zamnaların ve Mekanların ve Hatırlatmaların Rafında Kadıköy'un Kitabı. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Lordoğlu, N.** (2019). Byzantion ve Kalkhedon'un Şehircilik Açısından İncelenmesi: Kuruluşlarından Roma İmparatorluk Dönemi'ne Kadar. Cedrus: Akdeniz Uygurlukları Araştırma Dergisi, 7, 375–400.
- MacDonald, S.** (2004). The History and Philosophy of Art Education. Lutterworth Press, London.
- Mackrell, A.** (2005). Art And Fashion The Impact of Art on Fashion and Fashion on Art, London: Batsford.
- Michel, A.** (2002). St. Joseph'in Öyküsü 1. St. Joseph Lisesi Eğitim Vakfı, İstanbul.
- Mikayilova, M.** (2023). Endüstri Çağında Mimari ve Sanat Yaklaşımları. "Art Nouveau" Sanat ve Mimarlık Akımı, Ders Notları. Mimarlık Bölümü, 19 Mayıs Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Samsun.
- Miller, J.** (2005). Art Deco (Dk Collector's Guides). DK Yayın.
- Mülayim, A.** (2014). Alpullu Şeker Fabrikası Yerleşkesi-Ergene Köşkü Örneğinde İç Mekân Donatılarının Toplumsal Yapı Yöntemi İle Analizi. Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Mülayim, A.** (2017). Art Deco Mimarlığı ve İç Mekân Tasarımına Yansımaları. İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi, Kırklareli Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Kırklareli.

- Oban, R.** (2007). Levanten Kavramı ve Levantenler Üzerine Bir İnceleme. 337-356. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (22), Konya.
- Ocak, M. T.** (2019). İstanbul Kadıköy Emel Apartmanı, s:85, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XV. Poster Sunuşları Bildiri Özetleri Kitabı, Namık Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Tekirdağ.
- Okur Tulum, H.** (2023). Kadıköy Moda'nın Modern Giysileri, 1930-1980. s. 76: 48-54. Mimar.ist Dergi.
- Okuyucu, E. Ş.** (2019). Erken Cumhuriyet Döneminde Mekansal Değişimlerin Popüler Yayınlar Üzerinden Okunması: Konutta İç Mekan Deneyimlenmesi. Online Journal of Art and Design, 7 (1), 86-131.
- Önce, G.** (1998). Kendine Özgü Bir Semt Moda. Kadıköy Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, İstanbul.
- Öndeş, O.** (2021). Kadıköy'ün Güngörmüş Sayfyesi Moda. K-İletişim Yayınları.
- Özakbaşı, D.** (2015). 1950 Yılı Sonrası İstanbul'da Konut Alanlarının Oluşumu ve Sorunları. Tarih Okulu Dergisi, Sayı: 22, s.415-448.
- Özakın, D.** (2018). Art Nouveau Akımının Rus Sanat Dünyasında Yorumlanması: Rus Stili. Art-Sanat, sy: 9: 241-251.
- Özdeş, G.** (1953). Türk Çarşıları. İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Şehircilik Kürsüsü, İstanbul.
- Özgüven, B.** (2009). Art Deco Architecture in Istanbul. Thirteenth International Congress Of Turkish Arts, Budapeşte.
- Paköz, A. E. ve Sinirlioğlu, H.** (2019). Kadıköy, Moda Caddesi'ndeki Portiklerin Yeniden Üretimi. Arredamento Mimarlık Yayın, İstanbul.
- Pehnt, W.** (1963). Encyclopaedia of Modern Architecture. London.
- Polat, E. O.** (2008). Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, Modern Mimarlık Mirasını Onaylamak: Yasal Süreç ve Tescil Kararlarına Bakış. Mimar.ist, ss.49-53.
- Polatkan, H. ve Özer, F.** (2006). Art Deco Mimarlığının Kavramsal İçeriği. Cilt 5, Sayı 1, İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi, İstanbul.
- Rishell, A.** (2014). The Influence Of The Exposition des Arts Decoratifs et Industriels Modernes, Paris 1925 On Hollywood Films of The Late 1920 and 30s. Yüksek Lisans Tezi, Arizona State University, Arizona Searing.
- Robinson M. ve Rosalind, O.** (2009). Art Deco: The Golden Age of Graphic Art and Illustration. Flame Tree Publishing, London.
- Sağocak, A. M.** (2003). Tasarım Tarihi: Endüstri Ürün Tasarımında 250 Yıl. Vipaş A.Ş., Bursa.
- Scheichen, S.** (2009). Diaghilev: A life (J. Hedley-Prôle ve S. J. Leinbach, Çev.). Oxford University Press.
- Sezginalp, P.** (2017). Transformation of residential interiors in the Moda District of İstanbul. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

- Sezginalp, P.** (2021). Moda'nın Evleri. Gazete Kadıköy.
<https://www.gazetekadikoy.com.tr/yasam/modanin-evleri> 25.02.2023 tarihinde erişim sağlandı.
- Sönmez, K. ve Uysal, İ.** (2019). Art Deco Stilinin Tekstil Tasarımlarına Yansımaları. Ulakbilge, 42, s. 825-841.
- Sözen, M.** (1984). Cumhuriyet dönemi Türk Mimarlığı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 27-167.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U.** (2010). Sanat Sözlüğü. Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Sullivan, K. E.** (2016). The Life, Times and Work of Charles Rennie Mackintosh. G2 Rights.
- Sunaalp, A.** (2020). İstanbul Adaları'nda Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı: Art Deco ve Ötesi. s. 43: 42-50. Mimar.ist Dergi.
- Şilfeler, S. ve Çetin, D.** (2019). Baylan Pastanesi 58 Yaşında. GazeteKadıköy.
<https://www.gazetekadikoy.com.tr/yasam/baylan-pastanesi-58-yasinda#>: 25.06.2023 tarihinde erişim sağlandı.
- Şimşek Sönmez, N. Y., ve Sağdıç, Z.** (2022). İstanbul'da Art Deco: 140 Yıllın Mimarlığına Tanıklık. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Tekeli, İ.** (1982). Türkiye'de Mimarlığın Gelişiminin Toplumsal Bağlamı. s. 24, Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi (12), Ankara.
- Tekeli, İ.** (2010). Türkiye'nin Kent Planlama ve Kent Araştırmaları Tarihi Yazıları (1. Baskı). Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul. ISBN: 978-975-333-258-3
- Tekin, O.** (2001). Eski Çağ'da İstanbul. Eski Çağ Bilimleri Enstitü Yayınları, İstanbul.
- Teoman, Z.** (1984). Kadıköy ve Kadıköy'ün Öyküsü. Gençlik Kitabevi, İstanbul.
- Tong, T.** (2000). Art Deco akımı Cephe Tipolojisine Bağlı OLarak Geliştirilen Uzman Sistem Modeli. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Triggs, O. L.** (2009). The Arts ve Crafts Movement (Art of Century). New York: Parkstone Press International.
- Turan, G.** (2009). Türkiye'de Erken Cumhuriyet Dönemi Zanaat ve Endüstri Üretiminde Tasarım. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türker, O.** (2008). Halkidona'dan Kadıköy'e, Körler Ülkesinin Hikâyesi. Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Türkoğlu, İ.** (2014). Kuruluşundan Antik Çağ'ın Sonuna Kadar Kalkhedon Tarihi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yesirlioğlu, M.** (2021). Akımlarla Tasarım Yaklaşımları: Streamline Modern. İskele Blog, Türkiye Tasarım Vakfı.

Yin, L. H. ve DiStefano, L. (2009). Wan Chai Market: Rediscovering Streamline Moderne Architecture. Architectural Conservation Programme (ACP).Hong Kong: The University of Hong Kong.

URL1https://heritagecalling.com/2022/11/03/how-the-discovery-of-tutankhamunstomb-influenced-20th-century-design-and-architecture/comment-page-1/?utm_source=chatgpt.com Alındığı Tarih: 31.02.2025.

URL2<https://20decoarts.com/hollywood-movies-deco.html> Alındığı Tarih: 31.07.2024

URL3https://www.arkeolojikhaber.com/haber-eski-kadikoy-hal-binasirestorasyonunda-ozgunluk-tartismasi-30788/#google_vignette Alındığı Tarih: 15.01.2025

URL4<https://www.odatv.com/kultur-sanat/haldun-taner-sahnesinden-ne-cikti-219160> Alındığı Tarih: 08.10.2023

URL5<https://sehirplanlama.ibb.istanbul/haldun-taner-sahnesi-restorasyon-projesi/> Alındığı Tarih: 08.10.2023

URL6<https://www.yenisafak.com/foto-galeri/hayat/haldun-taner-sahnesinin-restorasyon-calismalarinda-osmanlica-mimar-kitabesi-bulundu-2053947/1/> Alındığı Tarih: 08.10.2023

URL7<https://www.mehmetefendi.com/hakkimizda/tarihce/marka-donemi> Alındığı Tarih: 10.10.2023

URL8<https://www.mehmetefendi.com/docs/super-markalar-2023.pdf> Alındığı Tarih: 10.10.2023

URL9https://www.youtube.com/watch?v=oUWerrt_hc0 Alındığı tarih 25.04.2024

URL10<https://www.dibace.net/geziyorum/baylan-ve-pastane-kulturu/> Alındığı tarih 25.07.2024

RESİM URL

URL1<https://www.arkitektuel.com/wp-content/uploads/2018/12/1925-plan-3.jpg> Alındığı Tarih: 11.12.2023.

URL2https://images.adsttc.com/media/images/57b6/1475/e58e/cec2/0800/02b1/slideshow/W_-_Vue_Generale_2.jpg?1471550565 Alındığı Tarih: 12.12.2023.

URL3https://images.adsttc.com/media/images/57b6/1414/e58e/cea5/7b00/016b/slideshow/W_-_Pont_Alexandre.jpg?1471550469 Alındığı Tarih: 12.12.2023.

URL4<https://i.ebayimg.com/thumbs/images/g/3yoAAOSwqSpnkW7b/s-11200.jpg> Alındığı Tarih: 12.12.2023.

URL5<https://fihristkitap.com/wp-content/uploads/2018/03/Great-Ziggurat-of-Ur.jpg.webp> Alındığı Tarih: 11.12.2023

URL-6<https://i.ytimg.com/vi/yWJGwoYVSbI/sddefault.jpg> Alındığı Tarih: 11.12.2023.

- URL7**[https://www.meisterdrucke.com.tr/kunstwerke/400w/Leon_Bakst__Costumes_for_Scheherazade_\(Sheherazade\)_by_Nicholas_\(Nikolai\)_Rimsky_Korsakov_\(MeisterDrucke-951579\).jpg](https://www.meisterdrucke.com.tr/kunstwerke/400w/Leon_Bakst__Costumes_for_Scheherazade_(Sheherazade)_by_Nicholas_(Nikolai)_Rimsky_Korsakov_(MeisterDrucke-951579).jpg) Alındığı Tarih: 11.12.2023.
- URL8**https://www.meisterdrucke.com.tr/kunstwerke/1260px/Jacques_Emile_Blanche_Russian_dancer_Tamara_Karsavina_%2818851978%29_in_ballet_Fire_Bird_composed_by_Igor_-_%28MeisterDrucke-948280%29.jpg Alındığı Tarih: 11.12.2023.
- URL9**<https://i0.wp.com/artdecostudies.wordpress.com/wpcontent/uploads/2015/11/screen-shot-2015-11-17-at-13-24-07.png?w=836&h=638&ssl=1> Alındığı Tarih: 11.12.2023.
- URL10**<https://i0.wp.com/artdecostudies.wordpress.com/wpcontent/uploads/2015/11/screen-shot-2015-11-17-at-13-23-49.png?w=274&h=206&ssl=1> Alındığı Tarih: 11.12.2023.
- URL11**https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fc/Salon_of_the_Hotel_du_Collectionneur_%281925%29.jpg/800pxSalon_of_the_Hotel_du_Collectionneur_%281925%29.jpg?20230928154557 Alındığı Tarih: 11.12.2023.
- URL12**<https://havingwonderfultime.files.wordpress.com/2015/05/whitlock-dancing-daughters.jpg> Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL13**https://m.media-amazon.com/images/S/aplus-media-library-service-media/cbf2b2c1-9e78-42bc-b641cb997241d247.__CR0,434,4819,2981_PT0_SX970_V1___.jpg Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL14**https://www.decorideatr.com/wpcontent/uploads/2013/08/item1.size_0.0.greatgatsby-movie-set-design-02-gatsby-mansion-ballroom.jpg Alındığı Tarih: 14.12.2023.
- URL15**https://www.prosein.us/wp-content/uploads/2023/11/artdeco-interior-design-uai_680x544.png Alındığı Tarih: 14.12.2023.
- URL16**<https://urbanistarchitecture.co.uk/media/pages/blog/design-a-gatsby-house-with-art-deco-design/2bf8816e78-1679668560/01-gatsby-house-with-art-deco-design.jpg> Alındığı Tarih: 14.12.2023.
- URL17**<https://okuryazarim.com/wp-content/uploads/2022/11/Stoclet.jpg> Alındığı Tarih: 11.12.2023.
- URL18**https://www.archpaper.com/wpcontent/uploads/2022/01/Glasgow_School_of_Art_JBU_002-1280x1020.jpg Alındığı Tarih: 11.12.2023.
- URL19**<https://i.pinimg.com/564x/1e/00/72/1e0072d2435b65dbcf2d1d4cba9eab5.jpg> Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL20**https://hiddenarchitecture.net/wp-content/uploads/2019/03/Hochzeitsturm_01.jpg Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL21**[Chrysler_Building_Midtown_Manhattan_New_York_City_1932.jpg](https://www.chryslerbuilding.com/media/Chrysler_Building_Midtown_Manhattan_New_York_City_1932.jpg) Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL22**<https://turkiyetasarimvakfi.org/media/django-summernote/2021-0903/c43c1cf4-64a5-4865-978e-16a7ec855c2e.jpg> Alındığı Tarih: 12.12.2023.

- URL23**<https://turkiyetasarimvakfi.org/media/django-summernote/2021-09-04/b7dd764c-9f75-4b3a-b42f-eb5557cbc95f.jpg> Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL24**<https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQEQDzRZ3tJF2Lo0hNqs3S9oikiWTkOpefQsp5JJ-2rcremgZSrF6c1x3AGCBDTLDEo88veusqp=CAU> Alındığı Tarih: 12.11.2023.
- URL25**<https://markut.net/img/Batteur-Electrique-Mixal.jpg> Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL26**<https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRksEB4UyIPv9TPdSRsr1MkdJeI5oPF2rkHAvES> Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL27** Muhit, Sene: 1, Sayı: 4, 1929, s.302
- URL28** Mimar, Cilt: 1, Sayı: 1, 1931, s. 5
- URL29**<https://www.gzt.com/arkitekt/cihangir-mahallesindeki-art-deco-konutlar-3713554> Alındığı Tarih: 19.02.2025
- URL30** Tong, T. (1990). Feriköy, Kurtuluş, Bomonti Ve Duatepe Mahallelerinde Karşılaşılan Az Katlı Art Deco akımına Ait Binaların Cephe Tipolojileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul> Alındığı Tarih: 19.01.2025
- URL31**<https://www.herumutortakarar.com/wp-content/uploads/2021/08/bosfor-apt-7.jpg> Alındığı Tarih: 15.12.2023.
- URL32**<https://cdn.kulturenvanteri.com/wp-content/uploads/2021/04/Melek-Apartmani.jpeg> Alındığı Tarih: 15.12.2023.
- URL33**<https://www.herumutortakarar.com/wp-content/uploads/2022/06/pertev-apartmani-29-scaled.jpg> Alındığı Tarih: 15.12.2023.
- URL34**<https://pazarlamasyon.com/wp-content/uploads/2020/08/KuruKahvecimehmetefendi-1024x799.jpg> Alındığı Tarih: 15.02.2025.
- URL35**https://www.bifikir.com/images/content/markiz-pastanesi_6tm5.jpg Alındığı Tarih: 12.12.2023.
- URL36** Mimar, Cilt: 2, Sayı: 62, 1936, s. 39
- URL37** Mimar, Cilt: 2, Sayı: 62, 1936, s. 40
- URL38**<https://www.researchgate.net/publication/281801747/figure/fig6/AS:330058796421123@1455703557340/Semih-Ruestem-House-early-1930s-Temel-Family-Archive-The-House-of-Sait-Bey-was.png> Alındığı Tarih: 12.12.2023
- URL39**<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/uploads/img/2023/07/04/52cfc12902b5fe06aad7c0d8579ea269cb522cad.gif> Alındığı Tarih: 12.12.2023
- URL40**<https://www.herumutortakarar.com/ucler-apartmani/> Alındığı Tarih: 19.02.2025
- URL41**https://upload.wikimedia.org/wikipedia/tr/1/1f/%C4%B0stanbul_Sokaklar%C4%B1%27nda_1931_film_afi%C5%9Fi.jpg Alındığı Tarih: 19.02.2025
- URL42**https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/66/Istanbul_location_Kad%C4%B1k%C3%B6y/250px-

Istanbul_location_Kad%C4%B1k%C3%B6y.svg.png Alındığı Tarih:
19.02.2025

URL43https://orhansevimay.com/wpcontent/uploads/2022/08/InShot_20220805_143119738-2-1140x600.jpg Alındığı Tarih: 19.02.2025

URL44https://www.gazetekadikoy.com.tr/images/upload/4_KadYkoYy_de_guYnuYmuYzdeki_Postane_hizasYnda_Tubini_rYhtYmY.jpg Alındığı Tarih:
30.12.2023

URL45<https://www.levantineheritage.com/moda.htm> Alındığı Tarih: 21.02.2025

URL46<https://www.gazetekadikoy.com.tr/Uploads/gazetekadikoy.com.tr/202211031357481-img.jpeg> Alındığı Tarih: 30.12.2023.

URL47<https://www.gazetekadikoy.com.tr/Uploads/gazetekadikoy.com.tr/202211031357496-img.jpg> Alındığı Tarih: 21.02.2025

URL48<https://www.gazetesanat.com/wp-content/uploads/2021/06/muhendis-izzet-bey-apt.jpeg> Alındığı Tarih: 21.02.2025

URL49<https://kadikoytarihcarsi.com/wp-content/uploads/2019/04/hal-1.jpg>
Alındığı Tarih: 31.12.2023.

URL50<https://mimdap.org/wp-content/uploads/bnisi3.jpg> Alındığı Tarih:
08.10.2023.

URL51<https://sehirplanlama.ibb.istanbul/wp-content/uploads/2022/09/haldun-taner-sahnesi-02.jpg> Alındığı Tarih: 08.10.2023.

URL52<https://i.gazeteduvar.com.tr/storage/files/images/2021/10/15/6m9Wm.jpg>.webp Alındığı Tarih: 08.11.2023.

URL53https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1d/Theatre%2C_Kadikoey%2C_Istanbul_%28P1100155%29.jpg/1200pxTheatre%2C_Kadikoey%2C_Istanbul_%28P1100155%29.jpg Alındığı Tarih: 08.11.2023.

URL54http://cbaist.com//media/project/5bfe47d2f0bdc/1566374381_5d5cf9edc6726.jpg Alındığı Tarih: 10.10.2023.

URL55http://cbaist.com//media/project/5bfe47d2f0bdc/1566374372_5d5cf9e475627.jpg Alındığı Tarih: 10.10.2023.

URL56http://cbaist.com//media/project/5bfe47d2f0bdc/1566374362_5d5cf9da0f3d0.jpg Alındığı Tarih: 10.10.2023.

URL57http://cbaist.com//media/project/5bfe47d2f0bdc/1563443795_5d304253c279c.jpg Alındığı Tarih: 10.10.2023.

URL58http://cbaist.com//media/project/5bfe47d2f0bdc/1543391655_5bfe49a7bfe67.jpg Alındığı Tarih: 10.10.2023.

URL59https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQoak013rFm41SE54nF0AjoD81yY_0XzQUx0-t8btF2XHrqcEoL Alındığı Tarih:
10.10.2024.

URL60https://www.instagram.com/turkiyemimarisi/p/C2FCxemt1ZT/?img_index=6 Alındığı Tarih: 10.10.2023.

URL61<https://pbs.twimg.com/media/EycE9dmWQAA93Ya?format=png&name=small> Alındığı Tarih: 10.02.2025.

URL62<https://webgis.kadikoy.bel.tr/belnet//Ekler/Dosyalar/YAPI/21503/58452.jpg>
Alındığı Tarih: 10.02.2025.

URL63https://www.gazetekadikoy.com.tr/images/upload/5_apartman_oykuleri_12.jpg
Alındığı Tarih: 09.10.2024.

URL64https://static.nadirkitap.com/fotograf/38090/7/Kitap_20170105145538_38090_8.jpg
Alındığı Tarih: 09.10.2024

URL65https://www.facebook.com/ythagayrimenkul/videos/satilik-moda-mahmut-atabey_k%C3%B6%C5%9Fk%C3%BC/2899516010370409/
Alındığı Tarih: 09.10.202

EKLER

	Sayfa No:
EK A: Haldun Taner Tiyatro Binası, E-İmar Bilgileri	153
EK B: Kuru Kahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları, E-İmar Bilgileri	154
EK C: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri	155
EK D: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri	156
EK E: Sefa Apartmanı, E-İmar Bilgileri	157
EK F: Moda Caddesi 126 No'Lu Yapı, E-İmar Bilgileri	158
EK G: Emel Apartmanı, E-İmar Bilgileri	159
EK H: Doktor Mahmut Ata Bey Köşkü, E-İmar Bilgileri	160
EK I: Muvakkıthane Caddesi 9/A No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri	161
EK İ: Metin Oktay Ve Büyük Fikret Apartmanları, E-İmar Bilgileri	162
EK J: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri	163
EK K: Söğütlüçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri	164

EK A: Haldun Taner Tiyataro Binası, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:39

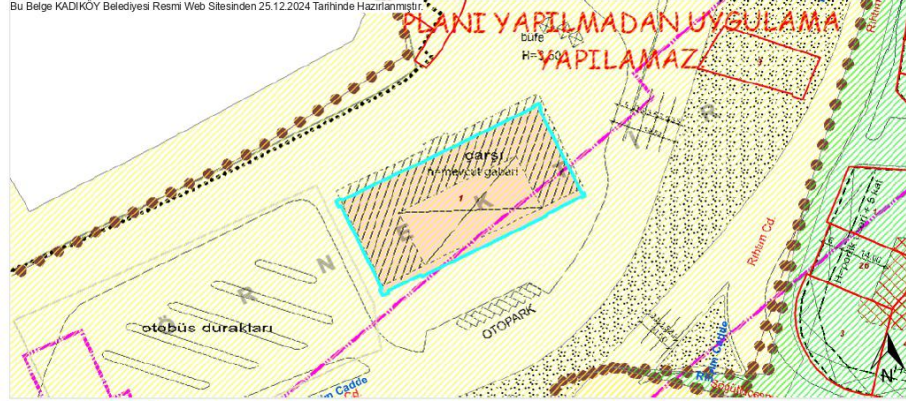
Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C.
KADIKÖY BELEDİYESİ
PLAN ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Mer'î İmar Planı ve İmar Mevzuatına uygun olarak boş arsa için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatta bir değişiklik olması durumunda bu imar durumuna göre hiç bir hak iddia edilemez.
- 3- Mer'î yönetmelikler doğrultusunda proje tasdiki için gerekli tapu, aplikasyon krokisi, inşaat istikamet rölevesi, kot kesit, ağaç revizyonu v.b. belgeler alınacaktır.
- 4- İmar durumu belgesi üzerindeki plan sematik olup, ölçüler aplikasyon krokisine göre düzenlenecek inşaat istikamet rölevesi ile belirlenecektir.
- 5- Proje ile müracaat sırasında İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğünce onaylanacak kanal projesi eklenecektir.

Bu Belge KADIKÖY Belediyesi Resmi Web Sitesinden 25.12.2024 Tarihinde Hazırlanmıştır.

Mer'î İmar Planı	-
Plan Fonksiyon	
.	-

KADASTRO PARSELİ

Tasdik Tarihi	-	Tapu Mahallesi	CAFERAĞA
Ölçeği	-	Pafta	26
İlçe	KADIKÖY	Ada/Parsel	174 / 1 Harita
İdari Mahalle	CAFERAĞA	Parsel Alanı (1)	1846,67 m ² (Belirtilen fonksiyon alanı, bilgisayar ölçümüdür. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m2 si inşaat istikamet röleve belgesi alındıktan sonra tespit edilebilir.)

Bina Yüksekliği		Kat Adedi	-
Ön Bahçe		İnşaat Nizamı	AYRIK
Yan Bahçe		T.A.K.S.	
Arka Bahçe		K.A.K.S.	
Bina Derinliği		Kot Alınacak Nokta	
Bina Genişliği		.	-

Not - Parselde veya parsel komşuluğunda tescilli/tespitli eski eser bulunması halinde Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan görüş alınacaktır.
- İSTANBUL 5 NUMARALI K.V.K.B.K.NUN 03.09.2015 TARİH 3003 SAYILI KARARI İLE KORUMA AMAÇLI UYGULAMA İMAR PLANI (KAUIP) ONAYLANINCAYA KADAR GEÇİŞ DÖNEMİ YAPILAŞMA KOŞULLARI UYGULANACAKTIR. GEÇİŞ DÖNEMİ YAPILAŞMA KOŞULLARI İÇİN PLAN NOTLARI KISMINA BAKINIZ.

Kısıtlama

KADASTRO PARSEL KONUM BİLGİSİ (2)

Projeksiyon	ITRF96, Transvers Merkator (TM), Dilim Genişliği=3°, D.O.M=30°
Kartezyen Koordinat	SAĞA (Y) = 417825.70m - YUKARI (X) = 4540127.86m
Coğrafi Koordinat	40°59'30.669" N 29°1'24.360" E

YALNIZCA BİLGİ AMAÇLIDIR
<https://webgis.kadikoy.bel.tr/imar durumu/imar.aspx?parselid=5507>

Mesut KÖSEDAĞI

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK B: Kuru Kahveci Mehmet Efendi Binaları, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:45

Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C. KADIKÖY BELEDİYESİ PLANI ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Meri İmar Planı ve İmar Mevzuatına uygun olarak boy arsa için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatta bir değişiklik olduğu durumunda bu imar durumuna göre işçilikler belirlenir.
- 3- Meri yönetmelikler değişiklikleri yapıldıkça, yapılaşma oranları, yapılaşma yüksekliği, kotlar, diğer koşullar vb. bilgileri alınacaktır.
- 4- İmar durumu bilgisi alınırken plan gerektiren diğer bilgileri de alarak alınmalıdır.
- 5- Proje ile alakalı olarak İ.S.K.İ Genel Müdürlüğünde yapılacak kural işlemi olacaktır.

Meri İmar Planı	- (20.4.1995) (1:500 Ölçekte) KADIKÖY GELENEKSEL ÇARŞI SİT ALANI KORUMA İMAR PLANI - (28.9.2022) (1:1000 Ölçekte) KADIKÖY GELENEKSEL ÇARŞI VE MODA KENTSEL VE 3. DERECE ARYEOLOJİK SİT ALANI - (10.3.2023) (1:500 Ölçekte) HİMLİ YAPILARA İLİŞKİN 21.12.1973 ÖLÇEĞİ KADIKÖY MODA MURKİZ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE AİT 29.11.2021 ÖLÇEĞİ PLANI HODU LAYIHLIĞI İÇİN SÜREBİLİR YAPILAR İTİRAZ DEĞERLENDİRME PLANI
Plan Fonksiyon	Ticari Alan

KADASTRO PARSELİ

Tarihi Teslim	-	Ticari Alan	0:00:00:00
Ölçekte	-	Pafos	15
İlçe	KADIKÖY	Ada/Parsel	22 / 7
İdari Alan	0:00:00:00	Parsel Alanı (m ²)	38,01 m ² (Belirli fonksiyon alanı, bilgisayar ölçümleridir. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m ² si işçilik kullanımı rolüne bağlı olarak sonradan tespit edilebilir.)
Plan Yönelimi	h 9 00	Kat Adedi	-
Çatı Durumu	İmar İhtilali	İrşaat Durumu	BİTİŞİK
Yan Durum	Yönelimsiz	T.A.K.S.	
Arka Durum	Yönelimsiz	K.A.K.S.	
Ön Durum	Yönelimsiz	Kot Alınacak Nokta	Yönelimsiz
Ön Durum	Yönelimsiz		
Not	- Parselde veya parsel kompozisyonunda teslimatı için esas belirlenmesi halinde Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunda görüş alınacaktır.		
Kullanım			

KADASTRO PARSEL KÖRÜM BİLGİSİ

Projeksiyon	ITRF-00, Türkiye Meridyeni (TM), Dört Genişletme, D 0 0 M 30'
Kurucu Koordinat	SAGA (Y) = 417069.02m - YUKARU (X) = 454018.00m
Coğrafi Koordinat	40°57'27.180" N 29°13'0.577" E

<https://webgis.kadikoy.bel.tr/imarDurumu/imar.aspx?parselid=3101>

Mehmet KÖRFDAGI

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK C: Mühürdar Caddesi 78 No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri

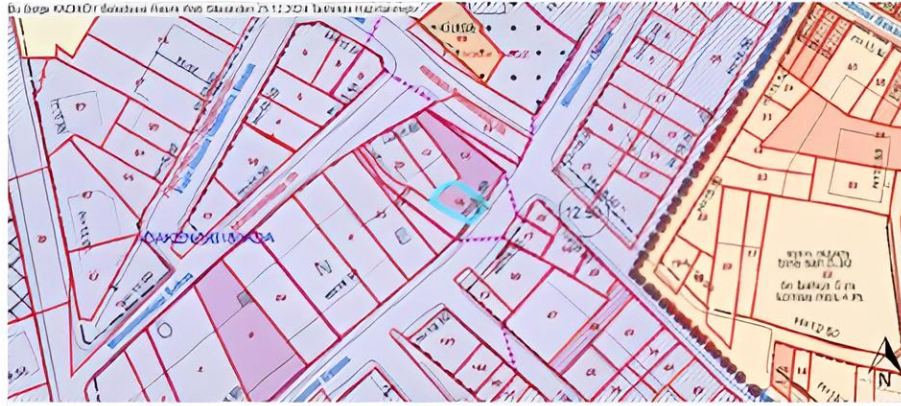
25.12.2024 13:47

Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C.
KADIKÖY BELEDİYESİ
PLAN ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Mevki İmar Planı ve İmar Mevzuatına uygun olarak yapı için düzenlenmiştir.
- 2- İmar parselinde ve parselinde bir değişiklik olması durumunda bu imar durumuna göre işlemler takip edilmez.
- 3- Mevki yönetmelikler doğrultusunda gerekli belgeleri talep, başvuru, inceleme, ruhsat istikameti rolüne, kot kerat, açılış ruhsatı vb. belgeler alınacaktır.
- 4- İmar durumu bilgisi uzatılmıdır diğer bilgileri de, ölçüler, yapılaşma bilgileri gibi diğer bilgileri ruhsat istikameti rolüne de bildirilecektir.
- 5- Projeye her ne şekilde olursa olsun (S.K.) Genel Mevzuatı ile uyumlu olarak hazırlanmıştır.

İmar İnceleme Planı	- (01.12.1977) (1/100 Ölçekte) MODA MERKEZİ İMAR PLANI - (02.2.1978) (1/2500 Ölçekte) İSTANBUL KAT İZLEMLERİ PLANI - (02.2.2002) (1/500 Ölçekte) 21.12.1978 OYUNU MODA MERKEZİ BÖLGE PLANLARI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE YAKINDIRLARI VE ÇEVRE SU TOPLAMA TAHHÜSÜ İZLEMLERİ PLANI İZLEMLERİ İLAVEYİ - (16.3.2023) (1/500 Ölçekte) İZMİR İZLEMLERİ İZLEMLERİ 21.12.1978 OYUNU 1/1000 ÖLÇEĞİNDE KADIKÖY MODA MERKEZİ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE AIT 29.11.2021 OYUNU PLANI İZLEMLERİ İLAVEYİNE AŞKI SURETİNDE YAPILAN İTİRAZ ÇIĞIĞI İZLEMLERİ PLANI
Plan Fonksiyon	İskan
	-

KADASTRO PARSELİ

İmar Durumu	-	Tarhi Matruke	CAFERAGGA
Ölçü	-	Parça	44
İlçe	KADIKÖY	Arazi Parsel	07 / 10
İmar Mevzuatı	CAFERAGGA	Parsel Alanı (*)	96,29 m ² (Belirtilen fonksiyon alanı, bilgisizdir. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m ² si ruhsat istikameti rolüne bilgisi alındıktan sonra tespit edilebilir.)

Bina Yüksekliği	11.10	Kat Adedi	-
Çatı Bütçe	KR000	İmar Durumu	BİTİŞİK
Yan Bütçe	KR000	T.A.K.S.	-
Aşağı Bütçe	KR000	K.A.K.S.	-
Bina Derinliği	KR000	Kat Alınacak Hüküm	Yönetmelik
Bina Geniliği	KR000		

Not	- Parselde veya parsel kompozitinde belirtilen yapı eseri bulunması halinde Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulundan görüş alınacaktır.
Kesim	-

KADASTRO PARSEL KONUM BİLGİSİ (?)

Projeksiyon	UTM78, Transvers Meridyen (TM), Dört Genişlik, D O M-00'
Koordinatlar	SAGA (Y) = 417700.00m, YUKARI (X) = 450702.77m
Coğrafi Koordinat	40°59'10" Kuzey, 29°12'22" Doğu

https://webgis.kadikoy.bel.tr/izmar/izmar.asp?parcelid=3008

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK D: Moda Caddesi 30 No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:48

Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C. KADIKÖY BELEDİYESİ PLANI ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Mevki Planı ve İmar Mevzuatına uygun olması için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatında değişiklik olması durumunda bu imar durumuna göre ilgili hak iddia edilmez.
- 3- Mevki yönetmelikler doğrultusunda proje bütünlüğü için gerekli tapu, arka plan, kroki, ruhsat istikamet rölevesi, kot leviz, aşak rövizörünü vb. belgeler alınacaktır.
- 4- İmar durumu bilgisi özendirilici (çirkin görüntü) olup, ölçüler ilgili mevzuatına göre düzenlenmiştir ruhsat istikamet rölevesi ile bildirilecektir.
- 5- Proje ile marjinal alanlarda (S.K.) Genel Müdürlüğünce oluşturulacak kenar projesi olacaktır.

İmar Durumu	- (21.12.1973) (1/1000 Ölçekli) MODA MERKEZİ İMAR PLANI - (22.2.1979) (1/25000 Ölçekli) İSTANBUL KAT İZAZAMLARI PLANI - (20.2.2023) (1/1000 Ölçekli) 21.12.1973 OYUNLU MODA MERKEZİ BÖLGE PLANLARI VE DEĞİŞİMLERİNE YATUMLUSUNU VE ÇEVRE SU TOPLAMA TAHHÜTÜ İLİŞİMLİ PLANI NOTU LARINDA İLAVEYİ - (28.9.2023) (1/1000 Ölçekli) KADIKÖY DEĞİŞİMLERİ ÇARŞI VE MODA KENTSEL VE 3. DERECE ARKAS OLUŞTURMA SİT PLANI - (16.3.2023) (1/400 Ölçekli) RİZEJ YAPILARA İLİŞKİN 21.12.1973 OYUNLU 1/1000 ÖLÇEKLİ KADIKÖY MODA MERKEZİ İMAR PLANI VE DEĞİŞİMLERİNE İTİ 29.11.2021 OYUNLU PLANI NOTU İLAVEYİNE ASKI SÜRESİNDE YAPILAN İTİFAZ DEĞİŞİMLERİNE İLİŞKİN PLANI
Plan Fonksiyon	İskan

KADASTRO PARSELİ

İskan İzni	-	İzmit Müdürlüğü	CASERAGA
Ölçü	-	Pafta	27
İly	KADIKÖY	Ada/Parsel	94 / 41
İskan Müdürlüğü	CASERAGA	Parsel Alanı (*)	380,20 m ² (Başlıca fonksiyon alanı, bilgisayar ekranıdır. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m ² si inşaat istikamet röleve belgesi alındıktan sonra tespit edilebilir.)
Bina Yüksekliği	h 11,50	Kat Adedi	-
Çatı Dikliği	KRÖD	İnşaat Durumu	BİTİŞİK
Yan Dikliği	KRÖD	T.A.K.S.	-
Arka Dikliği	KRÖD	K.A.K.S.	-
Bina Derinliği	KRÖD	Kol Alınacak Nokta	Yönelme
Bina Geniliği	KRÖD	-	-
Not	- Parselde veya parsel kenarlarında tesis edilmiş eski eller belirlenmiş hâlinde Kültür Varlıkları Koruma Bölgesi Korularından dolayı alınacaktır. İhtisatlı V. İhtisatlı İhtisatlı Varlıkları Koruma Bölgesi Kurumu 03.03.2022 tarih ve 0163 sayılı karar ile 94/41 parseldeki tesisli yapıya ilişkin koruma alanı 01. sđđ. 47-58 paragrafı ile belirlenmiştir.		
Kullanım			

KADASTRO PARSEL KONUM BİLGİSİ (?)

Projeksiyon	UTM09, Transvers Meridien (TM), Dört Genişlikli, D O M=30°
Koordinat	SAGAL (N) = 417029,52m - YUKAR (D) = 4510720,33m

<https://webgis.kadikoy.bel.tr/marjinal/imar/otpu?parselid=5112>

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK E: Sefa Apartmanı, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:49

Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C. KADIKÖY BELEDİYESİ PLAN ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Mer'İ İmar Planı ve İmar Mevzuatına uygun olarak boş arsa için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatta bir değişiklik olması durumunda bu imar durumuna göre hiç bir hak iddia edilemez.
- 3- Mer'İ yönetmelikler doğrultusunda proje tasdiki için gerekli tapu, aplikasyon krokisi, inşaat istikamet rölevesi, kot kesit, açığ revizyonu v.b. belgeler alınacaktır.
- 4- İmar durumu belgesi üzerindeki plan sematik olup, ölçüler aplikasyon krokisine göre düzenlenecek inşaat istikamet rölevesi ile belirlenecektir.
- 5- Proje ile müracaat sırasında İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğünce onaylanacak kanal projesi eklenecektir.

Bu Belge KADIKÖY Belediyesi Resmî Web Sitesinden 25.12.2024 Tarihinde Hazırlanmıştır.

Mer'İ İmar Planı	- (21.12.1973) : (1/500 Ölçekli) : MODA MERKEZ İMAR PLANI - (22.2.1979) : (1/25000 Ölçekli) : İSTANBUL KAT NİZAMLARI PLANI- - (20.2.2022) : (1/500 Ölçekli) : 21.12.1973 ONAYLI MODA MERKEZ BÖLGE PLANLARI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE YAĞMURSUYU VE GRİ SU TOPLAMA TANKINA İLİŞKİN PLAN NOTLARININ İLAVESİ - (16.3.2023) : (1/500 Ölçekli) : RİSKLİ YAPILARA İLİŞKİN 21.12.1973 ONAYLI 1/1000 ÖLÇEKLİ KADIKÖY MODA MERKEZ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE AİT 29.11.2021 ONAYLI PLAN NOTU İLAVESİNDE ASKI SÜRESİNDE YAPILAN İTİRAZ DEĞERLENDİRME PLANI
Plan Fonksiyon	İskan
.	-

■ KADASTRO PARSELİ

Tasdik Tarihi	-	Tapu Mahallesi	CAFERAĞA
Ölçeği	-	Pafta	30
İlçe	KADIKÖY	Ada/Parsel	163 / 5 Harita
İdari Mahalle	CAFERAĞA	Parsel Alanı (1)	121,32 m ² (Belirtilen fonksiyon alanı, bilgisayar ölçümüdür. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m2 si inşaat istikamet röleve belgesi alındıktan sonra tespit edilebilir.)
Bina Yüksekliği	h:15.50	Kat Adedi	-
Ön Bahçe	KROKİ	İnşaat Nizamı	BİTİŞİK
Yan Bahçe	KROKİ	T.A.K.S.	-
Arka Bahçe	KROKİ	K.A.K.S.	-
Bina Derinliği	KROKİ	Kot Alınacak Nokta	Yönetmelik
Bina Genişliği	KROKİ	.	-
Not	- Parselde veya parsel komşuluğunda tescilli/tespiti eski eser bulunması halinde Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan görüş alınacaktır.		
Kısıtlama	-		

📍 KADASTRO PARSEL KONUM BİLGİSİ (2)

Projeksiyon	ITRF96, Transvers Merkator (TM), Dilim Genişliği=3°, D.O.M=30°
Kartezyen Koordinat	SAĞA (Y) = 417713.23m - YUKARI (X) = 4539440.77m
Coğrafi Koordinat	40°59'8.358" N 29°1'19.878" E

<https://webgis.kadikoy.bel.tr/imar durumu/imar.aspx?parselid=3663>

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK F: Moda Caddesi 126 No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:50

Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C. KADIKÖY BELEDİYESİ PLAN ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Me'î İmar Planı ve İmar Müzakeratına ilişkin diğer tüm ana için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatta bir değişiklik olması durumunda bu imar durumuna göre hiç bir değişiklik edilemez.
- 3- Me'î yönetmelikler doğrultusunda proje tasdık için gerekli tapu, aplikasyon krokisi, inşaat istihbarat raporu, kat kesit, açığ. revizyon vb. belgeler alınacaktır.
- 4- İmar durumu belgesi alınırken diğer gereklilikler de, ölçüler aplikasyon krokisine göre düzenlenecek inşaat istihbarat raporu ve belgiler olacaktır.
- 5- Proje ile müracaat sırasında İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğüne sunulacak kanal projesi olacaktır.

Me'î İmar Planı	- (21.12.1973) (1/100 Ölçekli) MODA MERKEZ İMAR PLANI - (22.2.1978) (1/2500 Ölçekli) İSTANBUL KAT HUZARLARI PLANI - (20.2.2023) (1/100 Ölçekli) 21.12.1973 ORJAYU MODA MERKEZ BÖLGE PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERDE YAKMURSUYU VE DÜZ SU TOPLAMA TANIMLAMA İLİŞKİLİ PLANI NOTLARINDA BULUNAN - (31.9.2023) (1/100 Ölçekli) KADIKÖY ÖZEL EKİLEL ÇARŞI VE MODA KEHİTİBEL VE 3. DERECE ARKAEOLOJİK SİT ALANI - (16.3.2023) (1/500 Ölçekli) İNŞAAT YAPILAN İLİŞKİLİ 21.12.1973 ORJAYU 1/1000 ÖLÇEKLİ KADIKÖY MODA MERKEZ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERDE KAT 29 11 2021 ORJAYU PLANI NOTLARINDA ASKI SÜRESİNDE YAPILAN İTİRAZ DEĞİŞİKLİKTİME PLANI
Plan Fonksiyon	İkıs

II KADASTRO PARSELİ

Tarihî Terbi	-	Ticari Mülkiyeti	CAFERAGA
Ölçüsü	-	Parsel	31
İlçe	KADIKÖY	Ada/Parsel	136 / 17
İdari Mülkiyeti	CAFERAGA	Parsel Alanı (*)	134,56 m ² (Belirtilen fonksiyon alanı bilgisayar ölçümüdür. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m ² si inşaat istihbarat raporu ve belgiler alınırken sonra tespit edilebilir.)
Bina Yüksekliği	h:21.50	Kat Adedi	-
Ön Bahçe	KROKİ	İnşaat Hizmeti	BİTİŞİK
Yan Bahçe	KROKİ	T.A.K.S.	-
Arka Bahçe	KROKİ	K.A.K.S.	-
Bina Durumu	KROKİ	Kol Anlaşılabilir Hâle	Yönetmelik
Bina Çerçevesi	KROKİ	-	-
Not	- Parselde veya parsel kompozitinde imkânsızlığı en az en az bulurman halinde Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan görüş alınacaktır.		
Kısıtlama	-		

III KADASTRO PARSEL KÖNÜM BİLGİSİ (*)

Proje No	İTRF90, Transvers Meridyen (TM), Dış Geçmiş Ç, D O M:00*
Koordinatlar	SAGD (Y) = 417664.03m - NUKAR (X) = 450216.30m
Çizim Ölçeği	1/5000

<https://webga.kadikoy.bel.tr/imerdurum/imer.aspx?parselid=3067>

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK G: Emel Apartmanı, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:51

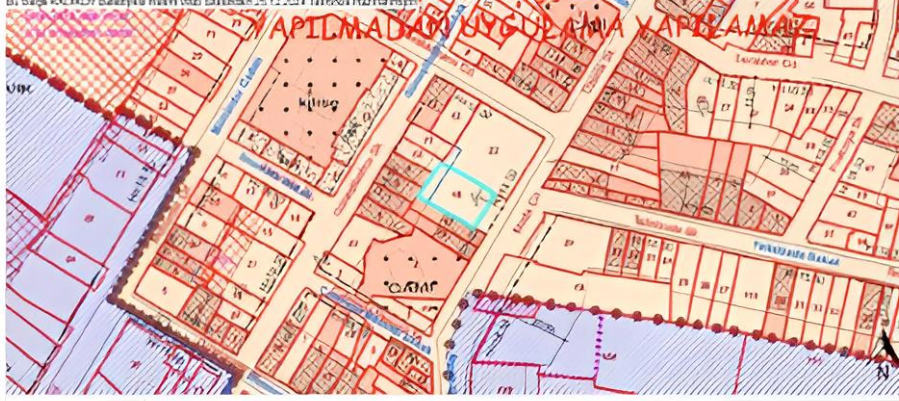
Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C. KADIKÖY BELEDİYESİ PLANI ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, İmar İmar Planı ve İmar Muvazafası uygun olması için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatta bir değişiklik olması durumunda bu imar durumuna göre ilgili hükümler uygulanır.
- 3- İmar yönetmelikler doğrultusunda proje tarihli için gerekli tüm ayrıntıların (İmar, İnşaat, İhtikar, Rölöve, Kot Kesit, Ağaç Revizyonu vb. bölümler) alınacaktır.
- 4- İmar Durumu belgesi alınırken diğer gerekli tüm ölçümler ve inşaat izinleri için düzenlenecek resmi belgelerin rölöve ve belediyece hazırlanacaktır.
- 5- Proje bu müracaat sırasında İS K.1 Genel Mutafatı (Yerleşim Alanı) için hazırlanmıştır.

Bu belge KADIKÖY Belediyesi İmar ve Proje Müdürlüğü tarafından 25.12.2024 tarihinde hazırlanmıştır.

İmar Durumu	- (20.4.1026) (1/1000 Ölçekli) KADIKÖY GEMEREKLİ ÇARŞI BİT ALANI KURULMA İMAR PLANI - (21.9.2022) (1/1000 Ölçekli) KADIKÖY GEMEREKLİ ÇARŞI VE MODA KENTİSEL VE 3. DEĞERLENDİRİLMİŞ BİT ALANI - (10.3.2023) (1/2000 Ölçekli) RİZKLI YAPILARA İLİŞKİN 21.12.1073 OYUNU 1/1000 ÖLÇEKLİ KADIKÖY MODA MERKEZİ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİ 20.11.2021 OYUNU PLANI MADDE 11 VE 11BNE ASKİ BÜYÜK ÖLÇEKLİ YAPILARIN İMAR DEĞİŞİKLİKLERİ İMAR PLANI
-------------	--

Plan Fonksiyonu	Ticaret Alanı
-----------------	---------------

-	-
---	---

KADASTRO PARSELI

Tarikh Taziri	-	Tapu Mahallini	CAFERAĞA
Ölçü	-	Pafta	25
İçe	KADIKÖY	Ada/Parsel	100 / 16
İmar Mülkiyeti	CAFERAĞA	Parsel Alanı (1)	211,21 m ² (Belirtilen fonksiyon alanı, birtakım ayrılmaz parsellerden oluşmaktadır. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m ² si inşaat istikamet rölöve belgesi alındıktan sonra tespit edilebilir.)

Bina Yüksekliği	11,10 m	Kat Adedi	-
Çatı Dikliği	İmar İhtikarında	İnşaat Rölövesi	BİTİŞİK
Yeni Dikliği	KRÇİD	T.A.K.S.	
Asıl Dikliği	KRÇİD	K.A.K.S.	
Bina Derinliği	KRÇİD	Kol Alınacak Hızla	
Bina Geniliği	KRÇİD		

İhtis	- Parselde veya parsel teşkilatında tespit edilmiş eski eser bulunması halinde KURU VEKİLLERİN KORUMA BÖLGE KANUNUNDA GÖRÜLMEKTEDİR.
-------	--

Konumu	-
--------	---

KADASTRO PARSEL KONUM BİLGİSİ (1)

Proje Durumu	İTİBİD, Transvers Menkuler (TM), Dış Geniği (G), D.O.M. (D)
Kartesiyen Koordinat	SALDA (Y) = 417942,03 m - YUKAĞA (X) = 450007,20 m
Coğrafi Koordinat	40°57'22,203" N 29°17'29,408" E

<https://webgis.kadikoy.bel.tr/imarDurumu/imar.aspx?parselid=2473>

Murat KÖSEFAĞI

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK I: Muvakkithane Caddesi 9/A No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri

20.12.2024 13:53

Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C. KADIKÖY BELEDİYESİ PLAN VE PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- İmar Durumu, Me'î İmar Planı ve İmar Müvakkithane (işyeri) alanı için düzenlenmiştir.
- İmar planında ve mevzuatta bir değişiklik olması durumunda bu imar durumu göre bir birim altına edilmiştir.
- Me'î yönetmelikler doğrultusunda yapı binaları için gerekli tapu, aslımıyan krokiyi, ruhsat imkânı rölövesi, kat kesit, aşgç revizyonu vb. belgeler alınacaktır.
- İmar durumu bilgisi alınışından itibaren 10 yıl süreyle geçerli olup, aşgç ile ilgili diğer mevzuatla ilgili değişiklikler yapıldık takdirde bu bilgilendirilmelidir.
- Plan ve projeye ilişkin olarak LS K.İ. Genel Müdürlüğüne sunulacak harita projeleri olacaktır.

Bu belge KADIKÖY Belediyesi Genel Müdürlüğü tarafından 20.12.2024 tarihinde oluşturulmuştur.

Me'î İmar Planı	- (20.4.1606) (1/1000 Ölçekte) KADIKÖY ÖZELİ EKİŞSEL ÇARŞI SİT ALANI KORUMA İMAR PLANI - (28.9.2022) (1/1000 Ölçekte) KADIKÖY ÖZELİ EKİŞSEL ÇARŞI VE MODA KENTİSEL VE 3. DERECEDE AFKŞ OLUŞUK SİT ALANI - (10.3.2023) (1/1000 Ölçekte) RUSKİ YAPILANALANININ 21.12.1973 ÖZELİ 1/1000 ÖLÇEKLİ KADIKÖY MODA MERKEZİ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİ AT 29.11.2021 ÖZELİ PLAN HODU İLAVE SİNE ASKİ SÜRESİNDE YAPILAN İTİRAZ DEĞİŞİKLİKLERİ PLANI
Plan Fonksiyonu	Kültür Tescim Alanı , Kültür Tescim Alanı

Parselde birden fazla plan fonksiyonu mevcuttur. Yapılama konularını için "Plan Fonksiyon" bilgisi üzerine tıklayınız.

KADASTRO PARSELİ

Tonelik Tarih	-	Tapu Mülkiyeti	CAFERAGA
Ölçekte	-	Pafta	25
Üçe	KADIKÖY	Ada/Parsel	91 / 8
İdari Bölge	CAFERAGA	Parsel Alanı (T)	226.60 m ² (Başlıca fonksiyon alanı, diğer yapılar ölçümlüdür. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m ² si inşaat imkânı rölöve belgesi alınışından sonra tespit edilebilir.)
Bina Yürütme	-	Kat Adı	-
Ön Bütçe	-	İnşaat Hizmeti	-
Yan Bütçe	-	T.A.K.S.	-
Alın Bütçe	-	K.A.K.S.	-
Bina Örneği	-	Kat Alanı ve Hissesi	-
Bina Örneği	-	-	-
Not	- Parselin veya parsel konularında tescil/besitli eski diğer binaların halinde Kültür Varlıkları Koruma Bölgesi Kurulundan görüş alınacaktır.		
Konuma	-		
KADASTRO PARSEL KONUM BİLGİSİ (?)			
Projeksiyon	ITRF90, Transvers Meridyen (TM), Dört Çerçeve, D O M 30'		
Koordinatlar	SALGA (Y) = 417060.30m , YUKAĞ (X) = 451073.34m		
Coğrafi Koordinatlar	40°55'25.672" N 29°1'25.828" E		

<https://www.kadikoy.bel.tr/immu/muhtemelen/asp?parselid=3404>

Mevzuat KÖRFEZDAĞI

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK İ: Metin Oktay ve Büyük Fikret Apartmanları, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:56

Kadıköy Belediyesi E-İmar

**T.C.
KADIKÖY BELEDİYESİ**
PLAN ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Meri İmar Planı ve İmar Mevzuatına uygun olarak boyutları için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatta bir değişiklik olması durumunda bu imar durumuna göre bir iş takidini edilemez.
- 3- Meri yönetmelikler doğrultusunda resmi belgeleri için gerekli tapu, aski kayıtlar, tapu ve mülkiyet belgeleri, kol keni, inşaat ruhsatı vb. belgeler dirimdir.
- 4- İmar durumu belgesi ayrıntılı plan gerektirir olup, diğer belgelerin tutarına göre ayrı ayrı belgeler alınması gerekmektedir.
- 5- Plan ve projeye ilişkin olarak İS K.İ. Genel Müdürlüğüne başvurularca gerekli işlemler gerçekleştirilecektir.

Bu belge Kadıköy Belediyesi İmar ve Proje Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Meri İmar Planı	- (21.12.1973) (1/500 Ölçekte) MODA MERKEZİ İMAR PLANI - (22.2.1979) (1/500 Ölçekte) İSTANBUL KAT KIZILAVAZ PLANI - (20.2.2022) (1/500 Ölçekte) 21.12.1973 ÖLÇEĞİNDE MODA MERKEZİ BÖLGE PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE YAKINLIĞINDA VE BU PLANIN TAHHÜT İLİŞKİNİ PLANI İHTİSAR PLANI İLAVESİ - (21.9.2022) (1/1000 Ölçekte) KADIKÖY ÇELEBİBEKSEL ÇARŞI VE MODA KENTSEL VE 3. DERECEDE ASKİ OLULUK SİT ALANI - (16.3.2023) (1/500 Ölçekte) İZMİR YAPILANILANININ 21.12.1973 ÖLÇEĞİNDE KADIKÖY MODA MERKEZİ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE İTİFACI İZMİR PLANI İHTİSAR PLANI İLAVESİNDE ASKİ SİTESİNDE YAPILAN İMAR DEĞİŞİKLİKLERİ PLANI
Plan Fonksiyon	İstisna

II KADASTRO PARSELİ

İmar Durumu	-	Ticari Durumu	CARŞI/ÇARŞI
Ölçü	-	Pafta	33
İlçe	KADIKÖY	Ada/Parsel	181 / 41
İmar Durumu	CARŞI/ÇARŞI	Parsel Alanı (*)	176,91 m ² (Belirtilen fonksiyon alanı, bilgisayar ölçümüyle. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel alanı inşaat ruhsatı ruhsatı belgesi alındıktan sonra tespit edilebilir.)
Bina Yüksekliği	h: 15,60	Kat Adedi	-
Çatı Durumu	KIRIK	İnşaat Durumu	BİTİRİK
Yan Durumu	KIRIK	T.A.K.S.	-
Arkası Durumu	KIRIK	K.A.K.S.	-
Bina Durumu	KIRIK	Kol Alınacak Nokta	Yöneltme
Bina Durumu	KIRIK	-	-

Not: - Parselde veya parsel kompozisyonunda belirtilen diğer durumlar halinde Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulundan görüş alınmalıdır.

Konum	-
-------	---

III KADASTRO PARSEL KONUM BİLGİSİ (*)

Referans	ITRF90, Türkiye Metreleri (TM), DİM Geopoint-3, D O M-30'
Kurucu Koordinat	SALGA (N) = 417961,90m - YUKAR (E) = 451020,00m

İTDP İlvebge.kadikoy.bel.tr/immudurumu/immr/parselid=4105

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK J: Şair Nefi Sokak 11/A No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:55

Kadıköy İlçe Müdürlüğü E-İmar

T.C.
KADIKÖY BELEDİYESİ
PLAN ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Mevki İmar Planı ve İmar Mevzuatına uygun olarak toprak için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatında bir değişiklik olmaları durumunda toprak durumuna göre her bir blok için düzenlenmiştir.
- 3- Mevki yönetmelikler doğrultusunda gerekli teknik şartlar, yapılaşma koşulları, yapılaşma yüksekliği, kat sayısı, diğer teknik şartlar ve diğer belgeler alınacaktır.
- 4- İmar durumu bilgisi doğrultusunda gerekli teknik şartlar, yapılaşma koşulları, yapılaşma yüksekliği, kat sayısı, diğer teknik şartlar ve diğer belgeler alınacaktır.
- 5- Proje ile ilgili olarak gerekli teknik şartlar, yapılaşma koşulları, yapılaşma yüksekliği, kat sayısı, diğer teknik şartlar ve diğer belgeler alınacaktır.

Mevki İmar Planı	- (5.1.2006) (1/500 Ölçekli) Çarşı Sokak, 40 Parça, 1228 Ada, 140 Parsel Planı Tarihli - (21.12.1973) (1/100 Ölçekli) MODA MERKEZİ İMAR PLANI - (27.2.1979) (1/500 Ölçekli) İSTANBUL KAT İKZAMLARI PLANI - (03.2.2022) (1/500 Ölçekli) 21.12.1973 OYUNU MODA MERKEZİ BÖLGE PLANLARI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE YAĞILIRSU VE ORU SU TOPLAMA TANKI İNİ İLAVE PLANI İNİ PLANI İNİ İLAVE PLANI - (21.9.2022) (1/1000 Ölçekli) KADIKÖY İNİ DEĞİŞİKLİK ÇALIŞI VE MODA KEİTİSEL VE 3. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI - (10.3.2023) (1/500 Ölçekli) REKONSTRÜKSİYON İNİ İLAVE PLANI 21.12.1973 OYUNU 1/1000 ÖLÇEKLİ KADIKÖY MODA MERKEZİ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİNE ATILAN 21.12.2021 OYUNU PLANI İNİ İLAVE PLANI ASKİ SUFESİ İNİ DEĞİŞİKLİKLERİNE İNİ İLAVE PLANI
Plan Fonksiyonu	İskan
	-

■ KADASTRO PARSELİ

İmar Durumu	-	Tezgi Mülkiyeti	CAFERAGA
Ölçek	-	Parça	40
İkân	KADIKÖY	Ada/Parsel	1239 / 140
İmar Mülkiyeti	CAFERAGA	Parsel Alanı (m ²)	634,16 m ² (Belirtilen fonksiyon alanı, bilgisayar destekli ölçtür. Parselin fonksiyon alanında kalan net parsel m ² il inşaat istikamati rölüve belgesi alındıktan sonra tespit edilebilir.)
Orna Yüksekliği	h: 10,50	Kat Adedi	-
Ön Bahçe	5m	İnşaat Nispeti	AYYK
Yan Bahçe	4m	T.A.K.S.	0,30
Arka Bahçe	4m	K.A.K.S.	-
Orna Derinliği	-	Kat Alanı/Ölçü Hektar	Yerleşim
Orna Genişliği	-		-

İhtil	- Parselde veya parsel komşuluğunda tesviiyle ilgili olan diğer binaların halinde Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan görüş alınacaktır.
Kurulum	-

● KADASTRO PARSEL KORUM BİLGİSİ (?)

Proje Yöntemi	ITRF00, Türkiye Metresi (TM), DİM Geografik 3°, D O M-30°
Koordinat Sistemi	SAĞA (N) = 411031,73m - YUKARİ (D) = 4530200,81m

İhtil alanı: Kadıköy bel. binalar durumu/İmar duruş parsel (1/1000)

1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

EK K: Söğütluçeşme Caddesi 26 No'lu Yapı, E-İmar Bilgileri

25.12.2024 13:57

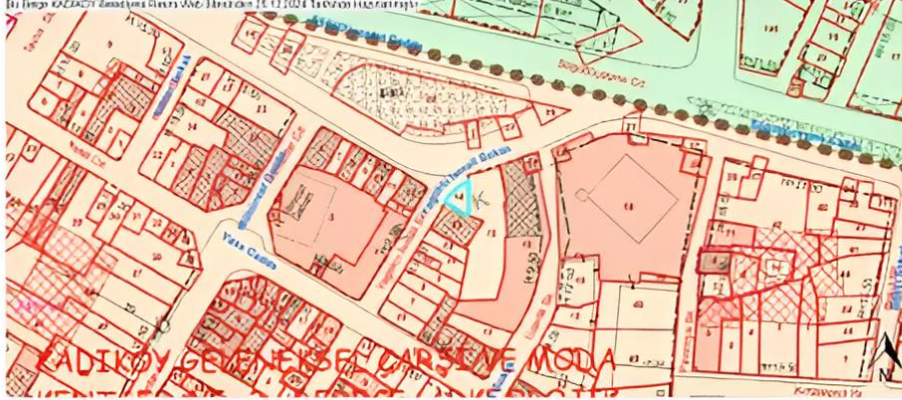
Kadıköy Belediyesi E-İmar

T.C.
KADIKÖY BELEDİYESİ
PLAN ve PROJE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1- İmar Durumu, Mevki İmar Planı ve İmar Mevzuatına uygun olarak boyutları için düzenlenmiştir.
- 2- İmar planında ve mevzuatında değişiklik olması durumunda bu imar durumuna göre teyit ve taksit edilebilir.
- 3- Mevki yönetmelikler doğrultusunda diğer teknik şartnamelere, yapılaşma yönetmeliğine, kot kesit, eğim, rölöfor vb. belgeler alınacaktır.
- 4- İmar durumu bilgisi doğrultusunda gerekli diğer teknik şartnamelere uygun olarak düzenlenmiş inşaat ruhsatı rölöforu ile belirlenmiştir.
- 5- Proje ile ilgili olarak 19/11/2021 tarihli Bakanlık Kararı ile yürürlükte bulunan diğer mevzuat hükümlerine göre düzenlenmiştir.

Bu belge KADIKÖY Belediyesi E-İmar Sistemi ile 15.12.2024 tarihinde oluşturulmuştur.

Mevki İmar Planı	- 02.4.1115/1 (1/500 Ölçekli) KADIKÖY GELENEKSEL ÇARŞI SİT ALANI KORUMA İMAR PLANI - 02.9.2022/1 (1/1000 Ölçekli) KADIKÖY GELENEKSEL ÇARŞI VE MODA KENTSEL VE 3. DERECE ARKADOLUK SİT ALANI - 11.3.2023/1 (1/500 Ölçekli) RİNKU YAPILARINA İLİŞKİN 21.12.1973 TARİHLİ MİMOLO ÇIKARILAN KADIKÖY MODA ULUSYERİZ İMAR PLANI VE DEĞİŞİKLİKLERİ TARİHİ 11.2021 TARİHLİ PLAN KOTU İLAVESİNE EKİP SUFESİNDE YAPILAN İTİRAZ DEĞİŞİKLİĞİNE İLAVESİ
Plan Fonksiyonu	Ticaret Alanı

KADASTRO PARSELİ

İmkan Türü	-	Teşhis Numarası	03/04/0000
Ölçü	-	Pafta	15
İlçe	KADIKÖY	Ada/Parsel	21 / 14
İmar Durumu	03/04/0000	Parsel Alanı (*)	15,18 m ² (Büyükten fonksiyon alanı, bilgisayar ölçümüdür. Parselin fonksiyon alanında işlenen net parsel en az inşaat istikamati rölöforu bilgisi ile sızdırılmaz sonra teyit edilebilir.)
Bina Yüksekliği	h 0 00	Kat Adedi	-
Ön Bölge	İmar İstisnası	İmarat Nizamı	BİTİŞİK
Yan Bölge	Yönetmelik	T.A.K.S.	
Arka Bölge	Yönetmelik	K.A.K.S.	
Bina Durumu	Yönetmelik	Kat Adı	
Bina Durumu	Yönetmelik		

KADASTRO PARSEL KÖRÜM BİLGİSİ (*)	
Projeksiyon	UTM, Transvers Merkezi (TM), Dönüşüm:3°, D 0 M 00"
Kartzyim Koordinat	SALHA (Y) = 410000 00m, YUKARU (X) = 4510000 00m
Ölçüsel Koordinat	40°57'00.612" K 26°13'00.000" E

https://webgis.kadikoy.bel.tr/imarDurumu/imarDurumuParselId/2070

Murat KÖRFDANLI
1/2

Kaynak: Kadıköy Belediyesi, 2024

ÖZGEÇMİŞ

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans:** 2017, Balıkesir Üniversitesi, Mimarlık
- **Yüksek Lisans:** 2025, İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 2018-2019, Atalay Mimarlık
- 2019-2021, Işık Mimarlık
- 2023-Hâlen Devam Ediyor, Can Yapı Limited Şirketi

